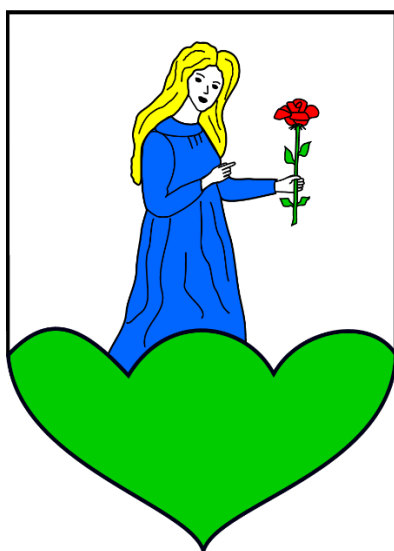
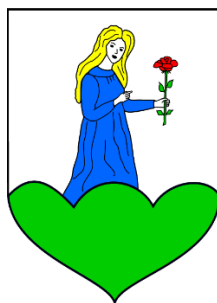

DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY SUSZ

ZLECENIODAWCA:
GMINA SUSZ
UL. JÓZEFA WYBICKIEGO 6
14-240 SUSZ

OPRACOWANIE:
EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
www.dokumentyginne.pl

E K O D
URBANISTYKA

- SPIS TREŚCI -

WSTĘP	5
1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH	6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	6
1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU	10
1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	16
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH	19
2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	20
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	20
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	22
2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	23
2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA	23
2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	29
2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	29
2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY	29
2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	30
2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	31
2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ	33
2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO	34
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	35
2.5. WNIOSKI	37
3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE	38
3.1. STAN LUDNOŚCI	38
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	38
3.1.2. STRUKTURA PŁCI	39
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	40
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	41
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	41
3.2.2. MIGRACJE	42
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	42
3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	44
3.4. WNIOSKI	46
4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	47
4.1. ROLNICTWO	47
4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE	48
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	48
4.2.2. RODZAJ	51
4.2.3. WIELKOŚĆ	54
4.3. RYNEK PRACY	54
4.3.1. PRACUJĄCY	54
4.3.2. BEZROBOCIE	55
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	56
4.5. WNIOSKI	56
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA	57
5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE	57
5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	57
5.1.2. LITOSFERA I GLEBY	58
5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	59
5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN	60
5.1.5. ZASOBY LEŚNE I SZATA ROŚLINNA	61
5.1.6. ŚWIAT ZWIERZĘCY	62
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW	62
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY	64
5.3.1. USTANOWIONE FORMY OCHRONY PRZYRODY	64
5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	67
5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA	67
5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	68
5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	69
5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	69
5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	70
5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA	70
5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI	71
5.5. WNIOSKI	73

6	KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	74
6.1.	ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	74
6.1.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW.....	74
6.1.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW.....	75
6.1.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.....	78
6.1.4.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	78
6.2.	INSTYTUCJE KULTURY.....	79
6.3.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE.....	80
6.4.	WNIOSKI.....	81
7	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA.....	82
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE.....	82
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA.....	82
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE.....	82
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE.....	83
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI.....	84
7.3.	WNIOSKI.....	85
8	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	86
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE.....	86
8.1.1.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	86
8.1.2.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	87
8.1.3.	DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO.....	89
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA.....	89
8.3.	REWITALIZACJA.....	92
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA.....	94
8.5.	OBSZARY FUNKCYJONALNE O ZNACZENIU PONAREGIONALNYM.....	94
8.6.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM.....	95
8.7.	WNIOSKI.....	95
9	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	96
9.1.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA.....	96
9.2.	PRZESTĘPCZOŚĆ.....	96
9.3.	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO.....	97
9.3.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....	97
9.3.2.	ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU.....	98
9.3.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE.....	98
9.3.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI.....	100
9.3.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE.....	100
9.3.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ.....	101
9.4.	WNIOSKI.....	102
10	POLITYKA SPOŁECZNA.....	103
10.1.	OCHRONA ZDROWIA.....	103
10.2.	POMOC SPOŁECZNA.....	104
10.3.	MIESZKALNICTWO.....	106
10.4.	WNIOSKI.....	108
11	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	109
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE.....	109
11.2.	LICZBA UCZNIÓW, WYNIKI EZGAMINÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI.....	109
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	111
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA.....	111
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH.....	112
11.4.	WNIOSKI.....	113
12	FINANSE SAMORZĄDOWE.....	114
12.1.	DOCHODY GMINY.....	114
12.2.	WYDATKI GMINY.....	116
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA.....	118
12.4.	WNIOSKI.....	119
13	PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO.....	120
	MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE.....	121

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Susz oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w II kwartale 2024 r., w związku z czym większość analizowanych wskaźników dotyczy roku 2022 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał Gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowana terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektami końcowymi diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

KONTEKST AKTUALNEJ POLITYKI UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku, Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2019-2024**, obejmujący cztery obszary priorytetowe³:

- **Ochrona obywateli i swobód** – zapewnienie skutecznej kontroli granic zewnętrznych Unii oraz dalszy rozwój kompleksowej polityki migracyjnej. Zwalczanie terroryzmu i przestępczości transgranicznej i internetowej, zwiększenie odporności UE na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez działalność człowieka.
- **Rozwijanie silnej i prężnej bazy gospodarczej** – budowanie odpornej gospodarki poprzez pogłębienie unii gospodarczej i walutowej, utworzenie unijnych rynków bankowych i kapitałowych, wzmocnienie międzynarodowej roli wspólnej waluty, inwestowanie w umiejętności i edukację, wspieranie europejskich przedsiębiorstw, uwzględnienie transformacji cyfrowej oraz opracowanie solidnej polityki przemysłowej.
- **Budowanie neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy** – inwestowanie w ekologiczne inicjatywy, które poprawiają jakość powietrza i wody, promują zrównoważone rolnictwo oraz chronią systemy środowiskowe i różnorodność biologiczną. Stworzenie wydajnej gospodarki o obiegu zamkniętym (trwałość produktów, energooszczędność wielokrotność użytku, recykling) oraz dobrze funkcjonującego unijnego rynku energii, zapewniającego zrównoważoną, bezpieczną i przystępną cenowo energię. Szybsze przejście na

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl.

odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, przy jednoczesnym ograniczeniu zależności UE od zewnętrznych źródeł energii. Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

- **Promowanie europejskich interesów i wartości na scenie światowej** – budowa solidnej polityki zagranicznej w ramach ambitnej polityki sąsiedztwa z 16 najbliższymi sąsiadami na wschodzie i południu, a także kompleksowego partnerstwa z Afryką. Propagowanie pokoju, stabilności, demokracji i praw człowieka na świecie. Zapewnienie solidnej polityki handlowej zgodnie z multilateralizmem i światowym międzynarodowym porządkiem opartym na zasadach. Większa odpowiedzialność za bezpieczeństwo i obronę, przy ścisłej współpracy z NATO.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2019 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **sześć priorytetów politycznych KE**, do których zaliczono⁴:

- **Europejski Zielony Ład** – przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, przy jednoczesnej ochronie środowiska, przeciwdziałaniu zmianie klimatu oraz zwiększaniu neutralności względem emisji dwutlenku węgla i zasobooszczędności do roku 2050.
- **Europa na miarę ery cyfrowej** – wspieranie transformacji cyfrowej poprzez inwestowanie w przedsiębiorstwa, badania naukowe i innowacje, reformę ochrony danych, wyposażenie obywateli w umiejętności niezbędne do obsługi technologii nowej generacji i opracowanie odpowiednich przepisów.
- **Gospodarka służąca ludziom** – wzmocnienie unijnej gospodarki, a jednocześnie zapewnienie miejsc pracy i zmniejszenie nierówności, wspieranie przedsiębiorstw, pogłębienie unii gospodarczej i walutowej oraz dokończenie budowy unii bankowej i unii rynków kapitałowych.
- **Silniejsza pozycja Europy na świecie** – wzmocnienie UE na arenie międzynarodowej poprzez poprawę jej pozycji jako lidera silnego, otwartego i sprawiedliwego handlu, multilateralizmu i ładu światowego opartego na zasadach. Zacieśnienie stosunków z krajami sąsiadującymi i partnerami, a także zwiększenie zdolności UE do zarządzania kryzysami w oparciu o jej zdolności cywilne i wojskowe.
- **Promowanie naszego europejskiego stylu życia** – poszanowanie praw podstawowych i praworządności jako ostoji równości, tolerancji i sprawiedliwości społecznej. Uwzględnienie zagrożeń dla bezpieczeństwa, ochrona konsumentów i wzmocnienie ich pozycji, a także opracowanie systemu legalnych i bezpiecznych kanałów migracji przy jednoczesnym skutecznym zarządzaniu zewnętrznymi granicami UE, modernizacji unijnego systemu azylowego oraz ścisłej współpracy z krajami partnerskimi.
- **Nowy impuls dla demokracji europejskiej** – wzmocnienie procesów demokratycznych w Europie poprzez zacieśnienie stosunków z Parlamentem Europejskim i parlamentami krajowymi, ochrona demokracji w UE przed ingerencją z zewnątrz, zapewnienie przejrzystości i integralności całego procesu legislacyjnego, a także szersze zaangażowanie Europejczyków w kształtowanie przyszłości UE.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU*) o wartości ponad 700 mld euro⁵. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl.

⁵ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl.

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy⁶:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa”,
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa”,
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, *rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia,
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii,
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie,
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*), dla Polski przypadać ma ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)⁷. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą być fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI⁸

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Radę UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu pięciu komponentach:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności.**
- 3) **Transformacja cyfrowa.**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia.**
- 5) **Zielona, inteligentna mobilność.**

⁶ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl#najwikszy-w-historii-pakiet-rodkw-na-rzecz-oywienia-gospodarki.

⁷ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl.

⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>.

6) Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą do no significant harm (DNSH) – niewyrządzenia znaczącej szkody środowisku**.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.)

POLITYKA SPÓJNOŚCI⁹

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa,**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa,**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa,**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie,**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

⁹ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027>.

- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)</p>	<p>SOR jest obowiązującym, kluczowym dokumentem kraju w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju kraju, jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki.</p> <p>Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); <p>oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.</p>

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)</p>	<p>KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.</p> <p>KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich.</p> <p>W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.</p> <p>Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).</p> <p>Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa.</p> <p>W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki.</p> <p>W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.</p>
<p>Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)</p>	<p>PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych.</p> <p>Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.</p> <p>Cele szczegółowe PEP 2040 to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)</p>	<p>Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.</p> <p>Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
<p>Strategia Produktywności 2030 (SP 2030)</p>	<p>Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umieędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)</p>	<p>Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)</p>	<p>Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)</p>	<p>Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. – Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. – Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030)</p>	<p>Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.</p> <p>W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; – Cel szczegółowy II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – Cel szczegółowy III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. <p>Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.</p>
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)</p>	<p>Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – Kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – Kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – Kierunek interwencji 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – Kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
<p>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</p>	<p>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych).</p> <p>W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Susz istotne są następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe jcwp; – Analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; – Monitoring skuteczności istniejących urządzeń do migracji ryb;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	<ul style="list-style-type: none"> – Realizacja wybranego wariantu udrożnienia cieku - działanie inwestycyjne; – Opracowanie wariantowej analizy sposobu udrożnienia budowli piętrzących na cieku wraz ze wskazaniem wariantu do realizacji oraz opracowaniem dokumentacji projektowej.
<p>Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</p>	<p>Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. <p>Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; <ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Plan przeciwdziałania skutkom suszy</p>	<p>Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektywy i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodne.</p> <p>Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. <p>Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Susz:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w przeważającej części w stopniu „słabym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; wyższe ryzyko zagrożenia może mieć miejsce na terenach rolniczych z głęboko położonym poziomem wodonośnym; – w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w stopniu „słabym” narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej; – w stopniu „silnym”, „umiarkowanym” oraz „słabym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. Zróżnicowanie to wynika przede wszystkim z aktualnej struktury użytkowania terenu. <p>W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych; – Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych; – Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>.

1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa.

Dla województwa warmińsko-mazurskiego obowiązuje aktualnie dokument pn.: „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego”, przyjęty Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego</p>	<p>Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030 stanowi odpowiedź na wyzwania rozwojowe województwa warmińsko-mazurskiego, które mają za zadanie podnieść jakość życia, ograniczyć wykluczenie społeczne i bezrobocie, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Istotą omawianej Strategii jest wskazanie wyzwań, przed którymi aktualnie stoi województwo oraz celów rozwoju, które te problemy pozwolą rozwiązać.</p> <p>W ramach Strategii sformułowano cel główny: „Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”, gdzie poprawa spójności powinna być osiągnięta w kontekstach inteligentnych specjalizacji, regionalnym i bałtyckim.</p> <p>W Strategii wyznaczono cele strategiczne z szeregiem celów operacyjnych. Układ celów strategicznych prezentuje się następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kompetencje przyszłości (wyzwania rozwojowe, innowacyjność, oferta nowoczesnych usług sektora prywatnego i publicznego); – Inteligentna produktywność (działalność gospodarcza, podmiotem celu są firmy i instytucje otoczenia biznesu); – Kreatywna aktywność (wykorzystanie potencjału mieszkańców do wzmacniania innych zasobów regionu, w tym wzmacniania więzi społecznych); <p>W Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030 wyznaczono następujące obszary problemowe na obszarze Województwa, tj. tzw. obszary strategicznej interwencji (OSI):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tygrys warmińsko-mazurski; – MOF Olsztyna; – MOF Elbląga; – MOF Ełku; – OF Wielkie Jeziora Mazurskie; – Niebieski Zachód; – Miasta CITTASLOW; – EGO; – Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze; – Obszary marginalizacji. <p>Gmina Susz zakwalifikowana została do obszaru strategicznej interwencji – Tygrys warmińsko-mazurski. Tygrys warmińsko-mazurski stanowi w większości analizowanych wskaźników ponad 60% danego zjawiska w całym województwie. Wyjątkiem jest udział w wykorzystaniu środków z UE (nieco poniżej 50%). Jest to również obszar dynamicznych zmian w zakresie przedsiębiorczości, wzrostu zamożności gmin. Podkreślenia wymaga nieznaczny spadek potencjału ludnościowego oraz zmniejszenie liczby spółek z udziałem zagranicznym.</p> <p>Dla gminy Susz istotne są przede wszystkim następujące cele strategiczne:</p>

CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA
Kompetencje przyszłości	<ul style="list-style-type: none"> - Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa). - Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa.
Inteligentna produktywność	<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój inteligentnych specjalizacji. - Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru. - Rozszerzenie oddziaływania na obszary sąsiednie.
Kreatywna aktywność	<ul style="list-style-type: none"> - Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej 	---
Mocne fundamenty	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części. 	<ul style="list-style-type: none"> - Spójność terytorialna regionu.

Jednocześnie gmina Susz wskazana została jako obszar strategicznej interwencji – Obszary marginalizacji. Obszary marginalizacji stanowią OSI, które spośród wyróżnionych obszarów wyludniają się najszybciej. Ponadto na terenach tych następuje powolny wzrost zamożności gmin, a jednocześnie znaczący wzrost przedsiębiorczości przy niewielkim wzroście liczby osób pracujących oraz liczby organizacji społecznych na 1000 mieszkańców. W ww. gminach udział środków europejskich w stosunku do dochodów własnych jest zdecydowanie najwyższy.

Dla gminy Susz znaczenie mają przede wszystkim następujące cele strategiczne:

CELE STRATEGICZNE A OSI OBSZARY MARGINALIZACJI – PERSPEKTYWA 2030

CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA
Kompetencje przyszłości	<ul style="list-style-type: none"> - Dobra dostępność do usług publicznych o wysokiej jakości. - Odnowione funkcje obszarów zdegradowanych. - Rozwinięta e-administracja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sieć centrów rozwoju lokalnego.
Inteligentna produktywność	<ul style="list-style-type: none"> - Włączenie w inteligentne specjalizacje regionu. - Przedsiębiorcze dzieci i młodzież. - Rozwinięta ekonomia społeczna. 	—
Kreatywna aktywność	<ul style="list-style-type: none"> - Osoby starsze włączone w programy aktywności społecznej. - Aktywne i efektywne partnerstwa lokalne i ponadlokalne. 	<ul style="list-style-type: none"> - Przygotowane tereny zgodne z polityką przestrzenną uwzględniająca suburbanizację.
Mocne fundamenty	<ul style="list-style-type: none"> - Uzupelnione braki w zakresie infrastruktury technicznej. - Satisfakcjonująca dostępność komunikacyjna. - Wysokie wykorzystanie OZE i czyste środowisko. - Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> - Powiązania funkcjonalne na linii najbliższe miasto – wieś. - Powiązania funkcjonalne na linii ośrodek powiatowy – wieś. - Atrakcyjne przestrzenie wypoczynku.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego</p>	<p>Aktualnie obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego przyjęto uchwałą nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Celem głównym obowiązującego Planu jest ład przestrzenny i zrównoważony rozwój jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa. Dla realizacji założonych celów polityki przestrzennej województwa służą przyjęte kierunki, zasady i działania zagospodarowania przestrzennego. Do głównych kierunków, zasad i działań w kontekście gminy Susz, należą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie warunków dla rozwijania wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej; – Osiągnięcie spójności systemu transportowego regionu w celu zwiększenia dostępności zewnętrznej i wewnętrznej oraz zmniejszenia kosztów transportu, w tym kształtowanie spójnego systemu drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych, rozwój sieci drogowej; – Kształtowanie spójnego systemu kolejowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych; <p>W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono również rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, w tym odnoszące się do gminy Susz w zakresie*:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Infrastruktury drogowej: <ul style="list-style-type: none"> - Remont nawierzchni ulic w miejscowości Susz w ciągu drogi wojewódzkiej nr 521 (WM) Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego; – Infrastruktury technicznej: <ul style="list-style-type: none"> - Rozbudowa GPZ Susz; - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej; – Ochrony środowiska: <ul style="list-style-type: none"> - Budowa składowiska odpadów niebezpiecznych (azbest) w miejscowości Różanki; - Budowa instalacji do przetwarzania odpadowych tworzyw sztucznych; - Kształtowanie poprzeczne i podłużne koryta rzeki Bałszycka Struga w km 0+000 – 11+743; - Kształtowanie poprzeczne i podłużne koryta rzeki Osówka w km 6+140 - 15+200; - Ochrona zasobów przyrodniczych wybranych alei województwa warmińsko-mazurskiego poprzez poprawę stanu istniejących siedlisk i wykonanie nasadzeń w ramach działań ZIELONA DROGA (WB); Ochrona i zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych pachnicy dębowej oraz siedlisk chronionych gatunków porostów w obrębie cennych przyrodniczo alei na wybranych odcinkach dróg wojewódzkich województwa warmińsko-mazurskiego; – Infrastruktury społecznej: <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie obszaru kultury w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego; - Rozwój klastrów energii w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów służących rozwojowi energetyki na poziomie lokalnym; – Infrastruktury komunikacyjnej: <ul style="list-style-type: none"> - Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej – promocja (WB). Wykreowanie markowego produktu turystycznego Trasy Rowerowej Polski Wschodniej oraz stworzenie wizerunku województwa, jako miejsca atrakcyjnego dla turystów zainteresowanych wypoczynkiem aktywnym, zwłaszcza turystyką rowerową. <p>* część z inwestycji została już zrealizowana.</p>

<p>Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030</p>	<p>Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ochrona klimatu i jakości powietrza: Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu; – Zagrożenia hałasem: Poprawa klimatu akustycznego w województwie warmińsko-mazurskim; – Pola elektromagnetyczne: Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami: Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych, jeziornych, przejściowych i jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), Ochrona przed niedoborami wody i powodzią poprzez zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wodnych i zmniejszenie ryzyka powodziowego; – Gospodarka wodno-ściekowa: Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej; – Zasoby geologiczne: Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi; – Gleby: Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów: Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa warmińsko-mazurskiego; – Zasoby przyrodnicze: Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej, Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, Zwiększanie lesistości; <p>Zagrożenia poważnymi awariami: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków.</p>
---	---

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami założeń dokumentów szczebla powiatowego oraz w odniesieniu do dokumentów strategicznych utworzonych w ramach partnerstw jednostek samorządu terytorialnego.

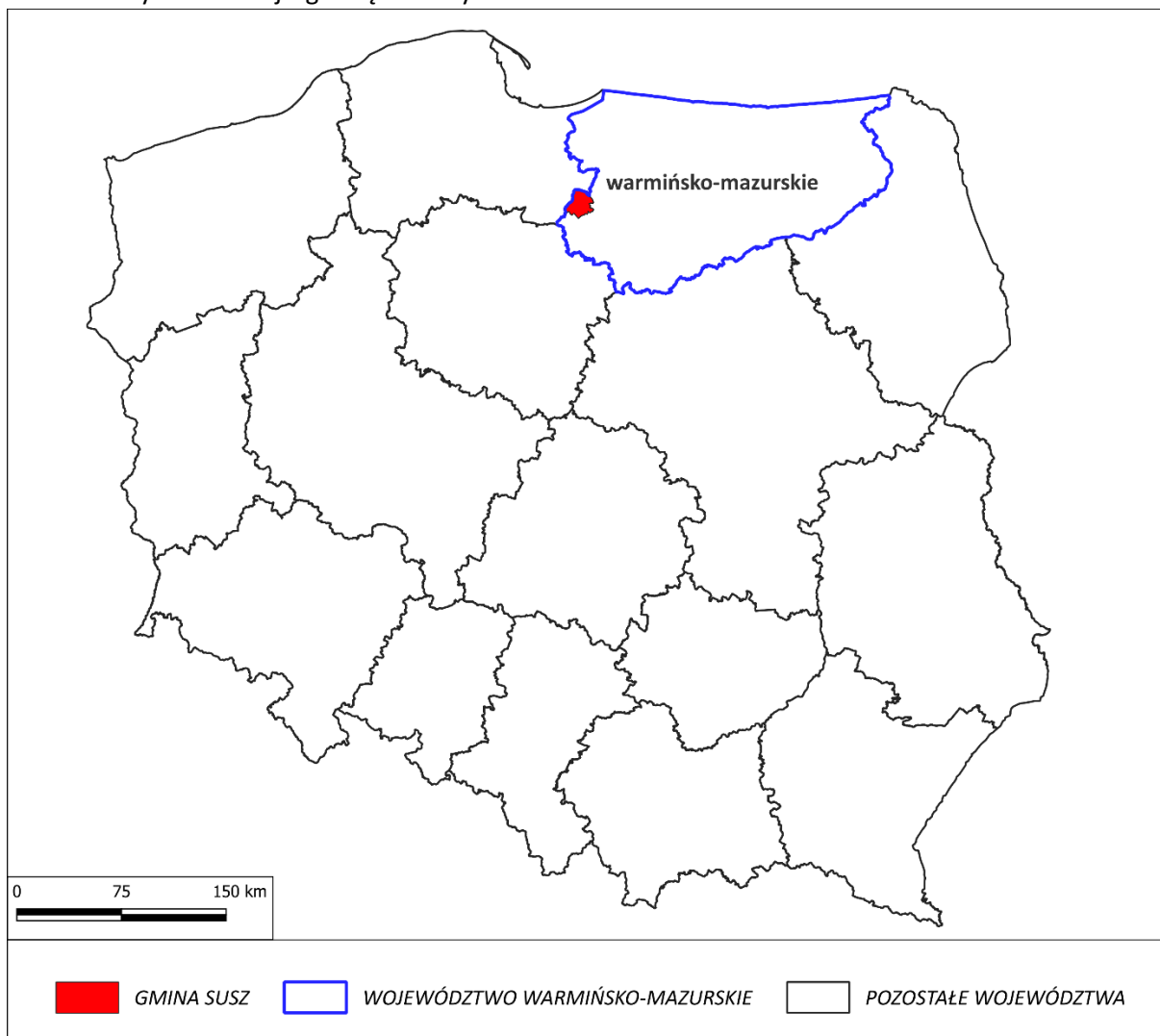
Aktualnie (stan na maj 2024 r.) powiat iławski nie posiada obowiązującego dokumentu strategicznego oraz nie opracowano dokumentu w ramach strategii ponadlokalnej.

2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

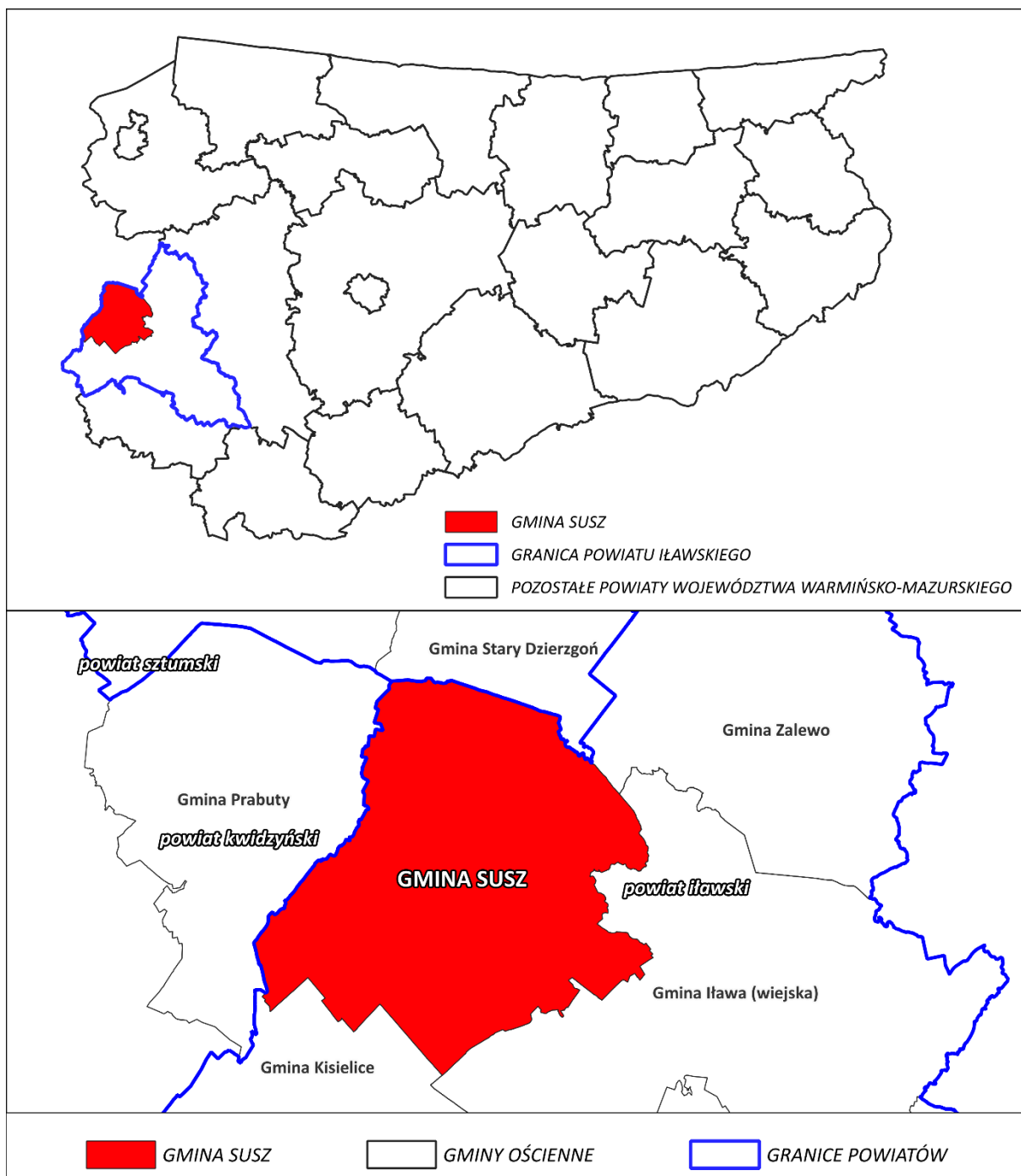
Gmina Susz jest gminą miejsko-wiejską, zajmującą powierzchnię ok. 259 km². Położona jest na terenie powiatu iławskiego, przy zachodniej granicy województwa warmińsko-mazurskiego. Gmina ta sąsiaduje od strony zachodniej i północnej z województwem pomorskim oraz graniczy:

- od strony północnej z gminą Dzierzgoń;
- od strony wschodniej z gminą Zalewo oraz Iława (wiejska);
- od strony południowej z gminą Kieselice;
- od strony zachodniej z gminą Prabuty.

Ryc. 1 Położenie administracyjne Gminy – tło krajowe

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

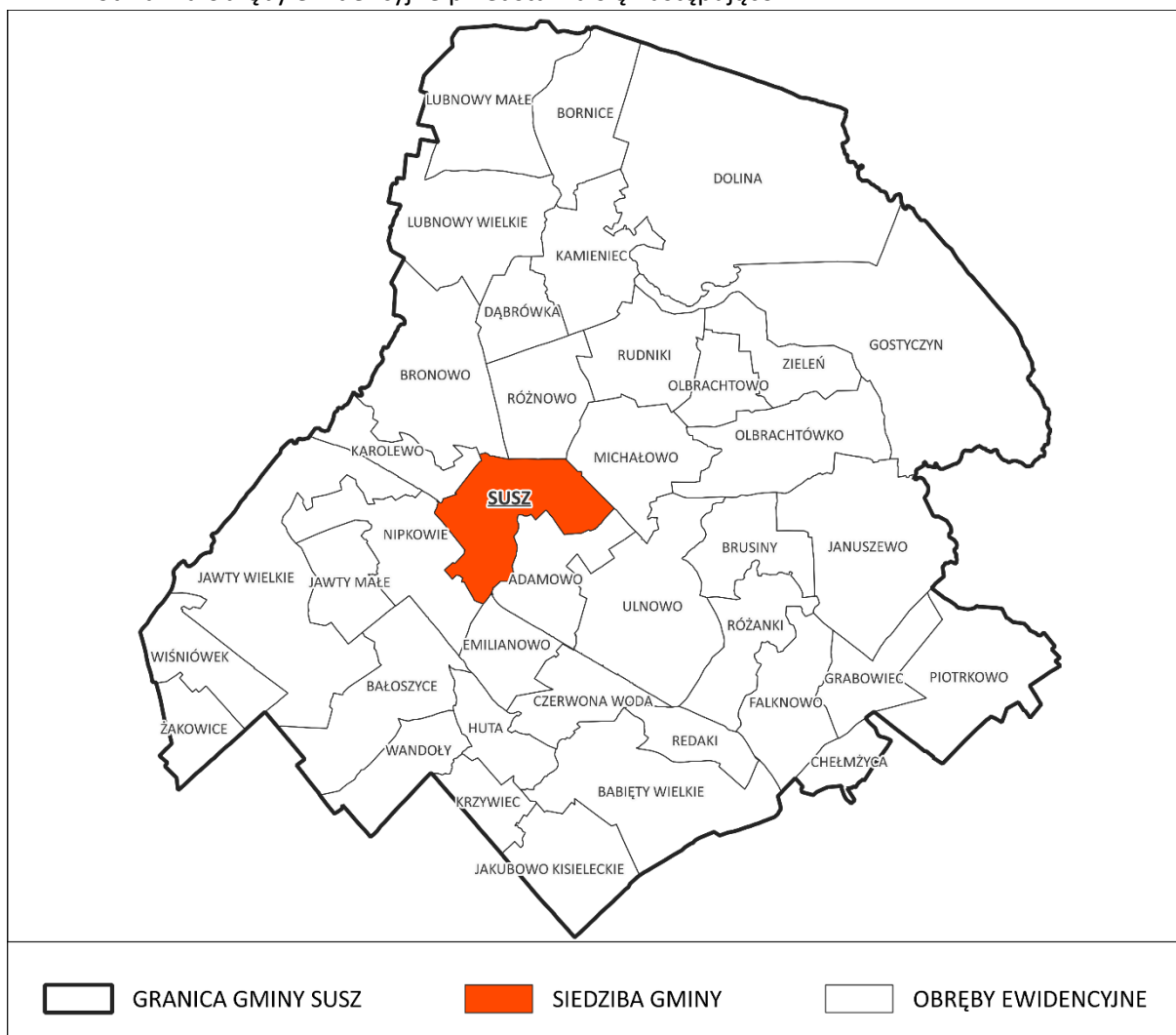
Ryc. 2 Położenie administracyjne Gminy – tło regionalne i lokalne

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według Państwowego Rejestru Granic.

W skład Gminy wchodzi następujące sołectwa¹⁰: Adamowo, Babięty Wielkie, Bałszyce, Bornice, Bronowo, Brusiny, Chełmżyca, Czerwona Woda, Dąbrówka, Emilianowo, Falknowo, Grabowiec, Jakubowo Kisielickie, Januszewo, Jawty Małe, Jawty Wielkie, Kamieniec, Karolewo, Krzywicz, Lubnowy Małe, Michałowo, Olbrachtowo, Piotrkowo, Olbrachtówko, Piotrkowo, Redaki, Różnowo, Rudniki, Ulnowo, Żakowice, miasto Susz.

¹⁰ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:

Ryc. 3 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

2.2. POŁOŻENIE FIZYCNOGEOGRAFICZNE

Gmina Susz położona jest w centralnej części mezoregionu Pojezierza Iławskiego (kod: 314.90).¹¹

Mezoregion Pojezierze Iławskie (314.90) jest symetrycznym odpowiednikiem Pojezierza Wschodnio-pomorskiego, do którego było poprzednio zaliczane. Całkowita powierzchnia Regionu wynosi ok. 4230 km² i wznosi się na wysokość od 50-60 m n.p.m. na krawędzi Doliny Wisły do ok. 140 m n.p.m. w strefach wysoczyznowych. Pojezierze to jest zasobne w liczne jeziora, wśród których największe to Jeziorak (pow. 32 km², głęb. 13 m), Jez. Drwęckie (pow. ok. 8 km², głęb. 22 m) i Dzierżoń (pow. ok. 8 km², głęb. 15 m).¹²

¹¹ Według regionalizacji fizycznogeograficznej J. Kondrackiego.

¹² Materiał źródłowy: Kondracki J., 2002 r., Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Susz stanowią¹³:

układ nadrzędny:

- droga wojewódzka nr 515, relacji Malbork – Susz;
- droga wojewódzka nr 520, relacji Prabuty – Kamieniec;
- droga wojewódzka nr 521, relacji Kwidzyn – Iława;
- droga wojewódzka nr 613, relacji DW nr 515 – DW nr 521;

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:
 - 1200N, relacji Kołodziejce – Babięty;
 - 1275N, relacji Obrzynowo – Bronowo,
 - 1277N, relacji Żakowice - Jawty Wielkie;
 - 1281N, relacji Bałszyce – Limża;
 - 1289N, relacji Susz – Krzywicz;
 - 1295N, relacji Kamieniec – Ulnowo;
 - 1297N, relacji Różanka - Gałdowo – Gulb;
 - 1307N, relacji Susz – Zalewo;
 - 1309N, relacji Brusiny – Chełmżyca;
 - 1311N, relacji Kamieniec – Bądze;
 - 1910N, relacji Susz – Kisielice;
 - 2829N, ul. Piaskowa;
 - 2872N, ul. Warmińska;
 - Brusiny – Grabowicz;
 - Kamieniec – Jerzwałd;

układ uzupełniający:

- drogi gminne (tab. poniżej):

Tab. 4 Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Susz (nr drogi, przebieg)

Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA [KM]
1	--	Kochanowskiego	0,054
2	--	Osiedle Korczaka	0,260
3	--	Plażowa	0,120
4	--	Koszarowa	0,570
5	--	Osiedle Brzostowe	0,652
6	--	Dworcowa	0,750
7	--	Słowackiego	0,060
8	--	Akacyjowa	0,330
9	--	Reja	0,169
10	--	Asnyka	0,150
11	--	Brzechwy	0,140
12	--	Miłosza	0,217

¹³ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

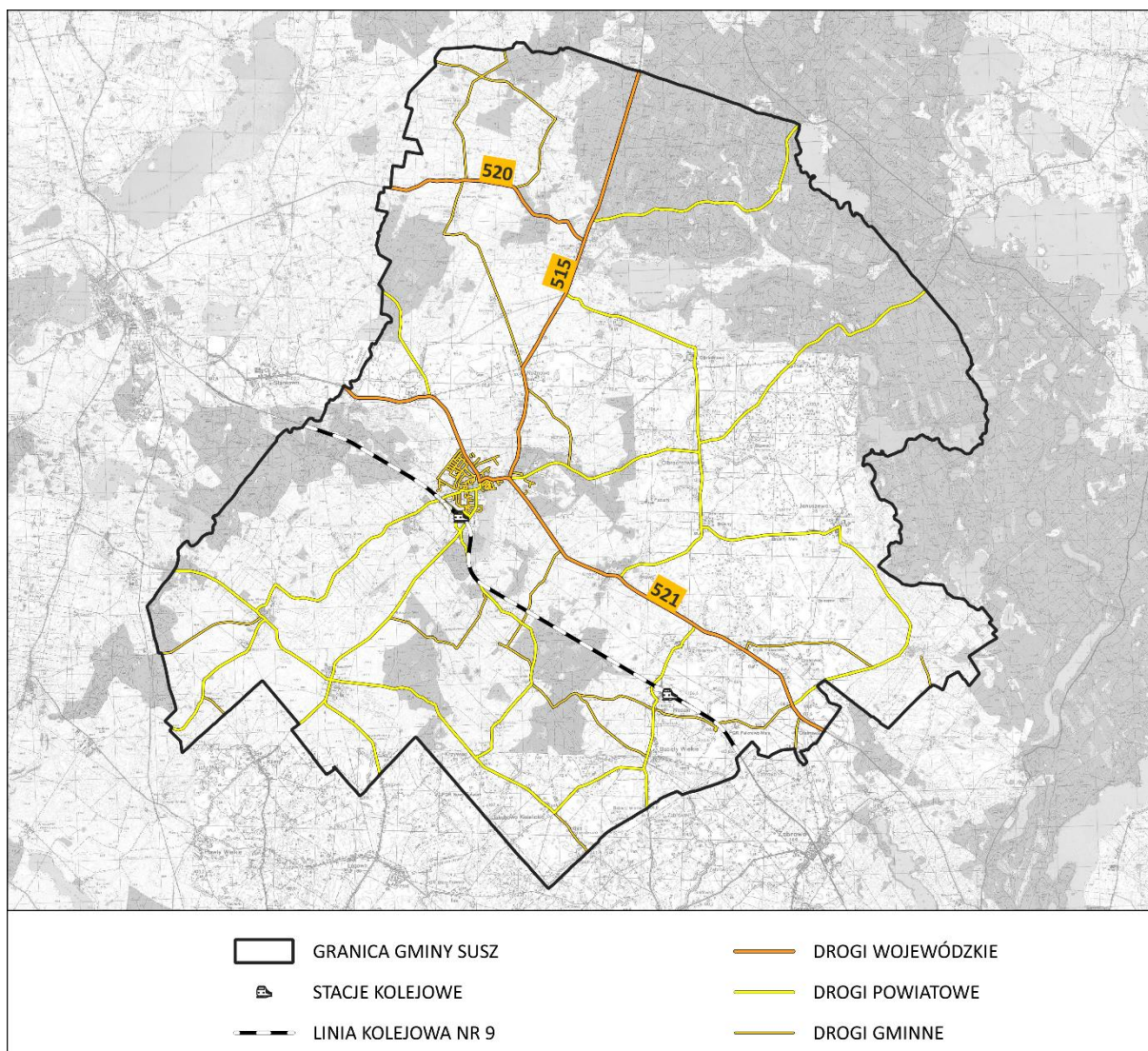
Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA [KM]
13	--	Kasztanowa	0,154
14	--	Lipowa	0,301
15	--	Klonowa	0,190
16	--	Cedrowa	0,530
17	--	Dębowa	0,305
18	--	Tartaczna	0,370
19	--	Magnolii	6,800
20	--	Jesionowa	0,600
21	--	Jaśminowa	0,241
22	--	Kajki	0,360
23	--	Kalinowa	0,367
24	--	11 Listopada	0,620
25	--	Bursztynowa	1,150
26	--	Szmaragdowa	0,160
27	--	Kamieniec – Piaski, drogi osiedlowe	2,000
28	--	Różnowo – kolonie	1,500
29	--	Bursztynowa	0,600
30	--	Michałow - Olbrachtowo - Zieleń	3,000
31	--	Olbrachtowko - Fabiany - Ulnowo	2,500
32	--	Olbrachtówko – Stawiec	1,000
33	--	Rudniki – Lisiec	0,700
34	--	Susz - Karolewo	0,800
35	--	Nipkowie – pałac	0,600
36	--	Ulnowo - las	0,800
37	--	Lubnowy Wielkie - kolonie- czworaki	2,500
38	--	Lubnowy Małe - Pachutki	2,300
39	--	Janowo – Bornice – Lubnowy Wielkie	6,500
40	--	Jawty Małe - Stankowo (do końca zabudowań)	0,740
41	--	Bałoszyce – drogi osiedlowe, Wądoły	0,700
42	--	Jawty Wielkie - Kołodzieje	1,510
43	--	Jawty Wielkie - kolonie	3,900
44	--	Jawty Wielkie - Kowale (do końca zabudowań)	0,800
45	--	Żakowice - kolonie	2,800
46	--	Bornice - kolonie	2,700
47	--	Babięty Wielkie - Ząbrowo	1,750
48	--	Babięty Wielkie- kolonie	3,000
49	--	Jakubowo Kisielickie - Łęgowo	1,400
50	--	Jakubowo Kisielickie – Jedrychowo	0,800
51	--	Jakubowo Kisielickie - Babięty Małe	0,700
52	--	Babięty Wielkie - Chełmżyca	3,000
53	--	Redaki - Chełmżyca	1,700
54	--	Falknowo – Redaki (wieś)	2,700

Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA [KM]
55	--	Grabowiec - Pieńki	0,900
56	--	Grabowiec - Starzykowo	1,000
57	--	Brusiny – kolonie	0,800
58	--	Januszewo – (wieś + sklep)	0,600
59	--	Januszewo – Grabowiec	2,000
60	--	Piotrkowo - Siemiany	2,400
61	--	Piotrkowo - kolonia (do posesji Piotrkowo 5)	1,900
62	--	Piotrkowo - kolonia (do posesji Piotrkowo 42)	1,800
63	--	Susz (wybudowanie) - Adamowo	2,900
64	--	Susz (wybudowanie - do posesji Adamowo 24, 17)	0,800
65	--	Adamowo - Adamowo (do posesji Adamowo 7)	1,200
66	--	Czerwona Woda – (do posesji Czerwona Woda 8)	0,300
67	1277N	Słowińska (od skrzyżowania z ul. Piastowską do ul. Łąkowej)	0,380
68	143001N	Lubnowy Małe - Lubnowy Wielkie	3,800
69	143002N	Bornice - Pachutki	5,500
70	143003N	Różnowo - Dąbrówka - Lubnowy Wielkie	5,600
71	143004N	Różnowo - Michałowo	2,400
72	143005N	gr. gm. Trumiejki – Jawty Wielkie	2,800
73	143006N	Żakowice - Klimy	0,700
74	143007N	Emilianowo - Bałszyce Małe	3,500
75	143008N	Adamowo - Róża	2,800
76	143009N	Falknowo - Piotrkowo	3,500
77	143010N	Czerwona Woda – Babięty Małe – Redaki - Chełmżyca	7,600
78	143011N	Babięty Wielkie - Babięty Małe	2,400
79	143012N	Chełmżyca - Ząbrowo	0,900
80	143013N	Jakubowo Kisielickie - Gałdowo	1,300
81	143014N	Piotrkowo - Starzykowo	1,400
82	143501N	Słoneczna	0,200
83	143503N	Parkowa	0,110
84	143504N	Wąska	0,100
85	143505N	Kościuszki	0,075
86	143506N	Szewska	0,117
87	143507N	Kopernika	0,265
88	143508N	Konarskiego	0,082
89	143509N	Żeromskiego	0,106
90	143510N	Banachewicza	0,074
91	143511N	Tuwima	0,105
92	143512N	Staffa	0,354
93	143513N	Galla Anonima	0,124
94	143514N	Skłodowskiej	0,308
95	143515N	Jagielly	0,120
96	143516N	Żwirki i Wigury	0,145

Lp.	NR DROGI GMINNEJ	PRZEBIEG DROGI/ULICA	DŁUGOŚĆ ODCINKA [KM]
97	143517N	Zaciszna	0,056
98	143518N	Gdańska	0,249
99	143519N	Konstytucji 3-go Maja	0,176
100	143520N	Sucharskiego	0,250
101	143521N	Wyszyńskiego	0,915
102	143523N	Bałtycka	0,254
103	143524N	Broniewskiego	0,143
104	143525N	Hawska	0,580
105	143526N	Konopnickiej	0,114
106	143527N	Kościelna	0,095
107	143529N	Kraszewskiego	0,420
108	143530N	Łąkowa	0,600
109	143531N	Mickiewicza	0,180
110	143532N	Osiedle Leśne	0,600
111	143533N	ul. Stare Miasto	0,240
112	143534N	Podmurze	0,060
113	143535N	Polna	0,296
114	143536N	B. Prusa	0,465
115	143537N	Pułaskiego	0,309
116	143538N	Rybacka	0,187
117	143539N	Sienkiewicza	0,109
118	143540N	Sikorskiego	0,290
119	143541N	P. Skargi	0,283
120	143542N	Słowiańska	0,130
121	143543N	Św. Floriana	0,138
122	143544N	Wiejska	0,294
123	143545N	Willowa	0,364
124	143546N	Wodna	0,130
125	143547N	Wybickiego	0,275
126	143548N	Babięty Wielkie do szkoły	0,521
127	143549N	Babięty Wielkie - Ząbrowo	2,070
128	--	Lubnowy Małe - do Tartaku dz. nr 126	0,500

Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

– pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

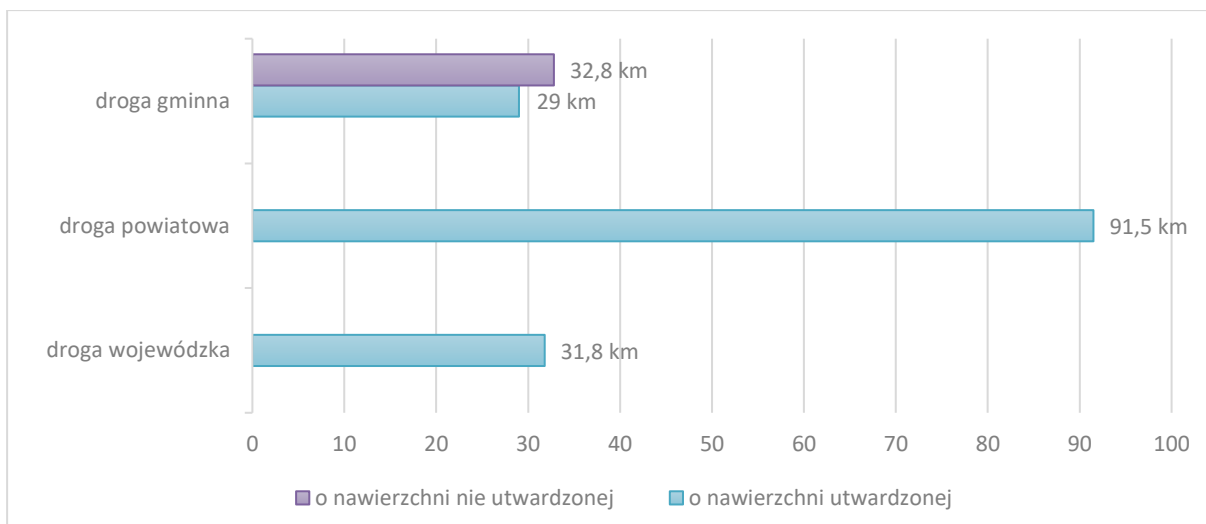

Ryc. 4 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Stan techniczny dróg przebiegających przez teren Gminy jest zróżnicowany. W odniesieniu do dróg gminnych, więcej niż połowa posiada nawierzchnię nieutwardzoną¹⁴ (ok. 53%), a stan niektórych odcinków dróg utwardzonych wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

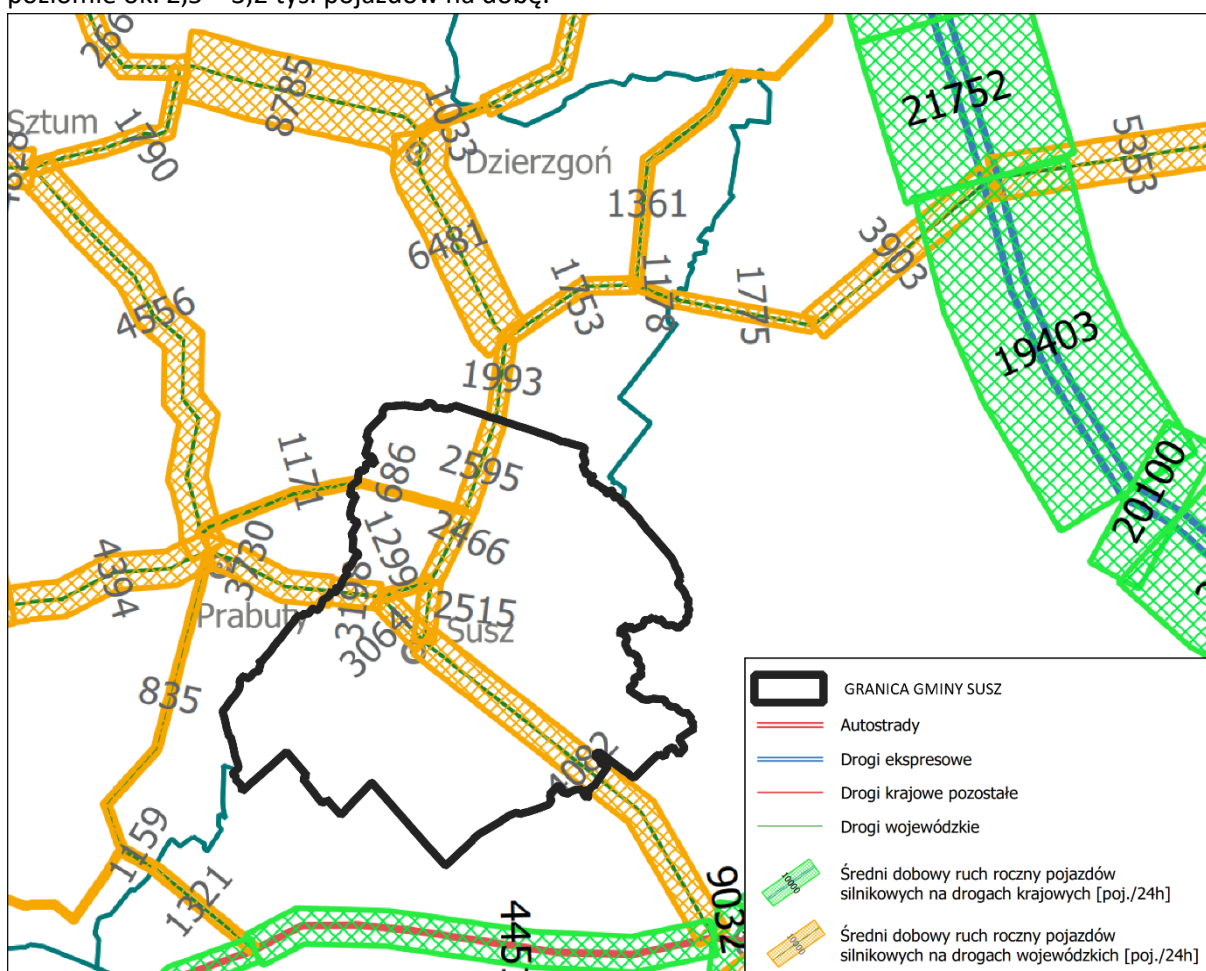
¹⁴ Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

Ryc. 5 Długość dróg na terenie Gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej (w km)

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Spśród dróg przebiegających przez teren Gminy, badaniem natężenia ruchu objęte zostały: odcinki dróg wojewódzkich nr 515, 520 oraz 521. Wyniki wspomnianych badań zobrazowano na rycinie poniżej. Wynika z nich, że na odcinkach przebiegających przez Gminę ruch samochodowy jest mniejszy w stosunku do odcinków znajdujących się m.in. w gminie Prabuty oraz Dzierzgoń i kształtuje się na poziomie ok. 2,5 – 3,2 tys. pojazdów na dobę.

Ryc. 6 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich

Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

W granicach Gminy przebiega zelektryfikowana linia kolejowa nr 9 relacji Warszawa Wschodnia – Gdańsk Główny oraz funkcjonują dwie stacje kolejowe: w Suszu oraz w Redakach. Ponadto w Suszu znajduje się dworzec kolejowy, który obsługuje zarówno regionalne, jak również krajowe połączenia pociągów pasażerskich (w tym sezonowa obsługa linii TLK oraz Intercity).

2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Susz zlokalizowane są drogi rowerowe¹⁵ o łącznej długości 3,7 km i są pod zarządem urzędu marszałkowskiego.¹⁶

W związku z czym należy uznać, iż infrastruktura rowerowa nie jest wystarczająco rozwinięta, a transport rowerowy odbywa się głównie poboczem, drogami publicznymi lub drogami leśnymi.

Należy nadmienić, iż przez teren Gminy przebiegają następujące trasy rowerowe:¹⁷

- Żółty Szlak Pocztyliona Elbląg - Pasłęk - Małdyty - Zalewo - Susz - Kisielice – Goryń, o łącznej długości 128,7 km,
- Zielony szlak - Kanału Elbląskiego, o całkowitej długości 128,9 km.

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy opiera się zarówno na transporcie autobusowym jak i kolejowym. Na terenie Gminy znajdują się 134 przystanki autobusowe¹⁸, które zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż dróg wojewódzkich oraz powiatowych.

Z terenu gminy Susz realizowane są regularne połączenia autobusowe do Ławy. Co prawda funkcjonują tutaj również bezpośrednie połączenia autobusowe do Olsztyna oraz Ostródy, nie mniej nie są to kursy regularne i ograniczają się zazwyczaj do jednego lub dwóch przejazdów dziennie (w godzinach porannych oraz popołudniowych).¹⁹ Ponadto funkcjonują połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły. Usługi transportu zbiorowego świadczą prywatne linie autobusowe.

Funkcjonują tutaj także dwie czynne stacje kolejowe w miejscowości Susz oraz Redaki, obsługujące linię kolejową nr 9 relacji Warszawa Wschodnia – Gdańsk Główny. Warto nadmienić, iż w Suszu znajduje się również dworzec kolejowy, natomiast ze stacji kolejowej realizowane są połączenia kolejowe m.in. do Warszawy, Gdańska oraz Olsztyna. W ujęciu lokalnym odbywają się również regularne kursy do Prabut oraz Malborka.

¹⁵ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

¹⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

¹⁷ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

¹⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – transport i łączność: komunikacja miejska, stan na 31.12.2022 r.

¹⁹ Materiał źródłowy: <https://www.e-podroznik.pl/>

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie Gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do dodatkowego stworzenia publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).

2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

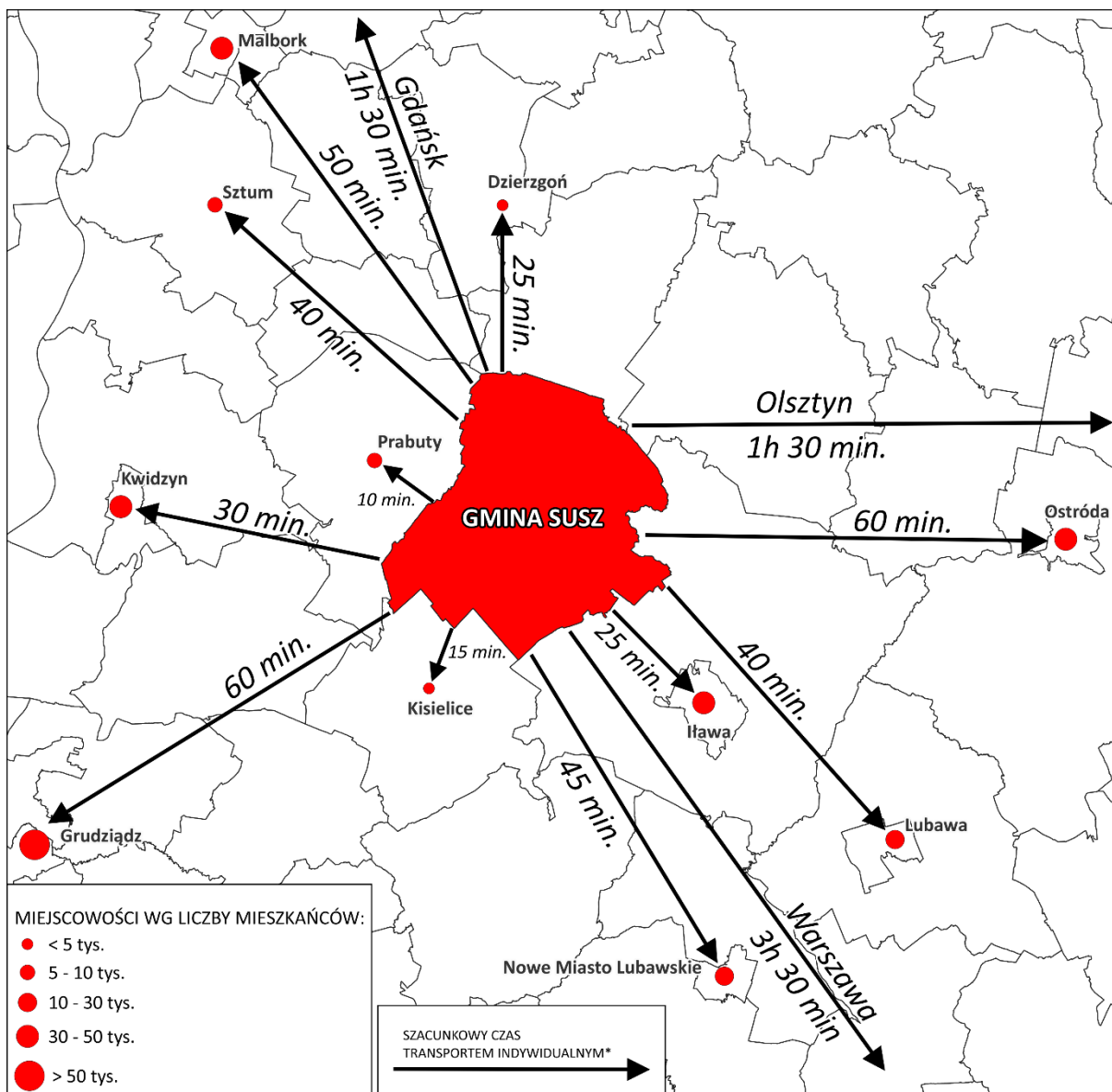
W odniesieniu do gminy Susz najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Prabuty, położone w odległości ok. 11 km na zachód, Iława, pełniąca funkcje siedziby powiatu iławskiego, znajdująca się w odległości ok. 23 km na południowy – wschód oraz Kisielice zlokalizowane w oddaleniu ok. 15 km na południe. Czas dojazdu transportem indywidualnym do tych ośrodków zajmuje średnio od 10 do 25 min.²⁰

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Susz to: Kwidzyn, Ostróda, Dzierżoń, Malbork, Sztum, Lubawa, Nowe Miasto Lubawskie oraz Grudziądz, które zlokalizowane są w odległości od 25 km do 60 km, natomiast czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

Siedziba województwa warmińsko-mazurskiego (Olsztyn) znajduje się w odległości ok. 93 km (1h 30 min.), siedziba sąsiedniego województwa pomorskiego (Gdańsk) położona jest w oddaleniu ok. 115 km (1h 30 min.), natomiast stolica kraju – Warszawa, oddalona jest o ok. 235 km, a czas dojazdu zajmuje średnio ok. 3,5 - 4,0 godziny.

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

²⁰ Odległość oraz czas dojazdu mierzona od siedziby gminy Susz oraz uśredniona na podstawie: <https://www.google.com/maps/>

Ryc. 7 Lokalizacja Gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym

* szacunkowy czas liczony z miasta Susz do centrum poszczególnych miejscowości.

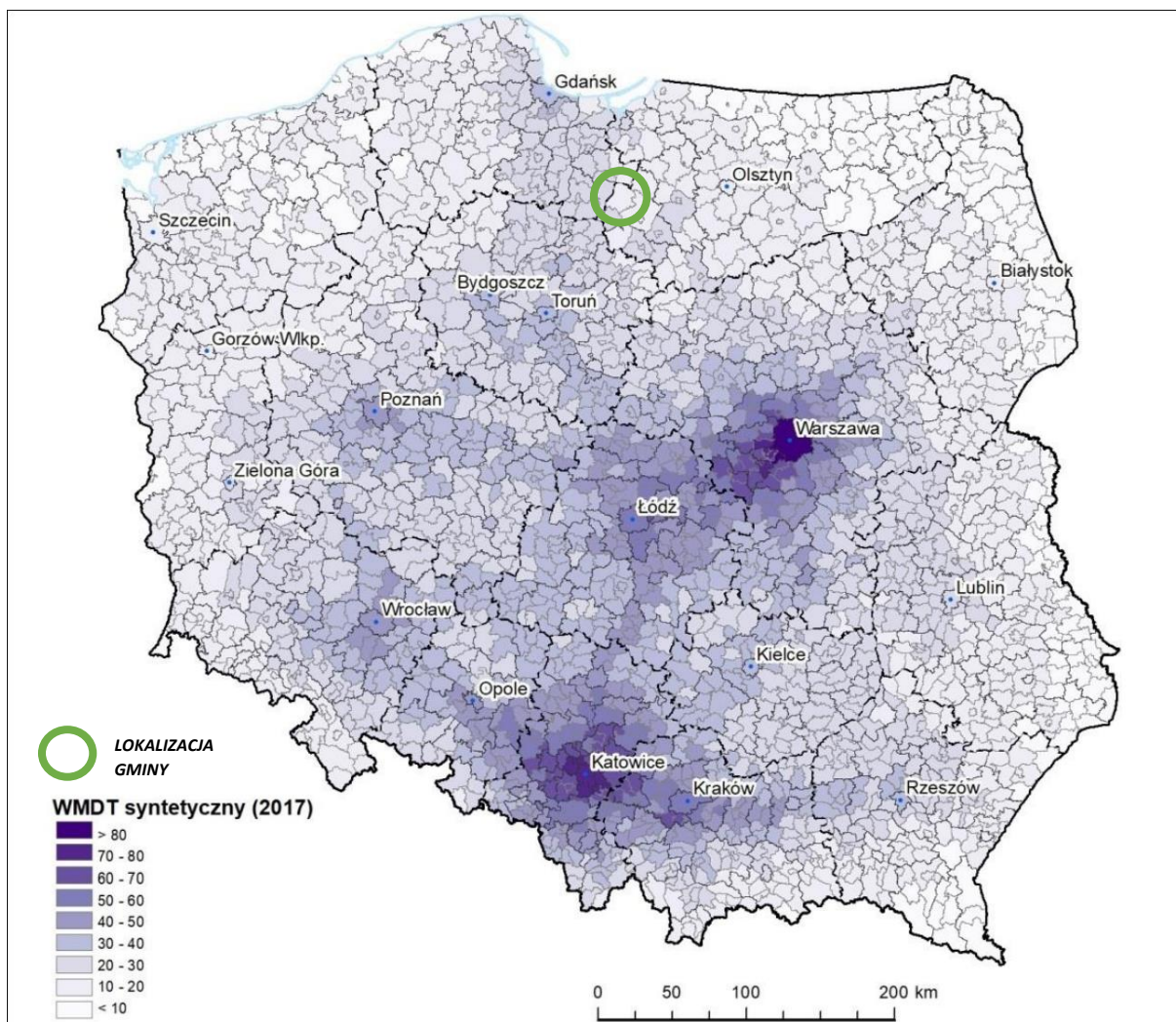
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu²¹.

Jak wynika z poniższej ryciny, gmina Susz odznaczała się stosunkowo niskim wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 10-20). Jest to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa warmińsko-mazurskiego, które cechuje zbliżona dostępność transportowa. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

²¹ Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniając wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

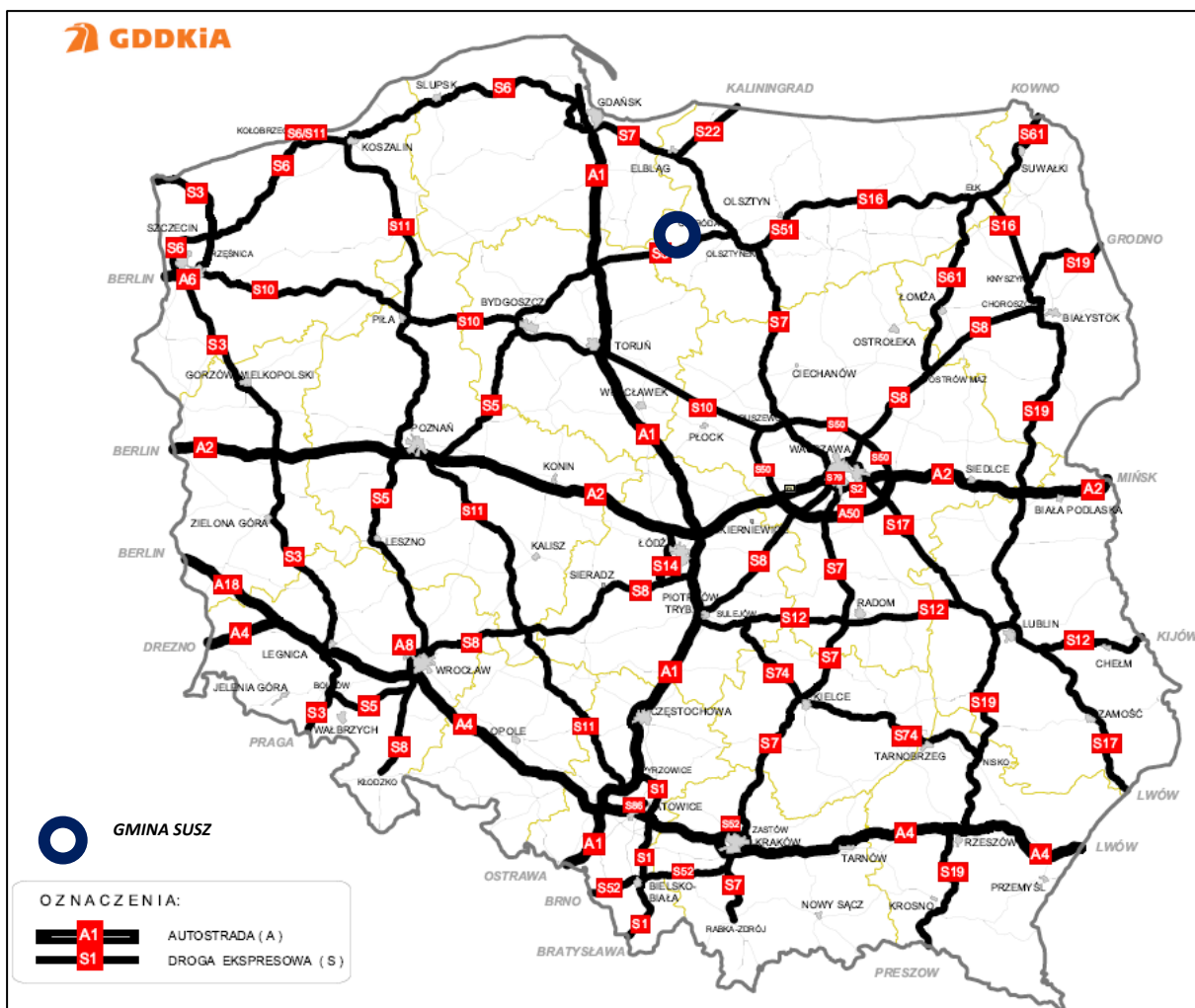

Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad²² (zob. ryc. poniżej) w nadchodzących latach sytuacja wyraźnie się poprawi, a gmina Susz odznaczać się będzie wysokim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Wpływ na to będzie miała przede wszystkim planowana realizacja trasy ekspertowej S5 na odcinku Ostróda – Grudziądz. Ponadto, istotne znaczenie ma dla dostępności transportowej ma bezpośredni przebieg linii kolejowej nr 9 wraz z dworcem kolejowym w Suszu, gdzie obsługiwany jest zarówno regionalny jak i krajowy ruch pasażerski (w tym sezonowa obsługa linii kolejowych TLK i Intercity).

²² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIĘCI TRANSPORTOWEJ

Zgodnie z ustaleniami dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego i powiatowego na terenie Gminy planowany jest remont nawierzchni ulic w miejscowości Susz w ciągu drogi wojewódzkiej nr 521 w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W 2024 roku planowana jest również realizacja następujących inwestycji związanych z infrastrukturą drogową i rozwojem sieci transportowej²³:

- Remont drogi gminnej nr 143010N, relacji Redaki – Babięty Wielkie;
- Przebudowa ul. Kajki w Suszu;
- Realizacji nakładki w miejscowości Lubnowy Małe, na terenie działki nr 135;
- Przebudowa ul. 11 Listopada w Suszu;
- II etap budowy chodnika w Bornicach;
- Budowa utwardzonych alejek na cmentarzu w Suszu;
- Przebudowa drogi ul. Jaśminowej w Suszu;
- Przebudowa ul. Wyszyńskiego do ul. Łąkowej w Suszu.

Ponadto planowane jest wykonanie dokumentacji projektowych dla niniejszych inwestycji:

- Budowa Parkingu przy ul. Willowej w Suszu;

²³ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

- Budowa łącznika ul. Jana Brzechwy, Czesława Miłosza i Adama Asnyka;
- Budowa chodnika w miejscowości Babięty Wielkie w kierunku miejsc. Ząbrowo.

Jednocześnie Gmina jest na etapie uzgodnień z Zarządem Dróg Wojewódzkich w sprawie projektu rozbudowy dróg wojewódzkich nr 613, 515, 521 na odcinku Bronowo – Różnowo – Susz.

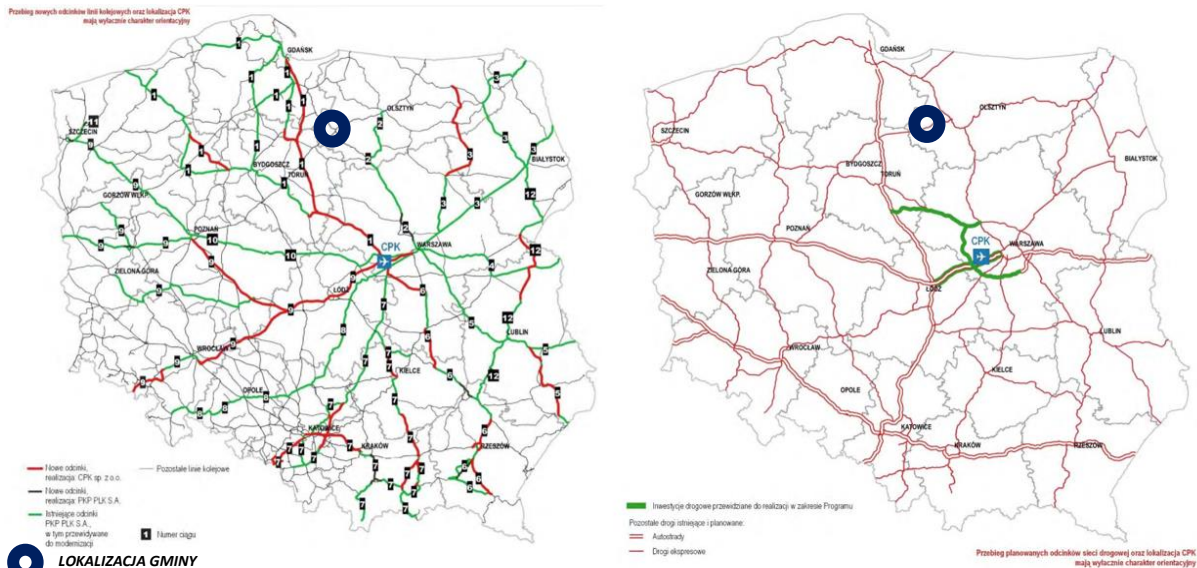
W planach rozwojowych i modernizacyjnych Polskich Linii Kolejowych nie przewidziano działań obejmujących realizację połączeń kolejowych przebiegających przez teren Gminy.

2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO

Centralny Port Komunikacyjny stanowi szereg inwestycji infrastrukturalnych i otoczenia biznesu, które zintegrują transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy na terenie całego kraju. Zgodnie z koncepcją CPK realizacja przedsięwzięć składających się na komponent lotniskowy jest przewidziana do końca 2027 r. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych składających się na komponent kolejowy ma nastąpić do końca 2034 r., obejmując dwie perspektywy finansowe UE. Ze względu na unikalny stopień skomplikowania przedsięwzięć zawartych w programie inwestycyjnym CPK, jego realizacja jest podzielona na etapy.

Obecny, pierwszy etap obejmuje działania przygotowawcze, w szczególności związane z planowaniem i opracowaniem założeń projektowych, a także wykupem gruntów pod realizację inwestycji. Zasadniczym celem obecnego etapu jest szczegółowe zdefiniowanie zakresu i skali inwestycji, przyjęcie optymalnych rozwiązań odnośnie do możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia, określenie optymalnego planu jego realizacji, szczegółowych harmonogramów, jak i budżetów poszczególnych projektów, a także określenie sposobu ich finansowania, w tym ze środków publicznych. W ramach etapu pierwszego opracowywane będą kolejne fazy dokumentacji projektowej oraz uzyskiwane będą decyzje administracyjne niezbędne do wejścia w etap realizacji poszczególnych zamierzeń budowlanych. Jako główny cel etapu należy uznać ukończenie prac przygotowawczych umożliwiających rozpoczęcie budowy inwestycji CPK i inwestycji towarzyszących.

Aktualnie obowiązuje Uchwała nr 201 Rady Ministrów z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego - "Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2023 poz. 1258), która szczegółowo definiuje przyszłe założenia strategiczne i organizacyjne. Zgodnie z w/w Uchwałą cel główny Programu CPK polega na stworzeniu uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego przez wybudowanie i eksploatację rentownego innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego jako atrakcyjnej alternatywy dla transportu drogowego i obejmującego wszystkie obszary Polski, zapewniając jednocześnie rozwój i trwałą integrację aglomeracji warszawskiej i łódzkiej.

Ryc. 10 Inwestycje towarzyszące CPK – przebudowa, rozbudowa albo budowa linii kolejowych oraz rozbudowa lub budowa dróg publicznych

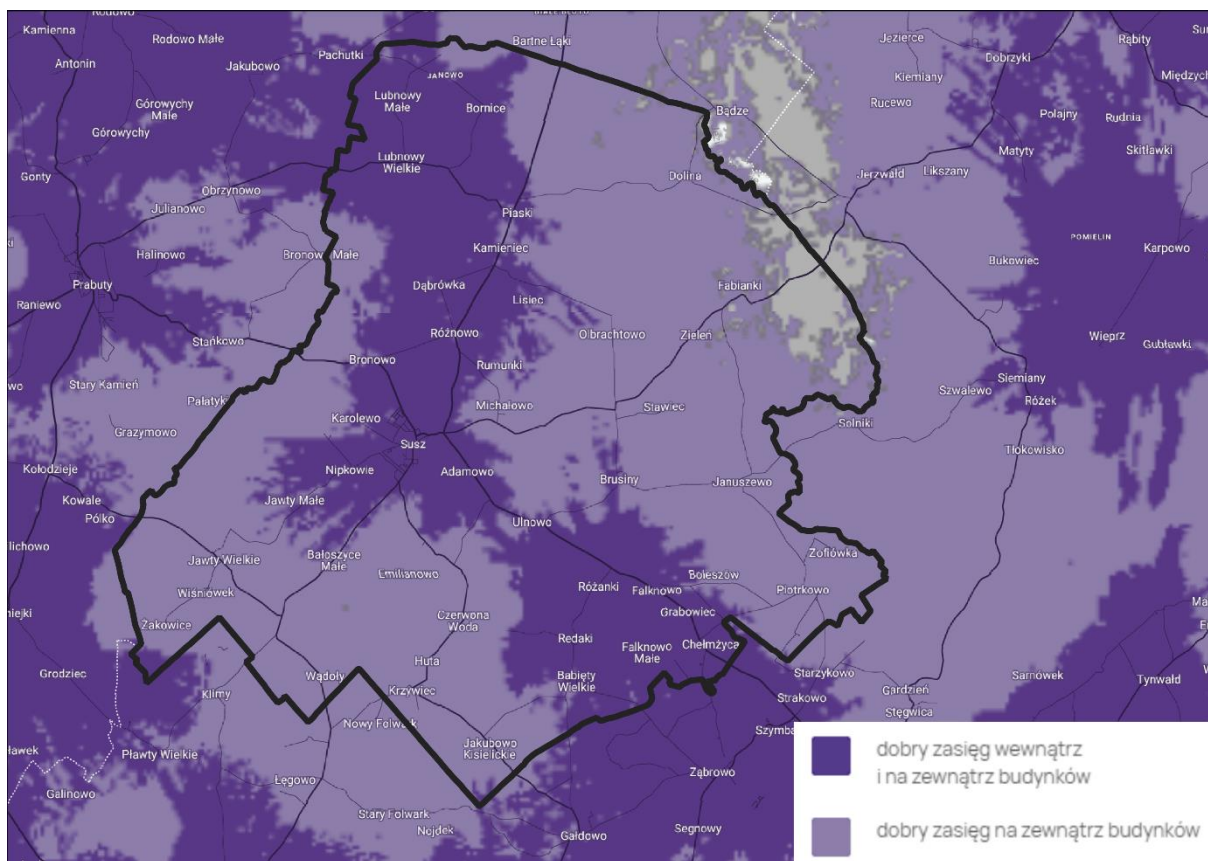
Materiał źródłowy: Uchwała nr 201 Rady Ministrów z dnia 24 października 2023 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego - "Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap II. 2024-2030" (M.P. 2023 poz. 1258).

Nie przewiduje się na terenie gminy Susz inwestycji związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Susz znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych. Znajduje się tu kilkanaście stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości dobry lub bardzo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują głównie na terenach wiejskich, zwłaszcza w zabudowie rozproszonej.

Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

Ryc. 11 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w kwietniu 2024 r.

Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie Gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 3G lub 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w Gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu.

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” realizowana została sieć szybkiego Internetu – sieci światłowodowej. Została ona ukończona lub jest na etapie realizacji w miejscowościach takich jak: Susz, Różnowo, Babięty Wielkie, Jawty Wielkie, Wiśniówek, Lubnowy Wielkie, Lubnowy Małe, Karolewo, Bronowo, Michałowo, Nipkowie, Kamieniec, Ulnowo, Adamowo, Różanki, Redaki, Dąbrówka.²⁴

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura zrealizowana została w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych. W przypadku miejscowości wiejskich sieć internetowa w dalszym ciągu dostępna jest za pośrednictwem kabli telefonicznych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitalny system telekomunikacyjny. System satelitalny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

²⁴ Materiał źródłowy: <https://capap.gugik.gov.pl/>

2.5. WNIOSKI

- ! Położenie Gminy w rejonie krajobrazów pojeziernych (Pojezierze Ławskie) o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych.
- ! Obecność układów komunikacyjnych poziomu regionalnego (drogi wojewódzkie nr 515, 520 i 521, 613).
- ! W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.
- ! Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rowerowa.
- ! Stosunkowo wysoki poziom dostępności transportowej.
- ! Funkcjonujące połączenia kolejowe.
- ! Niewystarczająco rozwinięte połączenia autobusowe.
- ! Istniejąca sieć światłowodowa w wielu miejscowościach.
- ! W większości dobry zasięg działania mobilnych sieci komórkowych, w tym na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie.
- ! Realizacja drogi ekspresowej nr S5.

3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Susz zamieszkuje ogółem ok. 12,1 tys. osób, co stanowi nieco ponad 13% ludności powiatu iławskiego. Największy odsetek zamieszkuje miasto Susz oraz w dalszej kolejności Lubnowy Małe, Kamieniec, Ulnowo, Bałoszyce i Jawty Wielkie

Tab. 5 Liczba ludności na terenie Gminy w 2023 roku

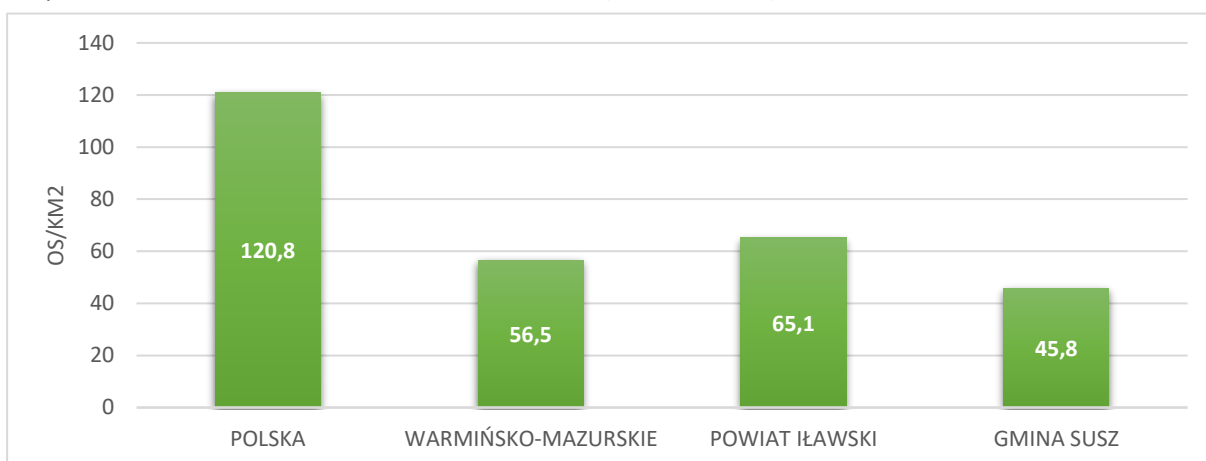
SOŁECTWO (MIEJSCOWOŚCI)	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Adamowo	266	2,2
Babięty Wielkie	257	2,1
Bałoszyce (Bałoszyce, Bałoszyce Małe, Wądoły)	465	3,8
Bornice	144	1,2
Bronowo	209	1,7
Brusiny (Brusiny, Brusiny Małe)	90	0,7
Chełmżyca	100	0,8
Czerwona Woda	69	0,6
Dąbrówka	138	1,1
Emilianowo	208	1,7
Falknowo (Falknowo, Falknowo Małe)	127	1,0
Grabowiec	81	0,7
Jakubowo Kisielickie	194	1,6
Januszewo	226	1,9
Jawty Małe	106	0,9
Jawty Wielkie (Jawty Wielkie, Wiśniówek)	462	3,8
Kamieniec (Kamieniec, Dolina)	521	4,3
Karolewo (Karolewo, Nipkowie)	405	3,3
Krzywiec (Krzywiec, Huta)	144	1,2
Lubnowy Małe (Lubnowy Małe, Lubnowy Wielkie)	563	4,6
Michałowo	202	1,7
Olbrachtowo	26	0,2

SOŁECTWO (MIEJSCOWOŚCI)	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Olbrachtówko (Olbrachtówko, Zieleń, Stawiec)	211	1,7
Piotrkowo	321	2,6
Redaki (Redaki, Różanki)	309	2,5
Różnowo	317	2,6
Rudniki (Rudniki, Lisiec)	135	1,1
Ulnowo	470	3,9
Żakowice	92	0,8
Miasto Susz	5270	43,5

Materiał źródłowy: Dane Urzędu Miejskiego w Suszu.

Gęstość zaludnienia gminy Susz wynosi 45,8 os/km² i jest:²⁵

- niższa niż średnia dla powiatu ławskiego (65,1 os/km²),
- niższa niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego (56,5 os/km²),
- ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla Polski (120,8 os/km²).

Ryc. 12 Gęstość zaludnienia Gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

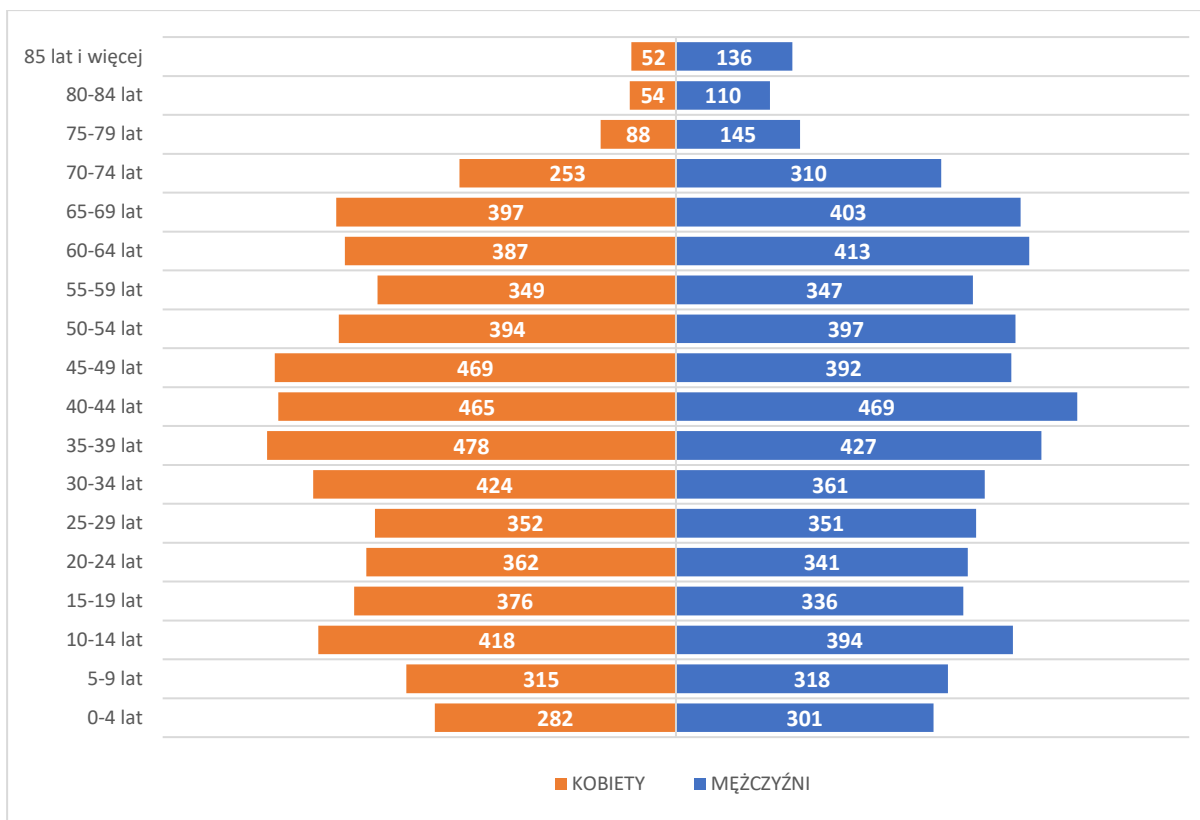
3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Susz zaznacza się niewielka przewaga kobiet, których liczba wynosi 5 951 w stosunku do liczby 5 915 mężczyzn.²⁶ Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 101, co jest wartością nieznacznie niższą od średniej dla powiatu ławskiego (102), województwa warmińsko-mazurskiego (105) i kraju (107).²⁷

²⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2022 r.

²⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2022 r.

²⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2022 r.

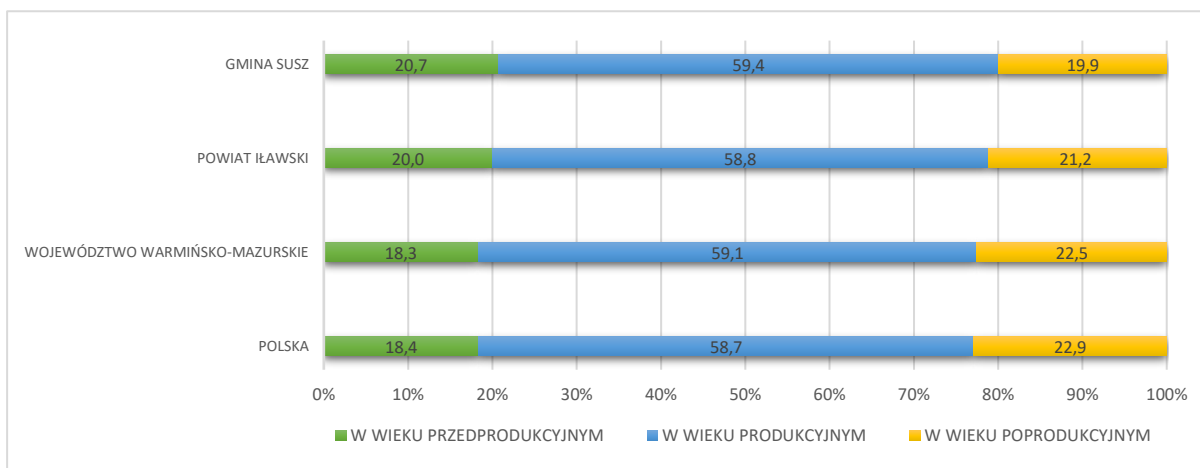

Ryc. 13 Piramida wieku i płci w gminie Susz

Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2022 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Susz dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 59,4% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, obejmująca 20,7%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, której udział wynosi 19,9%. W porównaniu ze wskaźnikami dla Polski, województwa i powiatu, zaznacza się wyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym, a jednocześnie najniższy udział w wieku poprodukcyjnym.²⁸

Ryc. 14 Udział ekonomicznych grup wieku w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

²⁸ Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego wahał się od -57 os. w 2021 r. do +40 os. w 2013 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -4,1 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów nieznacznie przewyższała liczbę urodzeń.

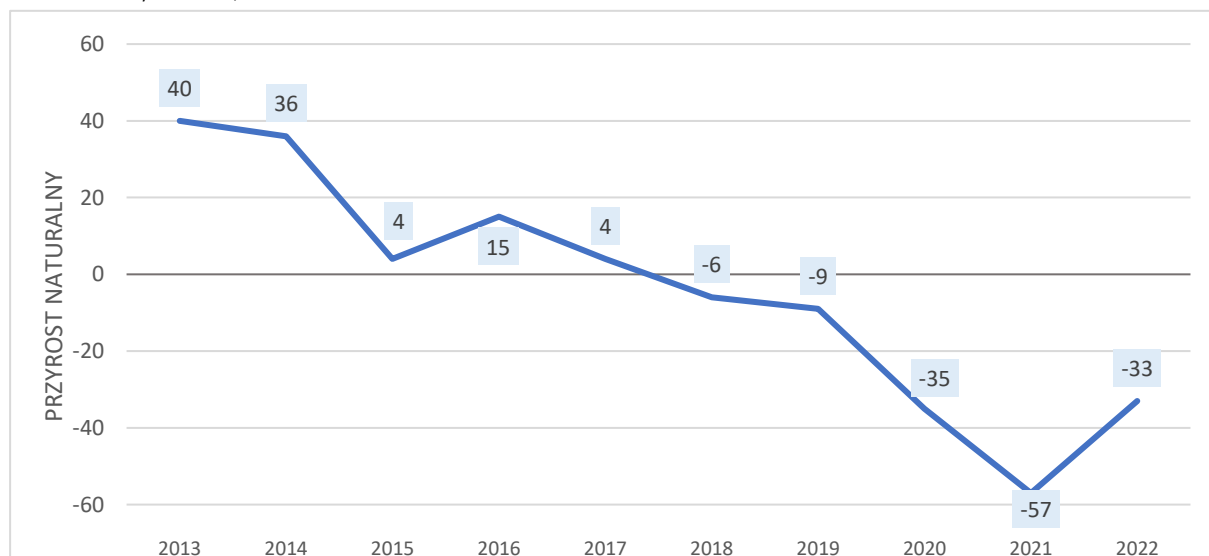
Charakterystycznym jest fakt, że ujemny przyrost naturalny jest zauważalny przede wszystkim wśród mężczyzn, gdzie średnia wartość tego wskaźnika wynosi ok. -11 os./rok, natomiast wśród kobiet średniorocznie występuje dodatni przyrost naturalny w wysokości ok. +7 os./rok.

Należy nadmienić, iż w 2020 r. wskaźnik ten zauważalnie spadł – zmarło o 35 osób więcej niż się urodziło, co było spowodowane wysoką liczbą zgonów. Z pewnym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19, a co za tym idzie dane za ostatni badany rok nie są reprezentatywne.

Tab. 6 Ruch naturalny ludności w Gminie w latach 2013-2022

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	145	152	119	128	130	139	126	116	105	100	126,0
Mężczyźni	68	77	62	69	62	70	58	58	54	48	62,6
Kobiety	77	75	57	59	68	69	68	58	51	52	63,4
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	105	116	115	113	126	145	135	151	162	133	130,1
Mężczyźni	59	62	69	66	69	81	73	83	98	80	74,0
Kobiety	46	54	46	47	57	64	62	68	64	53	56,1
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	40	36	4	15	4	-6	-9	-35	-57	-33	-4,1
Mężczyźni	9	15	-7	3	-7	-11	-15	-25	-44	-32	-11,4
Kobiety	31	21	11	12	11	5	6	-10	-13	-1	7,3

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ryc. 15 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

3.2.2. MIGRACJE

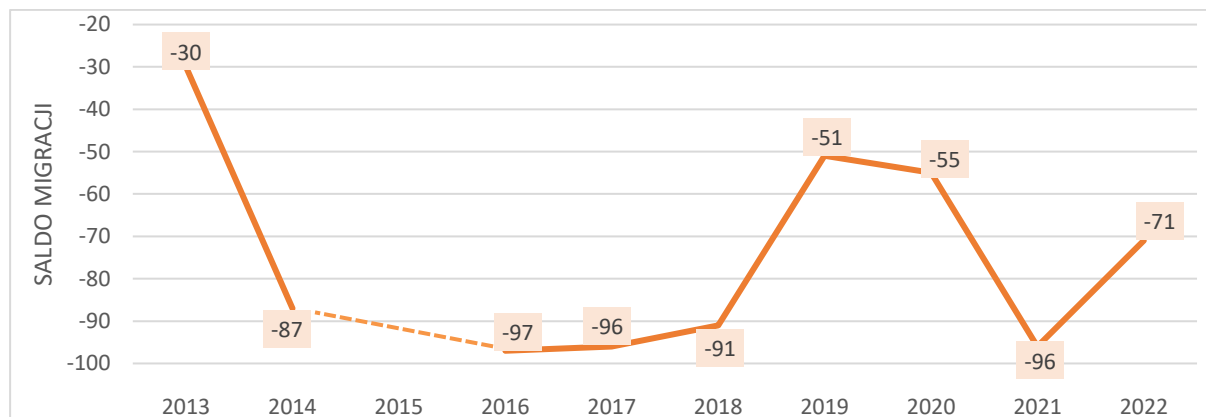
W gminie Susz na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się stale ujemne saldo migracji. Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -74,9 os./rok²⁹, a łącznie w analizowanych latach 2013-2022³⁰ dokonano 1158 zameldowań i 1832 wymeldowania, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -674 os. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w latach 2016-2018 oraz w 2021 roku, gdzie wskaźnik ten wynosił poniżej -90 os.

Tab. 7 Migracje w Gminie w latach 2013-2022

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
ZAMELDOWANIA											
Ogółem	149	145	bd*	138	119	125	149	116	99	118	128,7
Z miast	78	57	47	52	38	55	52	46	41	48	51,4
Ze wsi	57	81	73	63	88	68	57	66	57	81	69,1
WYMELDOWANIA											
Ogółem	179	232	bd*	235	215	216	200	171	195	189	203,6
Do miast	119	156	127	160	137	133	147	119	114	123	133,5
Na wieś	57	61	65	68	74	73	45	52	80	64	71,0
Za granicę	3	15	bd*	7	4	-	-	-	-	-	3,2
SALDO MIGRACJI											
Ogółem	-30	-87	bd*	-97	-96	-91	-51	-55	-96	-71	-74,9

*bd – brak danych, zgodnie z informacją GUS: wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych).

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ryc. 16 Saldo migracji w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Susz i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2013 z rokiem 2022) wynika, iż liczba ludności wzrosła w jedynie w gminie wiejskiej Ława, natomiast w pozostałych jednostkach terytorialnych przyjmowała ujemne wartości (depopulacja).

²⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2022 r. (obliczenia bez uwzględnienia 2015 r.).

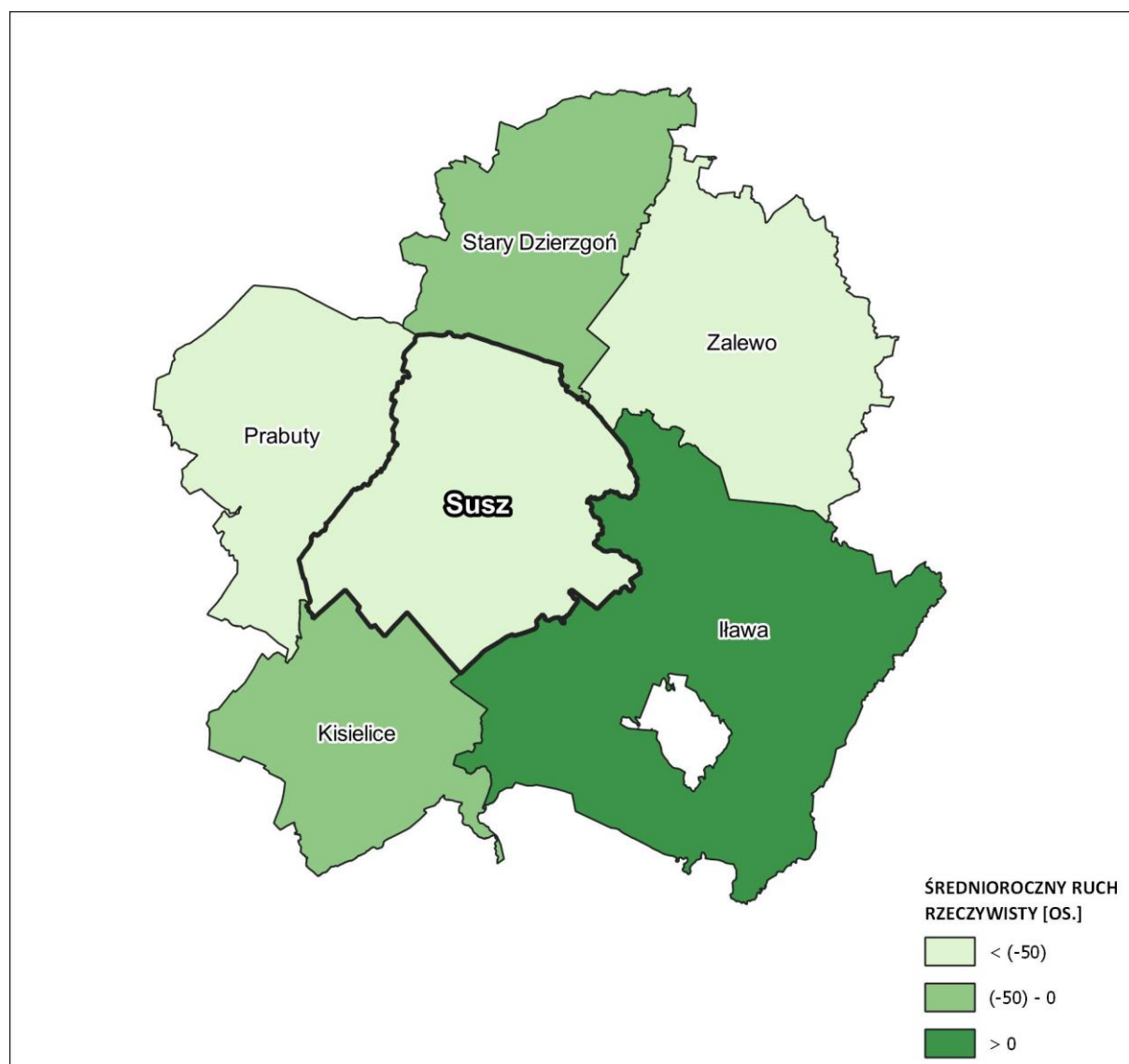
³⁰ Bez 2015 roku – brak danych.

Tab. 8 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Susz oraz gminach sąsiednich w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIO- ROCZNIE 2013-2022
PRABUTY	-89	-60	5	-51	-61	-16	-66	-92	-116	-80	-63
STARY DZIERZGOŃ	-43	-43	11	-5	-17	-84	-35	-57	-69	-60	-40
IŁAWA (WIEJSKA)	25	32	34	-39	18	93	-32	65	60	32	29
KISIELICE	-30	-46	11	0	-33	-33	-34	-55	-105	-38	-36
ZALEWO	-70	-56	-21	-56	-66	-56	-72	-48	-91	-62	-60
SUSZ	10	-51	4	-82	-92	-97	-60	-90	-153	-104	-72

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Spadek liczby ludności w gminie Susz średnio w analizowanych latach wynosił -72 os./rok, co w porównaniu do gmin ościennych było najmniej korzystnym wynikiem, natomiast zdecydowanie najwyższy i jedyny dodatni wskaźnik zanotowano w gminie Iława, w której liczba ludności wzrastała średniorocznie o 29 osób.

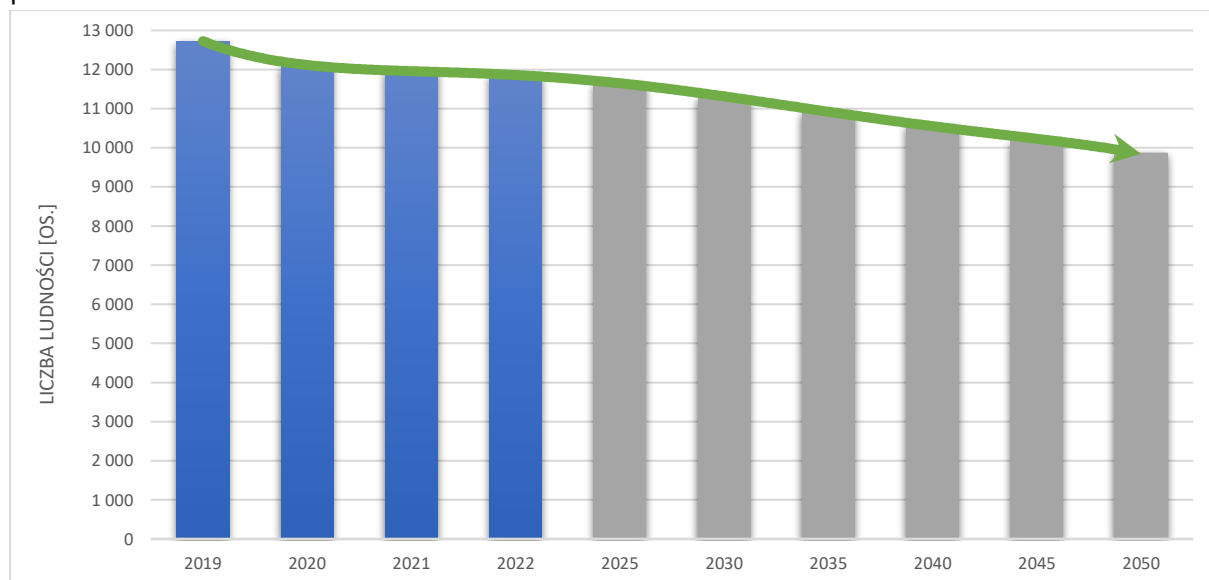
Ryc. 17 Ruch rzeczywisty w gminie Susz i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – WARIANT DALSZEGO SPADKU ZALUDNIENIA

Na podstawie zmian demograficznych zachodzących w gminie Susz na przestrzeni ostatnich lat, zaobserwowano spadek liczby ludności średnio o ok. 72 os./rok. Zakładając dalszy rozwój obecnej sytuacji, liczba ludności w 2050 r. będzie wynosić ok. 9,9 tys. os., co daje ubytek liczby ludności na poziomie ok. 17%.

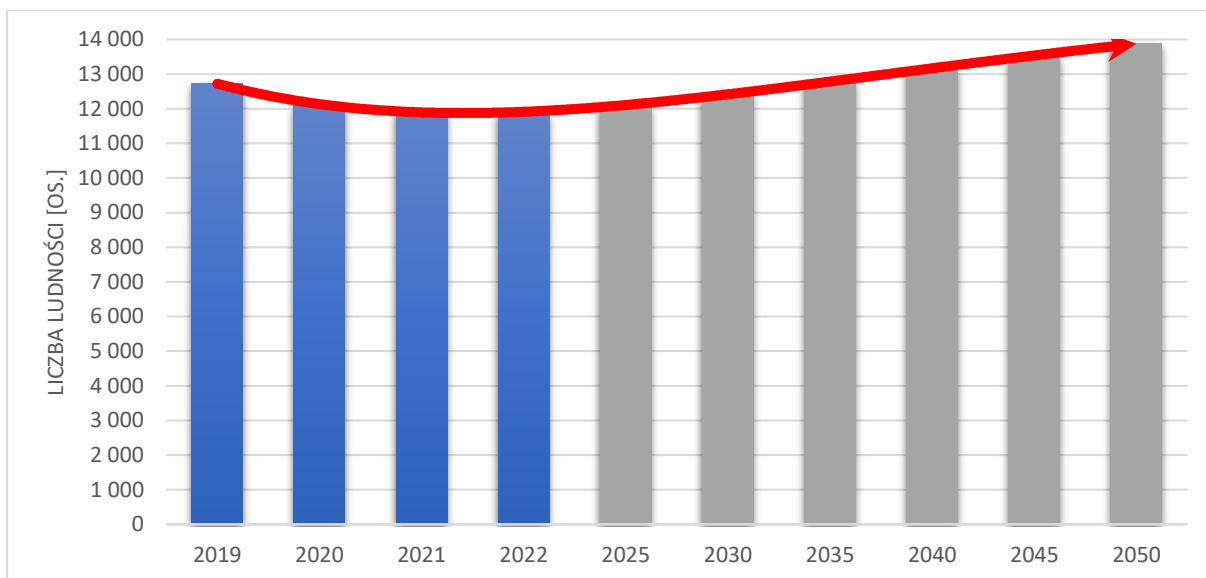
Ryc. 18 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant dalszego spadku zaludnienia
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – WARIANT WZROSTU ZALUDNIENIA

Na terenie gminie Susz możliwe jest jednakowoż zaistnienie optymistycznego wariantu demograficznego tj. wzrostu liczby ludności. Zjawisko mogłoby zaistnieć w wyniku skumulowania następujących czynników, np.:

- zakładanie rodzin przez roczniki „bumu” demograficznego lat 80-tych i początku lat 90-tych (polityka prorodzinna rządu i samorządu);
- wzrost zamożności Gminy i społeczeństwa;
- wydłużanie średniej długości życia;
- zainteresowanie osadnictwem na terenach wiejskich, w oddaleniu od dużych aglomeracji;
- liczne inwestycje w gminną infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, społeczną i rekreacyjną;
- ruchy migracyjne ludności (również zagranicznej).

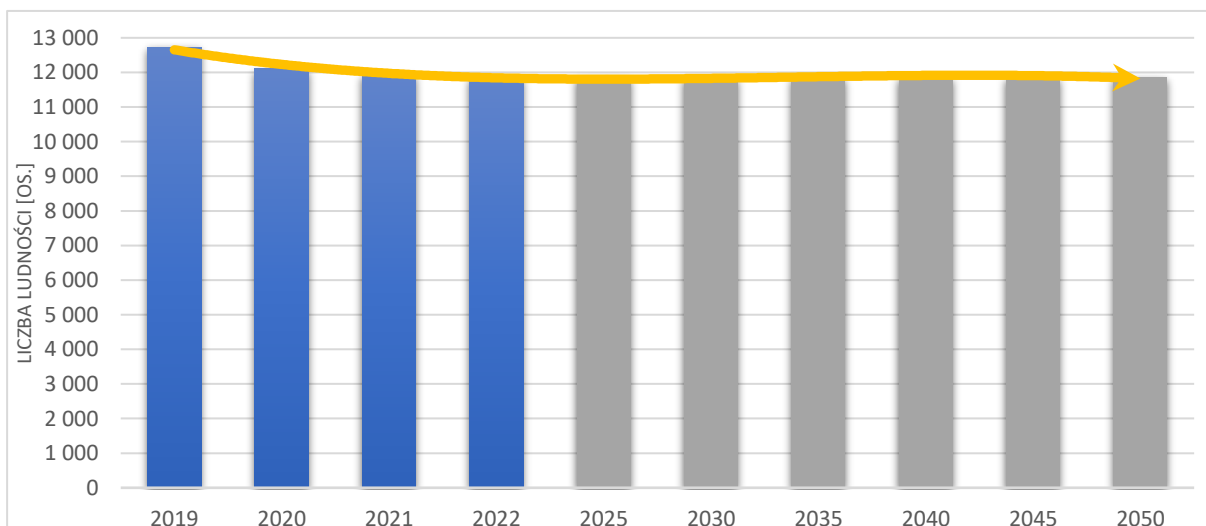
Biorąc pod uwagę powyższe, można założyć szacunkowo, iż liczba ludności będzie wrastać np. o ok. 72 osoby średniorocznie w perspektywie do 2050 r., co w całym okresie przełoży się na wzrost liczby ludności o ok. 17%, czyli do ok. 13,9 tys. osób.

Ryc. 19 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant wzrostu zaludnienia
 Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – WARIANT UTRZYMANIA STANU ZALUDNIENIA

W perspektywie wieloletniej możliwy jest również wariant, gdzie liczba ludności utrzyma się na zbliżonym poziomie do obecnego. Warunkiem jego wystąpienia byłoby osiągnięcie zbliżonych wartości przyrostu naturalnego i salda migracji lub zaistnienie efektu równoważenia jednego z procesów demograficznych, tym drugim (np. ubytek liczby ludności wskutek emigracji, niwelowany poprzez zbliżoną wartość przyrostu naturalnego). Wówczas liczba mieszkańców utrzymałaby się na poziomie ok. 11,9 – 12,0 tys. osób.

Ryc. 20 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant utrzymania się sytuacji demograficznej
 Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA – PODSUMOWANIE

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego na Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Susz powinno być

przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności Gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

3.4. WNIOSKI

- ! **Relatywnie korzystna struktura demograficzna. Wyższy udział ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu, województwa i kraju, a jednocześnie najniższy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.**
- ! **W większości ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego.**
- ! **Stale ujemne saldo migracji.**
- ! **Sukcesywny spadek liczby ludności.**
- ! **Wyższe tempo ubytku ludności w stosunku do pozostałych gmin ościennych.**
- ! **Niska gęstość zaludnienia, sprzyjająca pobytowi ludzi.**

4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

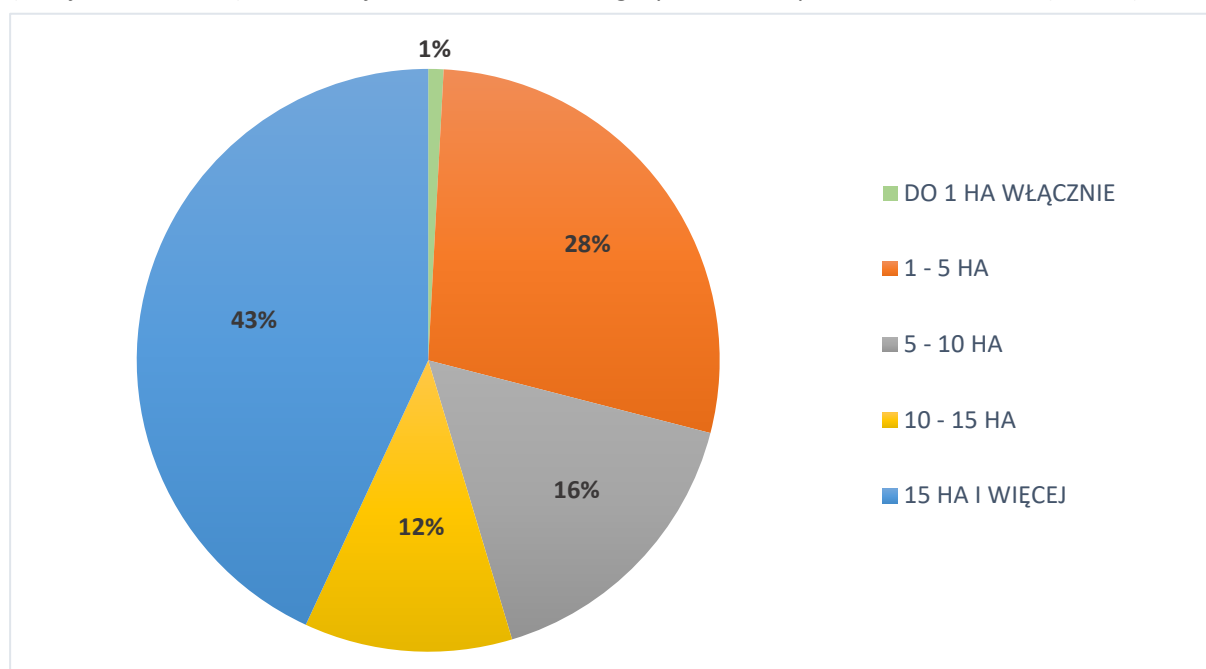
4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo w dalszym ciągu stanowi istotne źródło aktywności i utrzymania lokalnej ludności. Przestrzenie rolnicze w strukturze użytkowania terenu gminy Susz stanowią ok. 61% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 15,7 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 10,8 tys. ha, łąki trwałe ok. 1,8 tys. ha, natomiast pastwiska trwałe ok. 1,6 tys. ha. Wysokie jest również zalesienie Gminy, które wynosi 32,5% jej całkowitej powierzchni.³¹

Głównym kierunkiem produkcji rolnej w gminie Susz jest produkcja roślinna (głównie zboże i rzepak), z uwagi na dominujący udział gruntów orných. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą przede wszystkim gleby oznaczające się dobrymi lub średnio dobrymi wartościami dla produkcji rolniczej.

Zgodnie z danymi PSR 2020 funkcjonuje 355 gospodarstw rolnych, z czego 352 to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ponad 12,6 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracuje 450 osób, w tym 291 mężczyzn i 159 kobiet. Ponadto 258 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 73%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, iż największy udział mają gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha oraz gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha (kolejno 43% i 28%), znikoma jest natomiast liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha (ok. 1%).³²

Ryc. 21 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 nie zaobserwowano spadku znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Susz. Wprost przeciwnie, zanotowano wzrost jego znaczenia w niektórych obszarach. Co prawda liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 206 szt., natomiast wzrosła jednocześnie ogólna powierzchnia gospodarstw rolnych, powierzchnia

³¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

³² Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

zasiewów upraw oraz średnia wielkość gospodarstwa rolnego. Nastąpił jednak spadek liczby zarówno bydła (o ok. 20%), drobiu (o ponad 19%) oraz trzody chlewnej (o ponad 10%).

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 9 Gospodarka rolna na terenie Gminy – porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
Gospodarstwa rolne		szt.	561	355
Gospodarstwa domowe	z dochodem z działalności rolniczej	szt.	525	354
	z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	szt.	92	41
Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych		ha	12 282,63	13 520,64
Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	do 1 ha włącznie	szt.	148	3
	1 - 5 ha	szt.	126	100
	5 - 10 ha	szt.	51	58
	10 -15 ha	szt.	68	41
	15 ha i więcej	szt.	168	153
Pogłowie zwierząt gospodarskich	bydło ogółem	szt.	4 507	3 606
	drób ogółem	szt.	330 296	266 258
	trzoda chlewna ogółem	szt.	14 309	12 815
Powierzchnia zasiewów upraw		ha	7 573,46	9 941,14
Gospodarstwa rolne stosujące nawożenie		szt.	355	276
Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki		szt.	292	241
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego	grunty ogółem	ha	21,89	37,87
	użytki rolne ogółem	ha	18,80	34,64

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2014 r. funkcjonowały 844 podmioty, w 2018 r. ich liczba spadła do 831, natomiast w 2023 r. osiągnęła poziom 992. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (723 w 2023 r., tj. ok. 73% wszystkich podmiotów gospodarczych w Gminie).

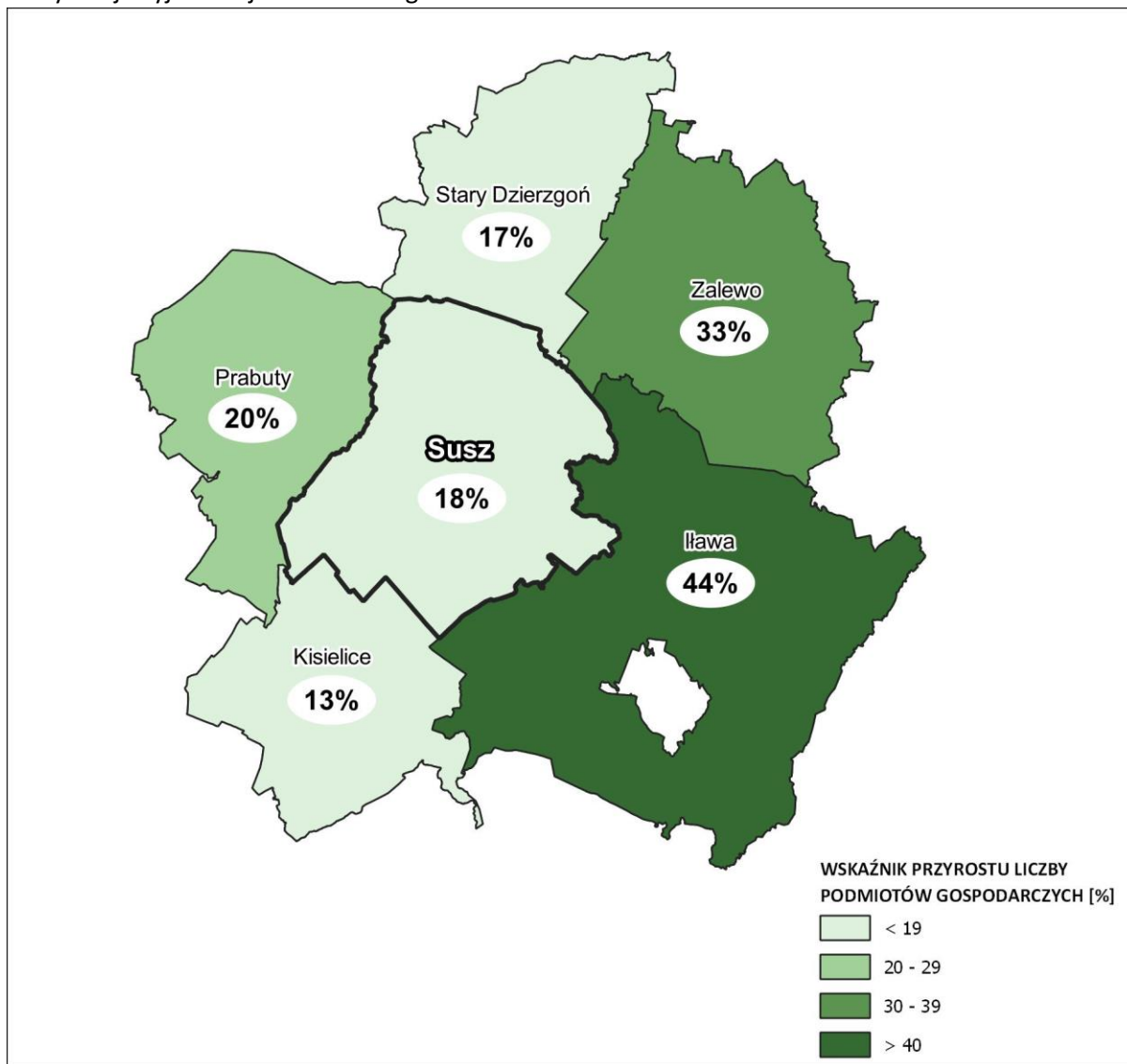
Tab. 10 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Gminy w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sektor publiczny	42	42	42	42	42	42	44	45	47	49
Sektor prywatny	802	833	801	784	788	820	861	888	918	940
w tym: osoby fiz. prowadzące działalność gosp.	601	630	595	576	599	627	663	686	713	723
Ogółem podmioty gospodarcze	844	877	845	826	831	864	907	936	969	992

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Analizując tempo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w stosunku do gmin sąsiednich (zestawienie roku 2014 z rokiem 2023) można zauważyć, iż w gminie Susz było ono stosunkowo niskie (18%). Plasuje się ona bowiem na trzecim miejscu od końca, zaś niższe wskaźniki wzrostu zanotowano jedynie w gminie Kisielice oraz Stary Dzierżoń. Zdecydowanie największy wzrost poziomu przedsiębiorczości zanotowano w gminie wiejskiej Łława.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego.

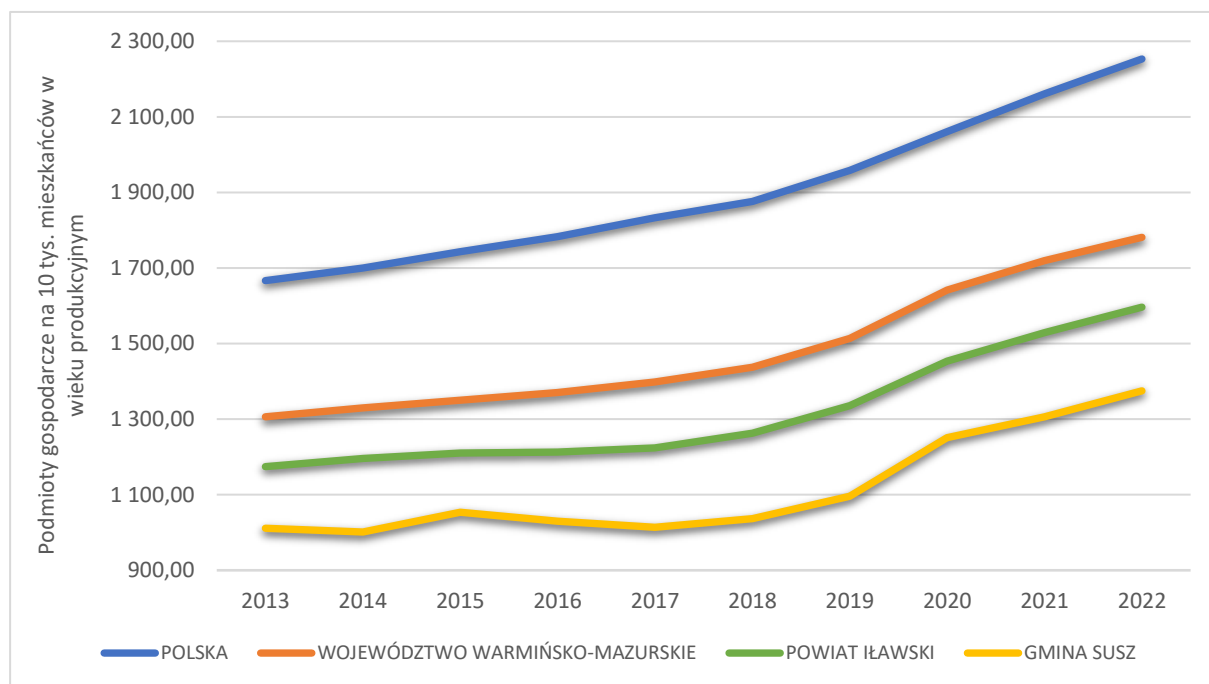
Ryc. 22 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Susz i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2022 r. wskazują, że na terenie gminy Susz funkcjonuje 1 374,9 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 253,1 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie warmińsko-mazurskim jest to 1 781,2 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie iławskim jest to 1 596,4 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

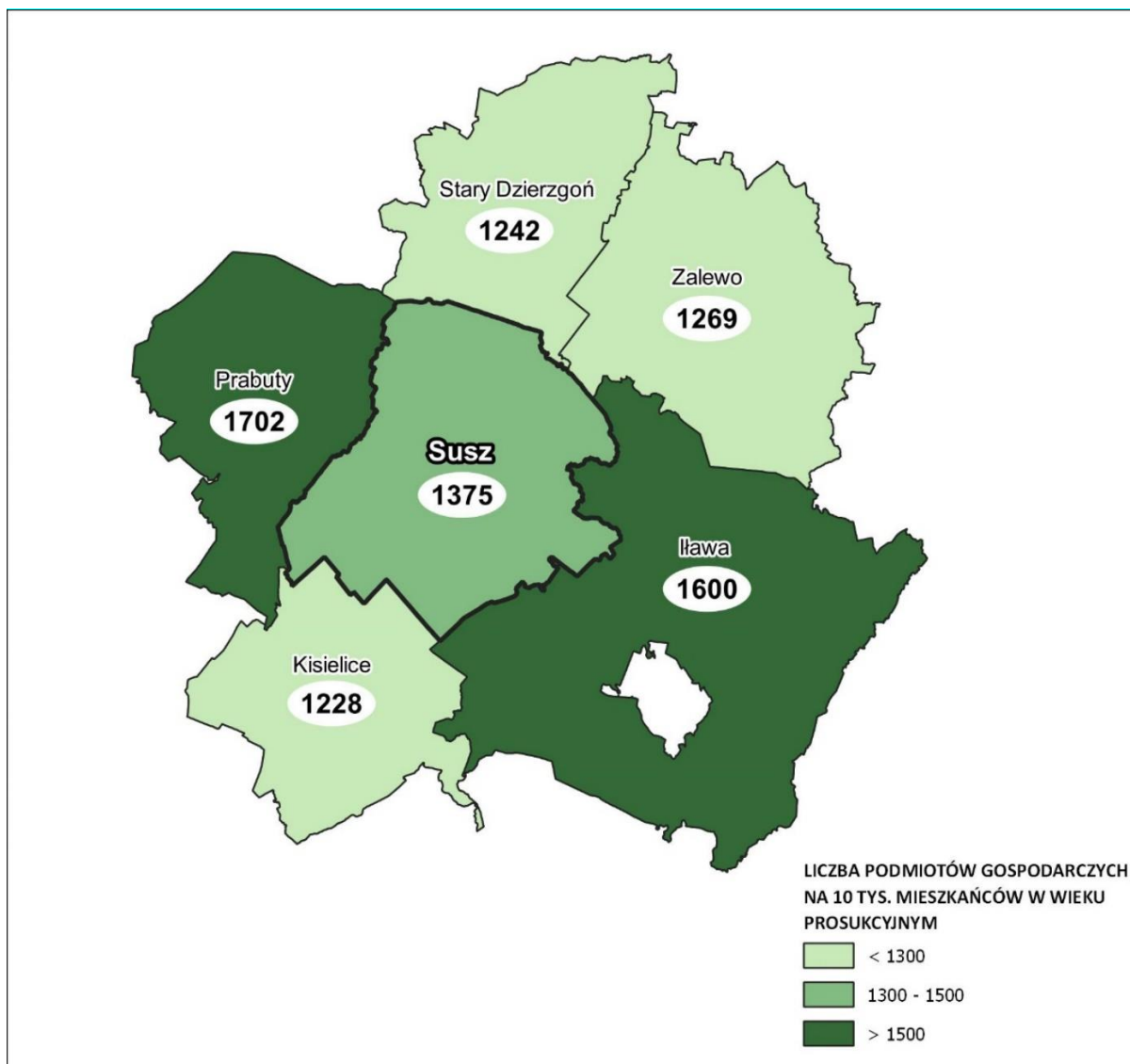
Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w Gminie jest nieznacznie niższy od średniej powiatowej i zauważalnie niższy od średniej ogólnokrajowej oraz wojewódzkiej. Na przestrzeni ostatnich lat dysproporcja ta utrzymywała się na relatywnie zbliżonym poziomie:

Ryc. 23 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2013-2022

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2022 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

Ryc. 24 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Susz i w gminach sąsiednich w 2022 r.

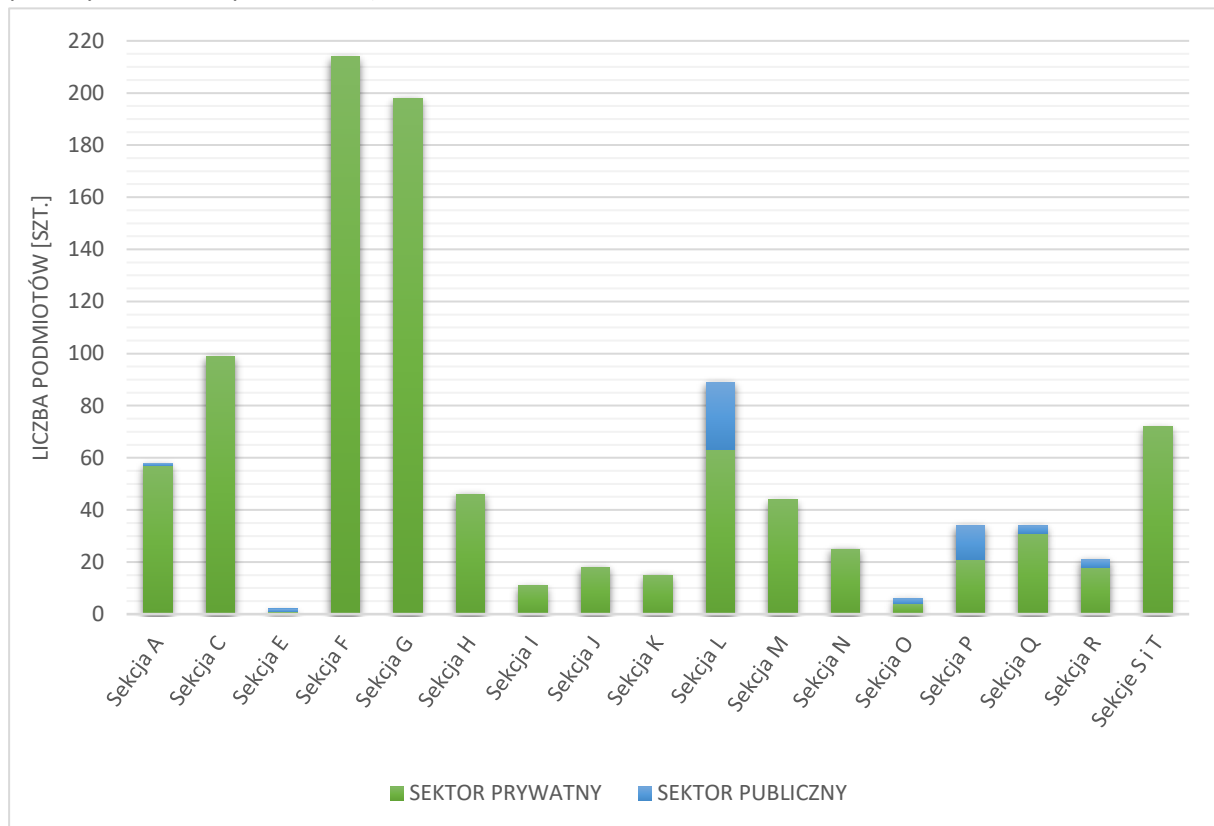
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Susz plasuje się na trzecim miejscu. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina miejsko-wiejska Prabuty, natomiast w dalszej kolejności gmina Ława.

4.2.2. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 49 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: działalności związanej z rynkiem nieruchomości (23), sektora edukacji (13), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (3), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (3), administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (2), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (2), działalności związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (1), a także działalności związanej z dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji F (Budownictwo – 214 podmiotów), sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 198 podmiotów) oraz sekcji C (Przetwórstwo przemysłowe – 99 podmiotów).

Ryc. 25 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie Gminy w 2023 roku

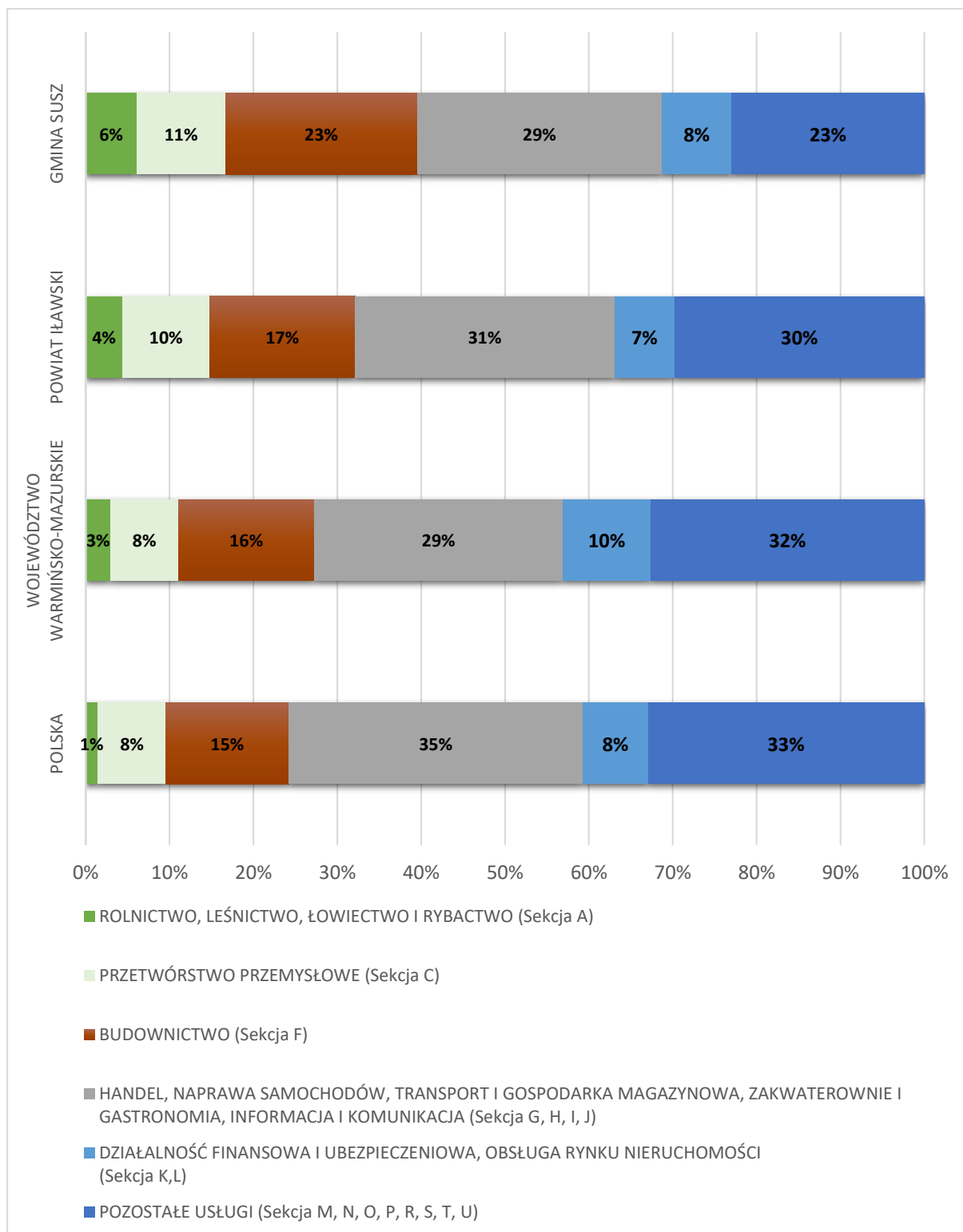
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Objaśnienia:

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F – Budownictwo
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
- Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- Sekcja J – Informacja i komunikacja
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- Sekcja P – Edukacja
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

Gmina Susz na tle kraju, województwa warmińsko-mazurskiego i powiatu iławskiego charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób prowadzących działalność w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (6%), przetwórstwa przemysłowego (11%) oraz budownictwa (23%).

Najmniejszy odsetek podmiotów gospodarczych na terenie Gminy przypada na działalność w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (6%) oraz działalność finansową, ubezpieczeniową i obsługę rynku nieruchomości (ok. 8%).

Ryc. 26 Struktura podmiotów gospodarczych wg. sekcji PKD 2007 w 2023 r. w podziale na dane dla Gminy, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy zalicza się:³³

- Agrolok Sp. z o.o. Golub Dobrzyń, oddział Susz;
- Jagram-Pro S.A., Susz;

³³ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

- Grupa INCO S. A., Warszawa, oddział Susz;
- Amex-Bączek Sp. z o.o., Falknowo;
- Producent Drzwi „Barański” Sp. Jawna I. Barański i Z. Barański, Babięty Wielkie;
- Zakład Mięсны Kawscy Sp. Jawna, Różnowo;
- Spółdzielnia Mleczarska MLEKOVITA, Wysokie Mazowieckie, oddział Susz;
- Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. Susz;
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Wars Pol Sp. z o.o., Emilianowo;
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „ROLMAX” Sp. z o.o., Susz;
- Bioelektra Group S. A., Warszawa, oddział Różanki;
- Novago Sp. z o. o. Warszawa, oddział Różanki;
- Texas Recycling S.A. Warszawa, oddział Różanki;
- SBP Pasze Sp. z o. o., Susz;
- Jurkop s. c., Olbrachtówko;
- PPUH Jerzy Misiak, Radosław Świgoński Sp. Jawna, Susz;
- Ziarn-Pol Sp. z o.o.- Elewator Dąbrówka;
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „KORA” Sp. z o.o., Susz;
- Ferma Piotrkowo, Sp. z o.o., Piotrkowo.

4.2.3. WIELKOŚĆ

Spośród funkcjonujących 992 podmiotów gospodarczych, aż 959 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., natomiast 24 podmioty zatrudniały 10-49 os. Na terenie Gminy znajduje się również 9 zakładów zatrudniających 50-249 os., natomiast nie funkcjonują duże przedsiębiorstwa. W związku z powyższym dominują tutaj podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest niewielki.³⁴

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

Na terenie gminy Susz liczba pracujących wynosi 1 936 os., z czego większość stanowią mężczyźni – 1 054, wobec 882 kobiet. Obserwowana jest ogólna tendencja wzrostowa pracujących ogółem, a także w podziale na płeć, jednak w 2014 i 2020 roku można było zauważyć niewielkie spadki osób pracujących na terenie Gminy.

Tab. 11 Struktura osób pracujących na terenie Gminy w latach 2012-2021

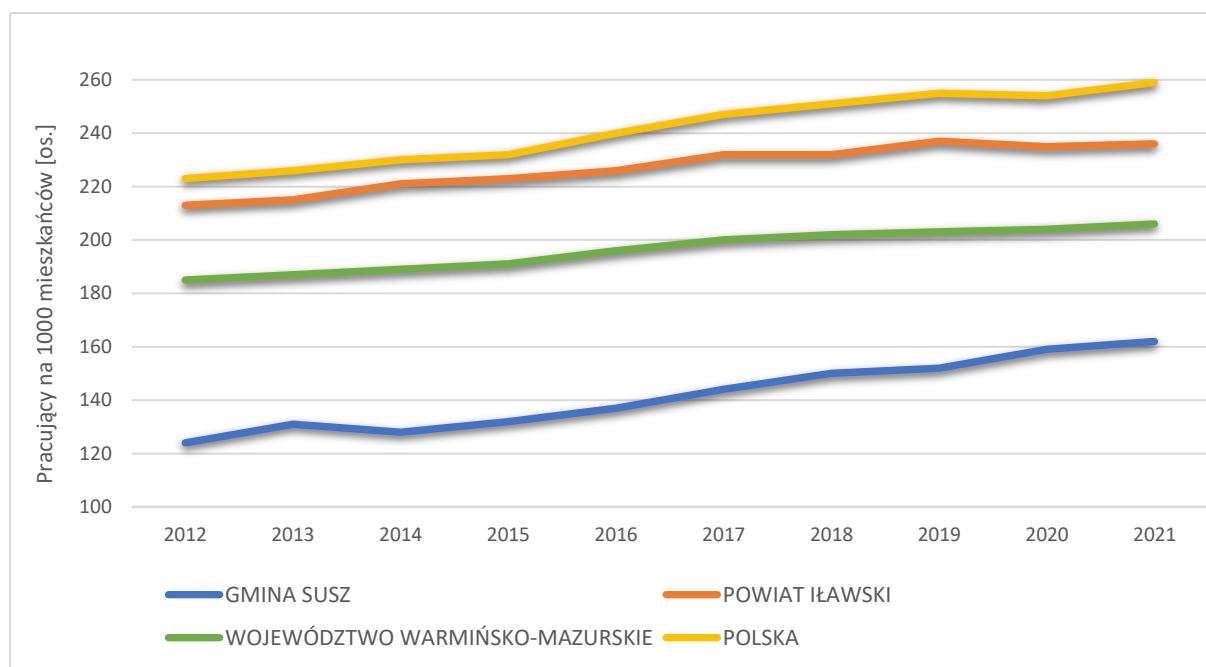
PŁEĆ/ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mężczyźni	849	915	879	891	950	1 000	1 036	1 060	1 060	1 054
Kobiety	774	793	786	824	821	853	882	876	865	882
Ogółem	1 623	1 708	1 665	1 715	1 771	1 853	1 918	1 936	1 925	1 936

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r. (brak nowszych danych).

³⁴ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;
Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;
Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;
Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

Sukcesywnie wrosła także wskaźnik liczby osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców. W 2012 r. wyniósł on 124 os./1000 mieszk., a w 2021 r. były to już 162 os./1000 mieszk. Jedynie w 2014 r. nastąpił nieznaczny spadek o 3 os./1000 mieszk. w stosunku do roku poprzedniego.

Średnia liczba osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców jest zatem znacznie niższa w stosunku do średniej dla powiatu iławskiego (227 os.), województwa warmińsko-mazurskiego (196 os.) i kraju (242 os.).

Ryc. 27 Pracujący na 1000 mieszkańców w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r. (brak nowszych danych).

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Susz wynosi 3,7%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn to 3,2%, natomiast wśród kobiet 4,2%. W 2023 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 331 os., z czego 178 os. stanowiły kobiety, wobec 153 mężczyzn.³⁵

Tab. 12 Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2014-2023

PŁEĆ/ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mężczyźni	267	225	160	154	121	122	170	114	127	153
Kobiety	497	406	280	264	232	221	246	201	192	178
Ogółem	764	631	440	418	353	343	416	315	319	331

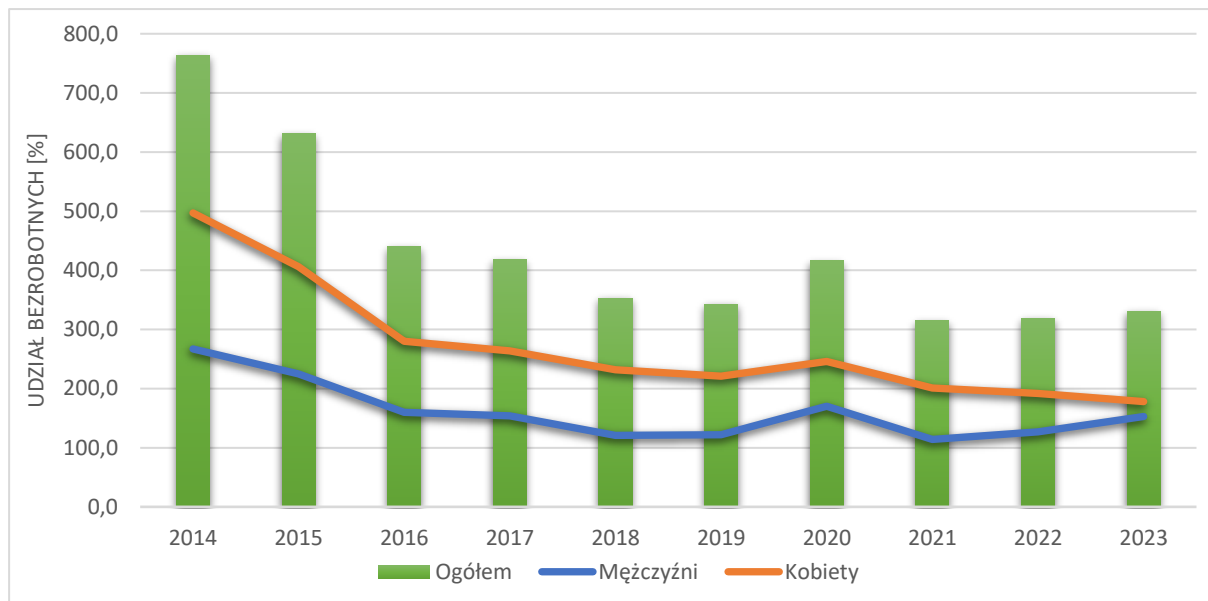
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Susz. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2014-2023 o 433 osoby, czyli o ok. 57%. W strukturze zarejestrowanych bezrobotnych od 2014 do 2023 roku dominowały kobiety (średnio nieco ponad 60%). Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2014 r. – 764 osoby, zaś najniższą w 2021 r. – 315 osób.³⁶

³⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2023 r.

³⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach, stan na 31.12.2023 r.

Do zauważalnego wzrostu wskaźnika bezrobocia w 2020 r. mogła przyczynić się pandemia COVID-19, która spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku. Sytuacja pandemiczna jaka wówczas miała miejsce była niezależna od działań wewnętrznych w Gminie.

Ryc. 28 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2014-2023
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Susz nie posiada aktualnie uzbrojonych, gminnych terenów inwestycyjnych. Zlokalizowane są natomiast tereny, dla których istnieje możliwość podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, deszczowej i wodociągowej z przeznaczeniem pod rozwój zabudowy produkcyjnej, usługowej, mieszkaniowej, składowej i magazynowej.³⁷

4.5. WNIOSKI

- ! Korzystne warunki rozwoju gospodarki rolnej.
- ! Niewielkie rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w tym przeważający udział gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha.
- ! Stosunkowo niski w stosunku do gmin ościennych poziom przedsiębiorczości.
- ! W dalszym ciągu wyraźnie niższy od średniej w powiecie, województwie i kraju poziom przedsiębiorczości.
- ! Brak dużych przedsiębiorstw.
- ! Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- ! W dalszym ciągu zbyt niski wskaźnik zatrudnienia.
- ! Potencjał do rozwoju gminnych terenów inwestycyjnych (możliwość uzbrojenia obszarów w infrastrukturę techniczną).

³⁷ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

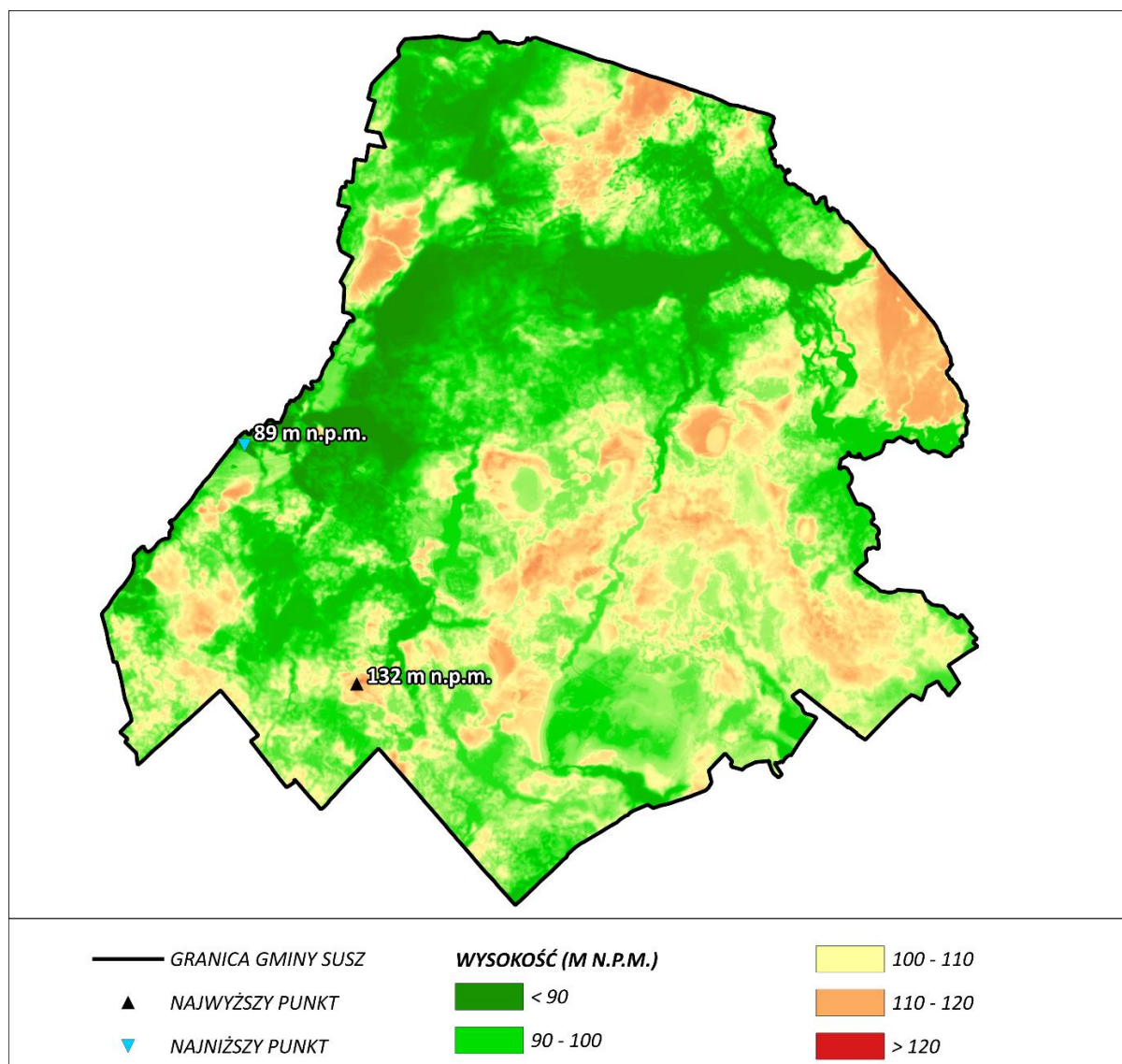
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Rzeźba terenu na obszarze gminy Susz została ukształtowana głównie w wyniku procesów zachodzących w trakcie zlodowaceń plejstoceny oraz podczas późniejszych procesów holoceny. Gmina znajduje się przy południowej granicy zasięgu fazy pomorskiej zlodowacenia Wisły. Część form geomorfologicznych pochodzenia glacialnego została zdenudowana na skutek działalności czynników zewnętrznych.

Najwyższy punkt na terenie Gminy znajduje się w pobliżu miejscowości Bałszyce na lokalnym wzniesieniu kemowym i wznosi się na wysokość ok. 132 m n.p.m. Najniżej położony punkt z kolei znajduje się w zachodniej części Gminy, w bliskim sąsiedztwie doliny Liwy w lokalnym zagłębieniu terenowym (ok. 89 m n.p.m.). W ujęciu generalnym Gminy deniwelacje nie przekraczają zazwyczaj kilku metrów, natomiast maksymalna różnica wysokości wynosi ok. 43 m.

Ryc. 29 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Susz

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

Z uwagi na stosunkowo niewielkie różnice w wysokościach względnych występujących na terenie Gminy oraz niewielkie spadki stwierdzono, iż rzeźba terenu nie jest szczególnie urozmaicona, nie mniej występują tutaj niektóre pozostałości form pochodzenia glacialnego. Gmina w przeważającej części położona jest na falistej morenie dennej oraz równinie sandrowej, gdzie spadki terenowe rzadko przekraczają 5°. Obszary o najwyższych spadkach (powyżej 10°) występują miejscowo i są zlokalizowane głównie w sąsiedztwie dolin rzecznych oraz w rejonie lokalnych form geomorfologicznych pochodzenia glacialnego (pagórki, skarpy dolin rzecznych, stoki kemów i ozów).

Rzeźba terenu w większości nie stwarza istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego. Ograniczenia występują głównie na obszarach o większych spadkach terenowych.

5.1.2. LITOSFERA I GLEBY

Przypowierzchniowa budowa geologiczna jest najistotniejsza z punktu widzenia planowania przestrzeni. W obszarze gminy Susz jest ona efektem procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okresie czwartorzędu, głównie w epoce plejstocenu, ale także holocenu. Konkretyzując, w przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy Susz wyróżniamy³⁸:

- utwory piaszczyste, w tym: piaski luźne, piaski gliniaste lekkie, piaski gliniaste lekkie pylaste, piaski słabogliniaste, piaski słabogliniaste pylaste, piaski gliniaste mocne, żwiry piaszczyste, piaski gliniaste mocne pylaste, naniesione w trakcie zlodowacenia północnopolskiego, głównie w wyniku działalności wód roztopowych lądolodu (procesy fluwioglacjalne). Utwory piaszczyste występują przede wszystkim na obszarze równiny sandrowej. Wśród utworów piaszczystych przeważają piaski luźne oraz piaski słabogliniaste, stosunkowo znaczny jest udział piasków gliniastych lekkich, natomiast pozostałe utwory występują sporadycznie;
- utwory słabo-przepuszczalne, w tym gliny lekkie, gliny średnie, gliny lekkie pylaste, występują w rejonach z głęboko położoną pierwszą warstwą wodonośną. Utwory gliniaste budują przede wszystkim tereny falistej moreny dennej i dominują w przypowierzchniowej strukturze geologicznej Gminy;
- utwory torfowe - w tym: torfy niskie, gleby mułowo-torfowe, będące efektem akumulacji holocenijskiej, występujące przede wszystkim w dolinach rzecznych oraz obniżeniach terenowych. W ujęciu generalnym tereny te stosunkowo obejmują niewielkie areale;
- utwory pyłowe, w tym: iły pylaste, pyły zwykłe, utwory pyłowe ilaste, występują sporadycznie w niektórych obniżeniach terenu.

W przeważającej części Gminy dominują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne oraz gleby brunatne właściwe. Gleby bielcowe i pseudobielcowe występują natomiast sporadycznie. Na terenie Gminy gleby wykształciły się przede wszystkim na utworach piaszczystych i gliniastych.

Na terenach położonych w bliskim otoczeniu dolin rzecznych oraz mniejszych cieków, a także w niektórych zagłębieniach terenowych wyróżnia się występowanie gleb torfowych i murszowo-torfowych oraz gleb mułowo-torfowych.

Pod względem klas bonitacyjnych, na terenie gminy Susz występują:

- grunty o najlepszych w skali Gminy warunkach glebowych - grunty klasy III,
- grunty o średnich warunkach glebowych - grunty klasy IVa i IVb,
- grunty o niskich lub bardzo niskich warunkach glebowych, a także grunty nieprzydatne dla rolnictwa - grunty klas V i VI.

³⁸ Materiał źródłowy: <https://atlas.warmia.mazury.pl/>

5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Susz położony jest na terenie:

- Dorzecza rzeki Wisły (I rzędu);
 - Zlewni Wisły od Drwęcy do ujścia (II rzędu),
 - Zlewni rzeki Osa (III rzędu),
 - Zlewni Drwęcy (II rzędu),
 - Zlewni Drwęcy od jez. Drwęckiego do Wli (III rzędu),
- Zlewni Zalewu Wiślanego (I rzędu);
 - Zlewni rzeki Nogat (II rzędu),
 - Zlewni rzeki Liwy (III rzędu),
 - Zlewnia rzeki Elbląg (II rzędu),
 - Zlewni Młyńskiej Dzierzgonki (III rzędu).

Obszar gminy Susz zlokalizowany jest w obrębie Pojezierza Ławskiego i należy do zlewni rzeki Wisły i Nogatu. Sieć hydrograficzna jest stosunkowo młoda, ukształtowana w holocenie, po wycofaniu się lądolodu zlodowacenia północnego (bałtyckiego). Na zasoby wód powierzchniowych gminy Susz składają się jeziora i powiązane z nimi cieki, często łączące ze sobą jeziora doprowadzając i odprowadzając wodę.

Najważniejszą rzeką przepływającą przez teren Gminy jest Liwa, będąca prawostronnym dopływem Nogatu. Całkowita długość rzeki wynosi ok. 115 km, natomiast powierzchnia dorzecza to ok. 970 km². Inne cieki występujące w Gminie to m.in. Stara Liwa, Osówka, Gardęga, Dopływ z Ulnowa, Dopływ spod Grabowca oraz pozostałe zazwyczaj bezimienne strugi i kanały.

Na zasoby wód powierzchniowych składają się również liczne jeziora polodowcowe, wśród których największe to: Gauda, Suskie, Januszewskie, Czerwica, Kolmowo, Kawki, Czarne. Dodatkowo do wód powierzchniowych zalicza się niewielkie zbiorniki w postaci stawów hodowlanych oraz oczek wodnych. W granicach Gminy występuje system rowów i kanałów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo.

Obszar gminy Susz położony jest na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku. W stosunku do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) występujących w Gminie obowiązuje *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*³⁹, w którym określono cele środowiskowe i ryzyko ich nieosiągnięcia:

Tab. 13 Charakterystyka i ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w Gminie

NAZWA I KOD JCWP	STATUS JCWP	STAN/POTENCJAŁ OGÓLNY JCWP	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELÓW ŚRODOWISKOWYCH
Elbląg z Młynówką (RW20001054355)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Gardęga do Dopływu z jez. Klasztornego (RW200010296839)	Silnie zmieniona część wód	Zły	Zagrożona
Gaudy (LW20757)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Piotrkowskie (LW20755)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Suskie (LW20759)	Naturalna	Zły	Zagrożona

³⁹ Aktualnie obowiązujący Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przyjęto w 2022 r.

NAZWA I KOD JCWP	STATUS JCWP	STAN/POTENCJAŁ OGÓLNY JCWP	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CEŁÓW ŚRODOWISKOWYCH
Januszewskie (LW20754)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Osówka (RW200010296169)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Grażymowskie Wsch. (LW20762)	Naturalna	Brak danych	Niezagrożona
Liwa od Starej Liwy do dopływu z jez. Burgale (RW200011522371)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Dopływ z Lubnów Małych (RW20001552232)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Dopływ z jez. Klasztornego (RW2000172968499)	Naturalna	Brak danych	Zagrożona
Klasztorne (LW20614)	Naturalna	Brak danych	Zagrożona
Burgale (LW20760)	Naturalna	Brak danych	Niezagrożona
Liwa z Dopływem z jez. Burgale do jez. Liwieniec (RW200018522533)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Osa do jez. Trupel (RW20002029639)	Silnie zmieniona część wód	Zły	Zagrożona
Iławka (RW200020285699)	Naturalna	Zły	Zagrożona
Bądzkie (LW20758)	Naturalna	Brak danych	Niezagrożona
Liwa do Starej Liwy (RW20001952219)	Naturalna	Zły	Zagrożona

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl/>

Gmina Susz położona jest w przeważającej części w zasięgu udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 210 „Zbiornik Iławski” (obejmuje centralną, południową oraz zachodnią część Gminy).

5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

Gmina Susz nie jest szczególnie zasobna w złoża kopalin. Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS”, występują tutaj jedynie dwa udokumentowane złoża kopalin:

Tab. 14 Wykaz udokumentowanych złóż kopalin na terenie Gminy

KOD (ID)	NAZWA ZŁOŻA	KOPALINA	STAN ZAGOSPODAROWANIA	POWIERZCHNIA [HA]
IB 2165	Lipowo Duże	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Eksploatacja złoża zaniechana	2 374
IB 6603	Lipowo II	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Złoże rozpoznane wstępnie	25 312

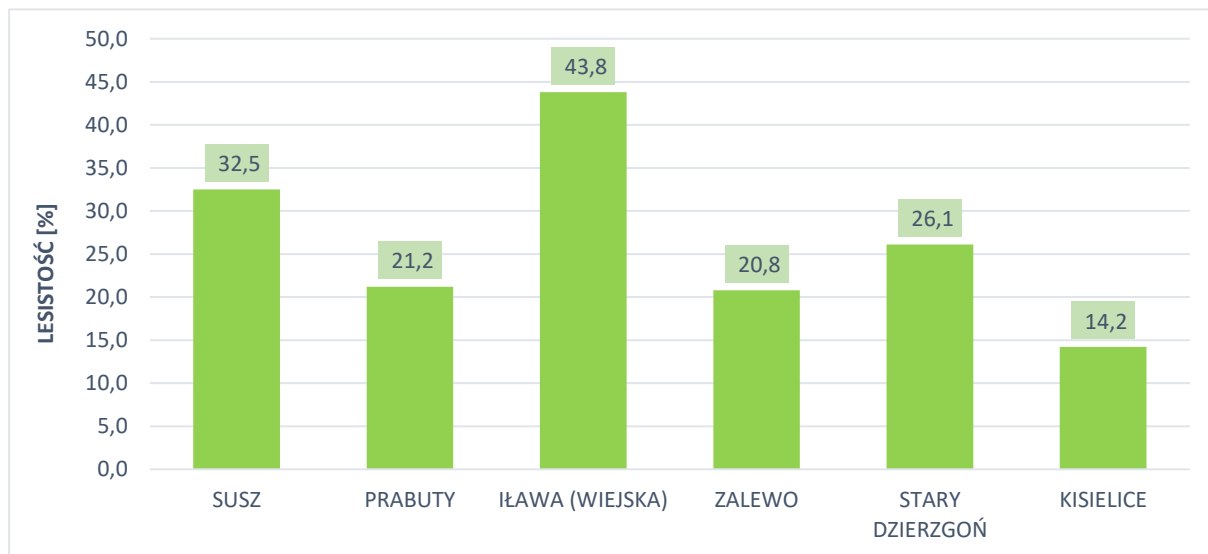
Materiał źródłowy: System ewidencji zasobów złóż Państwowego Instytutu Geologicznego „MIDAS”.

Aktualnie (stan na kwiecień 2024 r.) złoża udokumentowanych kopalin nie są eksploatowane (nie występują obszary i tereny górnicze).

5.1.5. ZASOBY LEŚNE I SZATA ROŚLINNA

Powierzchnia gruntów leśnych wynosi 8 625,41 ha, z czego ok. 94% to grunty publiczne należące do Nadleśnictwa Susz i Ława, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne.

Lesistość w Gminie (32,5%) jest nieco wyższa w stosunku do średniej dla powiatu ławskiego (27,6%), województwa warmińsko-mazurskiego (31,9%) i kraju (29,7%).⁴⁰ Na tle gmin sąsiednich lesistość przyjmuje następujące wartości:

Ryc. 30 Lesistość gminy Susz na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Gmina Susz pozytywnie wyróżnia się wskaźnikiem lesistości na tle gmin ościennych. Plasuje się ona bowiem na 2 miejscu, ustępując jedynie gminie wiejskiej Ława (43,8%). Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się natomiast w gminie Kisielice, gdzie wskaźnik ten wynosi jedynie 14,2%

Lasy koncentrują się przede wszystkim w północno-wschodniej części Gminy. Tereny te stanowią bowiem część tzw. lasów ławskich wchodzących w skład Pojezierza Ławskiego. Ponadto znajdują się tutaj cenne jeziora, w tym zwłaszcza jez. Gaudy, które jest miejscem siedlisk wielu gatunków ptaków (w tym zagrożonych wyginięciem). W ujęciu generalnym są to obszary najcenniejsze przyrodniczo w Gminie. Wyrazem tego jest również fakt, iż w ich obrębie część terenu stanowią lasy szczególnie chronione oraz ustanowione zostały formy ochrony przyrody w postaci parku krajobrazowego, rezerwatów przyrody, Obszarów Natura 2000.

Zwarte przestrzenie leśne przebiegają również wzdłuż zachodniej granicy Gminy, a także obejmują stosunkowo liczne zbiorowiska w jej centralnej części. Na terenie gminy Susz wyróżniamy przede wszystkim następujące typy siedliskowe lasu⁴¹:

- bór mieszany świeży (BMśw),
- bór mieszany wilgotny (BMw),
- bór mieszany bagienny (BMb),
- las mieszany świeży (LMśw),
- las mieszany bagienny (LMb),
- las mieszany wilgotny (LMw),

⁴⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 rok.

⁴¹ Materiał źródłowy: Bank Danych o Lasach, www.bdl.lasy.gov.pl.

- las świeży (Lśw),
- las bagienny/ols (Ol),
- ols jesionowy (Olj).

Spośród wyżej wymienionych typów siedliskowych lasów dominują zbiorowiska lasu mieszanego świeżego, lasu świeżego oraz boru mieszanego świeżego. Związane jest to z położeniem przeważającej części Gminy w obrębie moreny dennej. Pozostałe typy siedliskowe lasu występują stosunkowo nielicznie. Nie mniej należy nadmienić, iż na terenach podmokłych, zabagnionych i trudnodostępnych panują dogodne warunki do powstania lasu olszowego. Olsy ukształtowały się przede wszystkim w północno-wschodniej części Gminy, w pobliżu jez. Gaudy.

Szatę roślinną oprócz wyżej opisanych kompleksów leśnych współtworzą: zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe, torfowiska, zbiorowiska towarzyszące polom uprawnym i istniejącej zabudowie, zbiorowiska szuwarowe, urządzone zieleń wiejska i miejska, roślinność parkowa, pozostały drzewostan, zbiorowiska wodne oraz zbiorowiska ruderalne. Przykładem urządzonej zieleni jest objęty częściową ochroną konserwatorską Park Miejski w Suszu, objęte ochroną parki wiejskie we wsiach Bałoszyce, Falknowo, Babięty Wielkie, Januszewo, Kamieniec, Nipkowie, Ulnowo, Brusiny, Bronowo, Piotrkowo i Jawty Wielkie oraz charakterystyczne dla krajobrazu gminy aleje na terenach wiejskich, związane m.in. z dawnym majątkiem w Kamieńcu. Uzupełnieniem tej grupy są ogrody przydomowe oraz ogródki działkowe.

5.1.6. ŚWIAT ZWIERZĘCY

Gmina Susz charakteryzuje się niewielką gęstością zaludnienia i stopniem uprzemysłowienia oraz wysokim udziałem terenów biologicznie czynnych i zróżnicowaniem siedlisk (ekosystemy otwarte łąk i pastwisk oraz pól uprawnych, ekosystemy leśne, ekosystemy wodne i nadwodne), co warunkuje duże zróżnicowanie gatunkowe fauny. Spośród gatunków zwierząt na specjalne wyróżnienie zasługują ptaki (awifauna), w tym zwłaszcza np. orzeł bielik, orlik krzykliwy i bocian czarny, których stanowiska lęgowe znajdują się w kompleksach leśnych. Awifaunę na obszarach torfowisk reprezentują m.in. żuraw, derkacz, natomiast w rejonie jezior znajdować się mogą kolonie lęgowe i miejsc gniazdowania m.in. kormoranów, czapli.

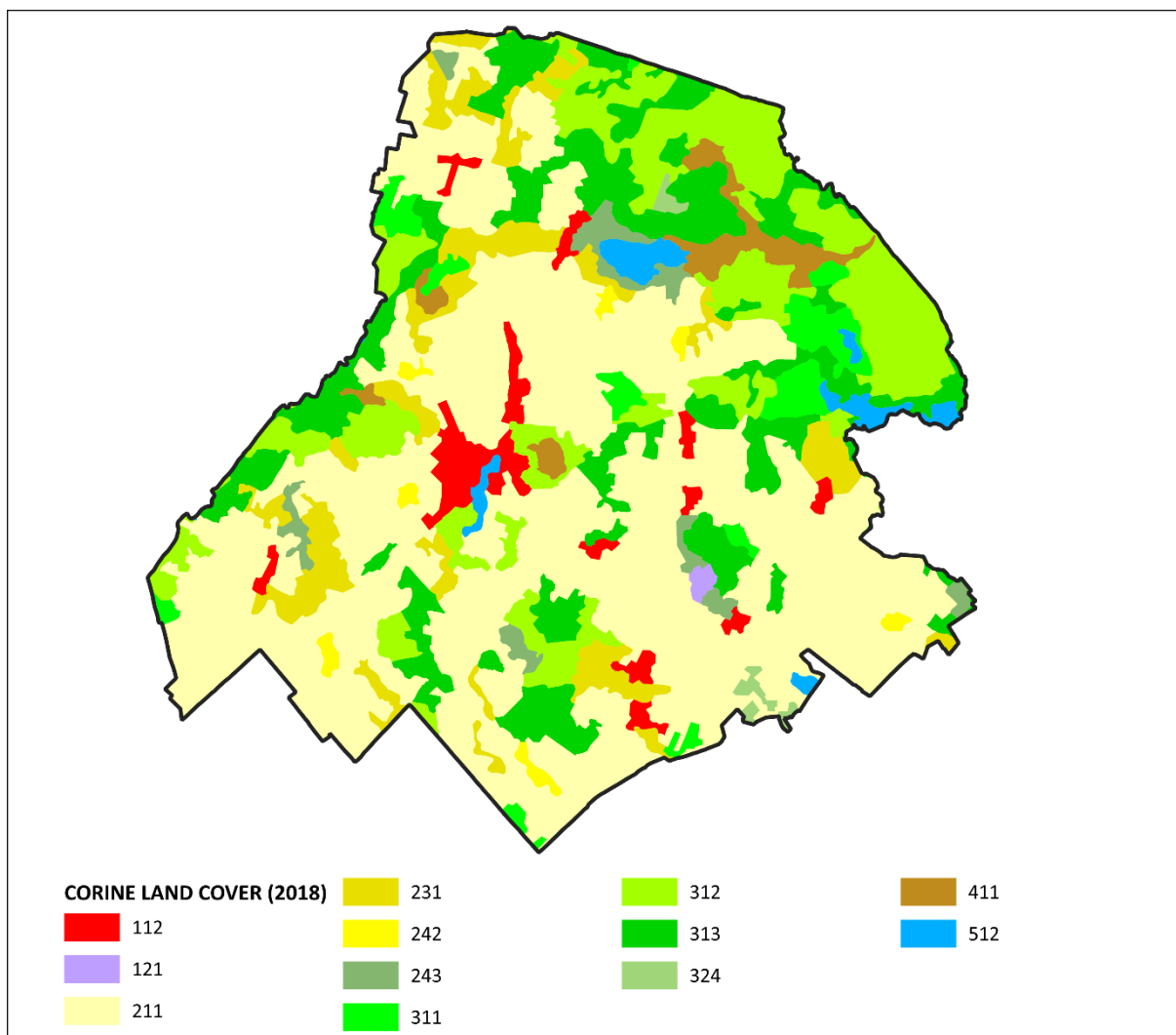
Wśród ssaków możemy spotkać na terenie Gminy przede wszystkim: łosie, jelenie, daniela, sarny, dziki i zające, które w lasach znajdują dogodne warunki do bytowania. Ssaki drapieżne reprezentowane są przez wilka, lisa, jenota, borsuka, kunę leśną i domową, tchórza zwyczajnego, norkę amerykańską, łasicę, gronostaja, sporadycznie rysia. Powszechnie występuje także bóbr, który stał się zwierzęciem dość często spotykanym w dolinach rzek, gdzie buduje żeremia w postaci kopców z pociętych gałęzi i mułu. Ponadto na terenie Gminy występują liczne gatunki płazów i gadów, takie jak: żaba, jaszczurka, padalec, żmija zygzakowata, żółw błotny, zaskroniec. Spośród ryb występują m.in. ryby karpionate (płoc, leszcz, ukleja, karaś) oraz ryby okoniowate (okoń, jazgarz).

5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepienie gruntów wiąże się z szeregiem negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.⁴²

⁴² Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

Analizując strukturę pokrycia terenów gminy Susz na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdzono, iż dominują przestrzenie rolnicze oraz w dalszej kolejności tereny leśne. Tereny antropogeniczne objęte zabudową miejską luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 3,0% pow. Gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie arealy. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie Gminy.

Ryc. 31 Pokrycie terenu Gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:

- 112 – Zabudowa miejska luźna
- 121 – Tereny przemysłowe lub handlowe
- 211 – Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
- 231 - łąki, pastwiska
- 242 - Złożone systemy upraw i działek
- 243 - Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
- 311 - Lasy liściaste
- 312 - Lasy iglaste
- 313 - Lasy mieszane
- 324 - Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
- 411 –Bagna śródlądowe
- 512 – Zbiorniki wodne

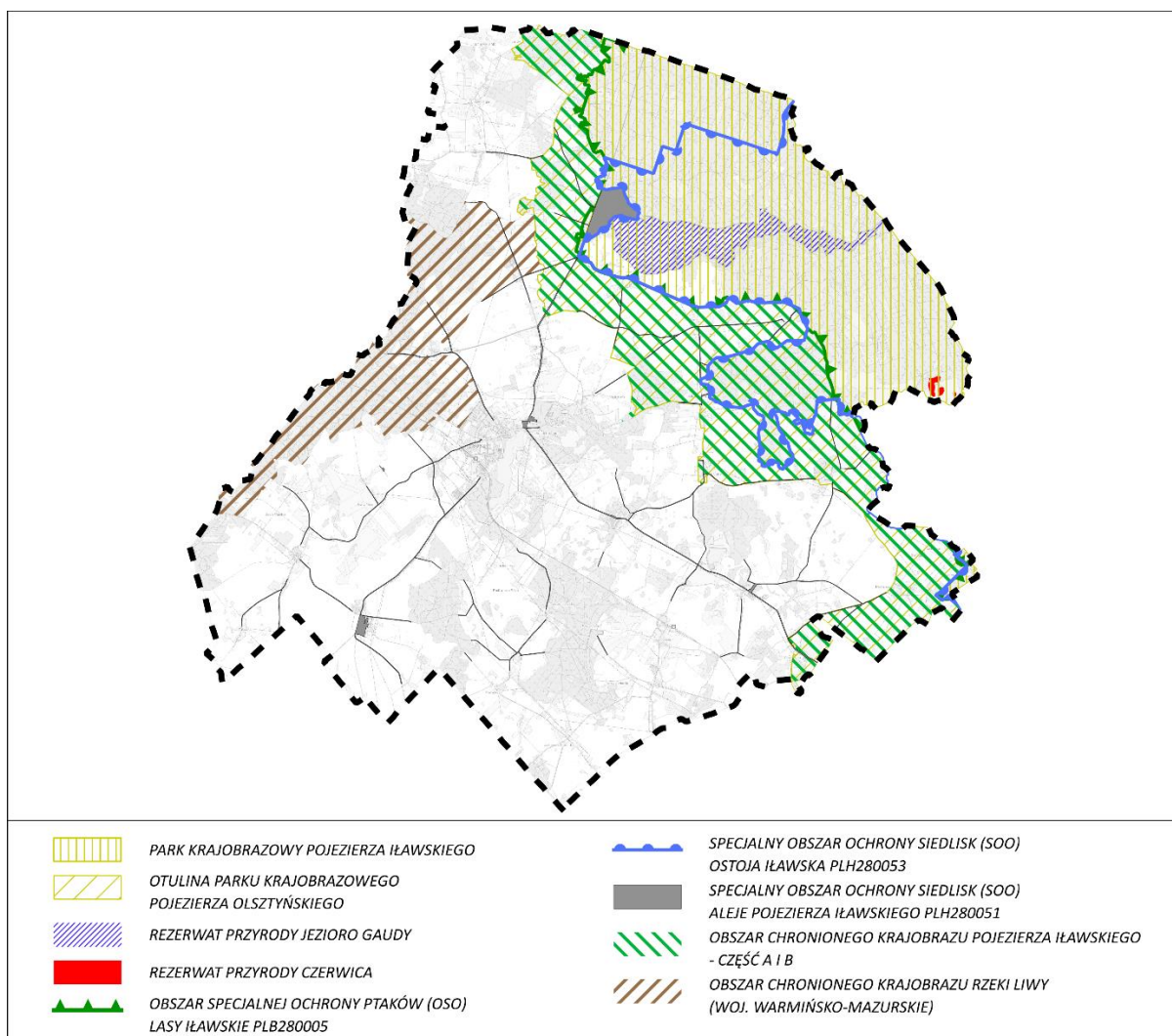
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

5.3.1. USTANOWIONE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Susz występują:

- Rezerwat przyrody „Czerwica”;
- Rezerwat przyrody „Jezioro Gaudy”;
- Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego (wraz z otuliną);
- Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) Aleje Pojezierza Iławskiego PLH280051;
- Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) Ostoja Iławska PLH280053;
- Obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) Lasy Iławskie PLB280005;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Iławskiego – część A i B;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Liwy (woj. warmińsko-mazurskie);
- pomniki przyrody (wartościowe okazy drzew);
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów – obligatoryjna dla terytorium całego kraju.

Ryc. 32 Formy ochrony przyrody w rejonie Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według danych GDOŚ.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną w gminie Susz wynosi ok. 11,1 tys. ha, co stanowi 42,9% jej obszaru.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. rezerwy przyrody – zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. obszary chronionego krajobrazu – sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.3.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne krajowych lub wojewódzkich dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących dla Gminy, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. Warmińsko-Mazurskie 2030,
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030.

stwierdza się, że na terenie gminy Susz nie występują planowane do ustanowienia obszarowe lub obiektowe formy ochrony przyrody.

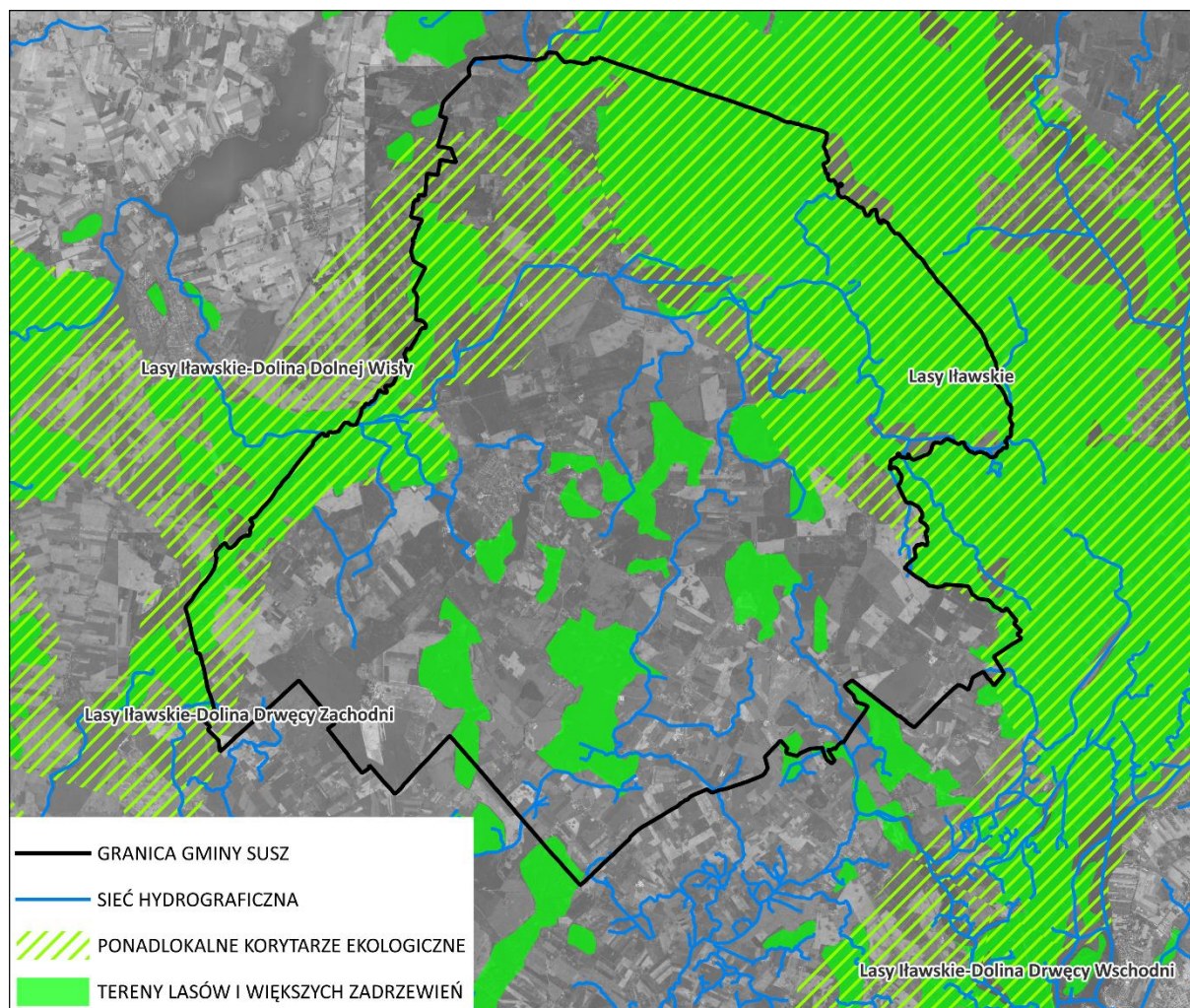
5.4. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH W UJĘCIU KRAJOWYM

Według koncepcji korytarzy ekologicznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska⁴³ gmina Susz zlokalizowana jest w zasięgu głównych korytarzy ekologicznych pn.:

- „Lasy Iławskie”;
- „Lasy Iławskie-Dolina Dolnej Wisły”;
- „Lasy Iławskie-Dolina Drwicy Zachodni”.

⁴³ Materiał źródłowy: Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie łądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski.

Ryc. 33 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://mapa.korytarze.pl/>.

DELIMITACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Analiza krajowych i wojewódzkich koncepcjach systemu przyrodniczego oraz lokalnej struktury środowiska i jego przekształceń, pozwala na wytypowanie następujących komponentów współtworzące ponadlokalny system przyrodniczy Gminy:

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkim i krajowym):
 - węzeł ekologiczny „Lasy Iławskie” – obejmuje swym zasięgiem zwarte przestrzenie leśne położone w północno-wschodniej części Gminy. W rejonie tym przebiegają również fragmenty doliny Liwy oraz znajdują się jeziora polodowcowe;
 - korytarz ekologiczny „Lasy Iławskie - Dolina Dolnej Wisły” – korytarz łącznikowy obejmujący swym zasięgiem tereny położone w północno-zachodniej i zachodniej części Gminy. Obszar ten stanowi zwarty kompleks leśny wraz z doliną rzeki Liwy i fragmentami jej dopływów;
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
 - korytarze lokalne – obejmujące ciągi terenów leśnych i zadrzewionych oraz dolin rzek i cieków (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, z lokalnymi podmokłościami);
 - płyty lokalne – stanowią pojedyncze enklawy terenów leśnych i zadrzewionych, zlokalizowane w centralnej i południowej części Gminy.

Ponadto na terenie Gminy znajdują się również mikrokorytarze oraz mikropłaty ekologiczne, do których zalicza się:

- mikrokorytarze ekologiczne drobnych cieków i sieci rowów melioracyjnych;
- mikropłaty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych;
- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych);
- mikropłaty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Korytarze ekologiczne i płaty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych Gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współżycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych.

Wskazane powyżej tereny tworzące system przyrodniczy Gminy przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

5.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.5.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

W gminie Susz odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 96,2%, natomiast jej łączna długość to 211,4 km, z której korzysta 11 417 osób.⁴⁴

Tab. 15 Sieć wodociągowa w Gminie

WSKAŹNIK	DANE DLA MIASTA SUSZ	DANE DLA OBSZARU WIEJSKIEGO	DANE DLA CAŁEJ GMINY MIEJSKO-WIEJSKIEJ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	100%	93,2%	96,2%
Długość sieci wodociągowej	81,6 km	129,8 km	211,4 km
Liczba osób korzystających z sieci	5 254 os.	6 163 os.	11 417 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	170,3 dam3	222,0 dam3	392,3 dam3
Liczba przyłączy wodociągowych	817 szt.	946 szt.	1 763 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	32,3 m ³	33,6 m ³	33,0 m ³

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Zaopatrzenie w wodę odbywa się z będących własnością i zarządzanych przez Gminę stacji wodociągowych, zlokalizowanych w miejscowościach Januszewo, Jawty Małe, Redaki, Lubnowy Wielkie, Susz, Dolina.⁴⁵

System ten umożliwia dostęp do wody pitnej niemal wszystkim mieszkańcom Gminy. Jednocześnie niewielka część obszarów zabudowy rozproszonej w dalszym ciągu zaopatrywana jest w wodę ze studni indywidualnych.

⁴⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 rok.

⁴⁵ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

Tab. 16 Wykaz stacji uzdatniania wody przeznaczonych do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę na terenie Gminy

NAZWA STACJI	WYDAJNOŚĆ ŚREDNIA	WYDAJNOŚĆ MAKSYMALNA	OBSŁUGIWANE MIEJSCOWOŚCI
Susz	1 800 m ³ /dobę	2 400 m ³ /dobę	Susz, Bronowo, Dąbrówka, Emilianowo, Karolewo, Kamieniec, Michałowo, Różnowo, Adamowo, Ulnowo
Januszewo	230 m ³ /dobę	21 m ³ /h	Brusiny, Januszewo, Lisiec, Olbrachtówko, Olbrachtowo, Rudniki, Stawiec, Zieleń
Jawty Małe	300 m ³ /dobę	27 m ³ /h	Bałoszyce, Jawty Małe, Jawty Wielkie, Nipkowie, Wądoły, Wiśniówek
Redaki	250 m ³ /dobę	25 m ³ /h	Babięty Małe, Babięty Wielkie, Czerwona Woda, Gałdowo, Huta, Jakubowo Kisielickie, Krzywiec Różanki, Róża, Redaki
Lubnowy Wielkie	150 m ³ /dobę	17 m ³ /h	Bornice, Lubnowy Małe, Lubnowy Wielkie.
Dolina	150 m ³ /dobę	17 m ³ /h	Dolina

Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

5.5.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Susz odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 77,8%, natomiast jej łączna długość to 124,5 km, z której korzysta 9 226 osób.⁴⁶

Z sieci korzystają niemal wszyscy mieszkańcy miasta Susza, gdzie poziom skanalizowania wynosi blisko 100%. W przypadku obszarów wiejskich, zwłaszcza gdzie dominuje rozproszona zabudowa, mieszkańcy korzystają z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tab. 17 Sieć kanalizacyjna w Gminie

WSKAŹNIK	DANE DLA MIASTA SUSZ	DANE DLA OBSZARU WIEJSKIEGO	DANE DLA CAŁEJ GMINY MIEJSKO-WIEJSKIEJ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	97,4%	62,1%	77,8%
Długość sieci kanalizacyjnej	44,5 km	80,0 km	124,5 km
Liczba osób korzystających z sieci	5 119 os.	4 107 os.	9 226 os.
Liczba przyłączy do budynków	754 szt.	564 szt.	1 318 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	158,3 dam3	120,0 dam3	278,3 dam3
Ilość ścieków oczyszczana odprowadzona	216,0 dam3	136,0 dam3	352,0 dam3
Liczba zbiorników bezodpływowych	17 szt.	551 szt.	568 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	3 szt.	81 szt.	84 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12 2022 rok.

Gmina należy do aglomeracji ściekowej Susz, która swoim zasięgiem obejmuje miasto Susz oraz następujące miejscowości z terenu gminy Susz: Bałoszyce, Kamieniec, Bronowo, Ulnowo, Nipkowie, Jawty Wielkie, Lubnowy Wielkie, Dąbrówka, Emilianowo, Michałowo, Różnowo, Piotrkowo, Januszewo, Rudniki, Brusiny, Wiśniówek, Olbrachtówko, Karolewo, Adamowo, a także następujące

⁴⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS.

miejsowości z terenu gminy Ława: Siemiany, Jeziorno, Szwałewo wraz z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w Suszu (wielkość aglomeracji – 13 010 RLM).

Aglomeracja wyznaczona została na mocy stosownej Uchwały Rady Miejskiej w Suszu⁴⁷. Sieć kanalizacji sanitarnej obecnie funkcjonuje w oparciu o system grawitacyjny i tłoczny. Ścieki bytowe z terenu aglomeracji poddawane są oczyszczaniu w mechaniczno-biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków w Suszu.

Podstawowe parametry oczyszczalni kształtują się następująco⁴⁸:

- średnia przepustowość na dobę – 988 m³;
- maksymalna przepustowość na dobę – 1260 m³;
- rezerwa przepustowości – 16%;
- średnia ilość dopływających ścieków na dobę – 850 m³;
- maksymalna ilość dopływających ścieków na dobę – 1851 m³.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

5.5.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Susz składają się:

- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Susz – Łęgowo;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Ława – Susz;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110kV relacji Susz – Mikołajki Pomorskie;
- stacja elektroenergetyczna 110/15kV „Susz”;
- podstacja trakcyjna „Susz”;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców Gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterki jest podmiot zewnętrzny. Przesyłanie energii elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.5.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Na terenie miasta Susz ciepło dostarczane jest przez kotłownię miejską do spółdzielni mieszkaniowej oraz obiektów użyteczności publicznej (tj.: Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia, Suski Ośrodek Kultury, Centrum Sportu i Rekreacji). Szkoły i przedszkola zasilane są natomiast systemem gazowym poprzez własne kotłownie. Na terenie miejscowości Kamieniec, Bałszyce oraz Ulnowo funkcjonują lokalne kotłownie doprowadzające ciepło do budynków spółdzielczych.⁴⁹

W przypadku pozostałych mieszkańców dominują źródła rozproszone, indywidualne, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

⁴⁷ Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XXII/240/2021 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Susz (Dz. Urz. Woj. Warm. Maz. 2021 poz. 1066).

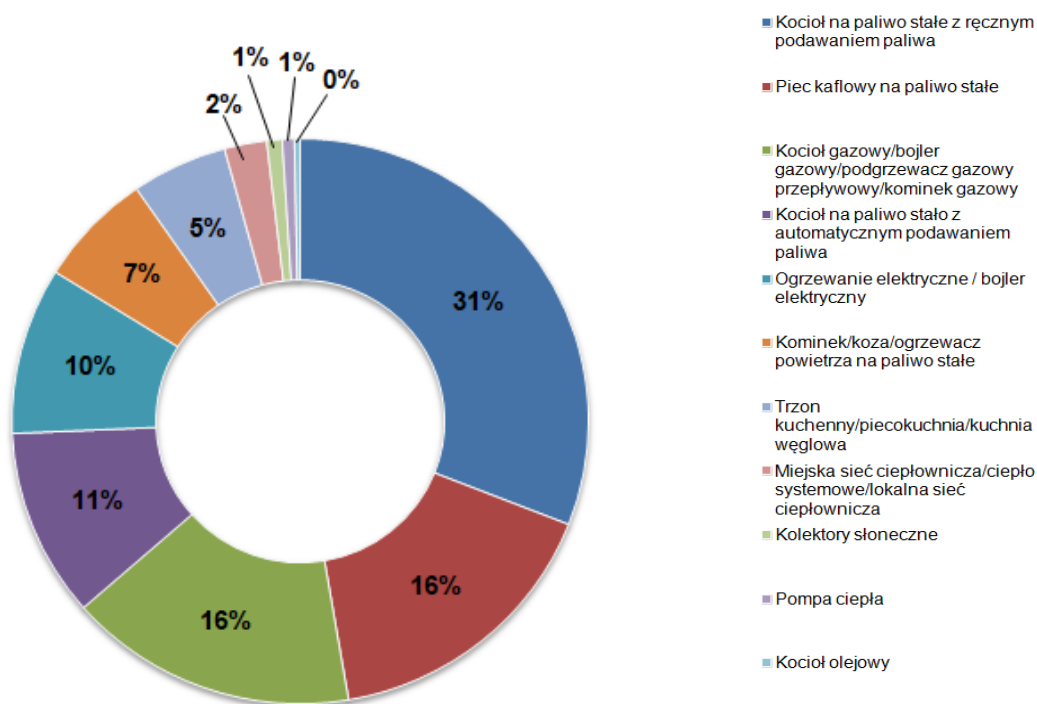
⁴⁸ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

⁴⁹ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

5.5.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Susz funkcjonują farmy fotowoltaiczne o mocy do 1 MW, zlokalizowane na terenie miejscowości Emilianowo, Babięty Wielkie, Michałowo oraz Susz. Ponadto w Falknowie znajduje się biogazownia o mocy do 1,136 MW.

W odniesieniu do systemów indywidualnych OZE (mikroinstalacji), należy zauważyć, że w dalszym ciągu wykorzystywane są w niewystarczającym stopniu. Według danych Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEBB) kolektory słoneczne oraz pompy ciepła stanowią najmniej liczną grupę urządzeń, które są źródłem ciepła na terenie gminy Susz (patrz ryc. poniżej):

Ryc. 34 Źródła ciepła wykorzystywane do ogrzewania budynków na terenie Gminy

Materiał źródłowy: Dane Urzędu Miejskiego w Suszu (Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków).

5.5.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Na terenie gminy Susz przebiega sieć gazowa wysokiego ciśnienia oraz znajduje się stacja redukcyjno-pomiarowa.

W granicach Gminy funkcjonuje zbiorczy system zaopatrzenia mieszkańców w gaz ziemny. Siecią gazową objęte jest przede wszystkim miasto Susz, natomiast poziom zgazyfikowania terenów wiejskich jest marginalny. Udział ludności korzystającej z sieci dla całej gminy miejsko-wiejskiej wynosi 35,0%.

Tab. 18 Sieć gazowa w Gminie

WSKAŹNIK	DANE DLA MIASTA SUSZ	DANE DLA OBSZARU WIEJSKIEGO	DANE DLA CAŁEJ GMINY MIEJSKO-WIEJSKIEJ
Udział ludności korzystającej z sieci gazowej	77,5%	1,3%	35,0%
Liczba odbiorców gazu	1 271 szt.	2 szt.	1 273 szt.
Długość sieci gazowej	21 136 m	9 303 m	30 439 m
Liczba osób korzystających z sieci	4 072 os.	84 os.	4 156 os.
Liczba przyłączy do budynków	611 szt.	2 szt.	613 szt.

Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe	7 637,3 MWh	18,6 MWh	7 655,9 MWh
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca	1 447,6 kWh	2,8 kWh	644,1 kWh

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

W przypadku mieszkańców nie podłączonych do sieci gazowej potrzeby ciepłe w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.5.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto, zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie Gminy w miejscowości Różanki funkcjonuje składowisko odpadów komunalnych wraz z bioreaktorem oraz instalacją mechaniczno-biologicznego przetwarzania. Warto podkreślić, iż w Suszu funkcjonowało przed laty składowisko odpadów komunalnych, które zostało następnie zamknięte i zrehabilitowane.

Ponadto w Gminie znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który funkcjonuje na terenie Zakładu Usług Komunalnych przy ul. Kajki 9 w Suszu.

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2019-2022, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 19 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy w latach 2019-2022

ROK	2019	2020	2021	2022
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	3 070,28	2 948,04	3 609,92	3 324,01
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	344,94	476,24	1 484,50	1 364,47
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	2 725,34	2 471,8	2 125,42	1 959,54
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	241	243	300	280
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	11,2	16,2	41,1	41,0

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie wzrósł wyraźnie udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów.

W 2019 r. udział ten wynosił jedynie 11,2%, natomiast w 2022 r. wskaźnik ten wzrósł do poziomu 41,0%.⁵⁰ W związku z powyższym zalecana jest kontynuacja działań, mająca na celu sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Ponadto w 2022 roku osiągnięty został wymagany poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych (30,26%).⁵¹ Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami w granicach Gminy określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku⁵².

⁵⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁵¹ Materiał źródłowy: Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Susz za rok 2022, 2023.

⁵² Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XVI/202/2020 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 30 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Susz (Dz. Urz. Woj. Warm.Maz. 2020 poz. 3419).

5.6. WNIOSKI

- ! W większości sprzyjające zabudowie ukształtowanie terenu (brak istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych).
- ! Przewaga gleb o stosunkowo korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej.
- ! Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem dolin rzecznych, zagłębień terenowych stale lub okresowo podmokłych oraz gruntów słabonośnych).
- ! Relatywnie wysoki potencjał zasobów wodnych (obecność licznych jezior polodowcowych oraz stosunkowo rozwinięta sieć hydrograficzna).
- ! Niewielki potencjał surowcowy (udokumentowanych złóż kopalin).
- ! Wartościowe walory przyrodnicze Gminy (urozmaicony krajobraz, obecność zwartych kompleksów leśnych i licznych jezior polodowcowych, bogactwo flory i fauny).
- ! Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.
- ! Obecność obszarowych form ochrony przyrody (Rezerwaty przyrody, Obszary Natura 2000, Park Krajobrazowy, Obszary Chronionego Krajobrazu).
- ! Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.
- ! W większości zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód.
- ! Wysoki stopień zwodociągowania Gminy.
- ! W dalszym stopniu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenach wiejskich oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).
- ! Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej (obecność linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia, głównego punktu zasilania).
- ! Obecność wyrobów zawierających azbest.
- ! Relatywnie wysoki udział odpadów zbieranych selektywnie.
- ! Rozbudowa sieć gazowa na terenie miasta Susz.
- ! W dalszym stopniu niewystarczający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- ! Istniejąca sieć ciepłownicza w niektórych miejscowościach.
- ! Dostosowany do wymogów i standardów i krajowych system gospodarki odpadami (w tym obecność czynnego składowiska odpadów komunalnych).

6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.1.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Susz znajduje się kilkadziesiąt obiektów lub obszarów – zabytków nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków.

Tab. 20 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
1	A-3456	Zespół rezydencjonalny	01.04.1993 r.	Bałoszyce
2	A-711	Pałac	19.11.1967 r.	Bałoszyce
3	A-719	Kościół p.w. św. Rodziny	19.11.1967 r.	Bałoszyce
4	A-1592	Budynek gospodarczy (ob. kaplica)	20.09.1985 r.	Januszewo
5	A-701	Pałac wraz z otaczającym parkiem	16.11.1967 r.	Januszewo
6	A-224	Kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Świata wraz z wyposażeniem	22.03.1957 r.	Kamieniec
7	A-513	Pałac wraz z pawilonem w parku, bramami wjazdowymi i parkiem krajobrazowym, budynek tzw. Groty, Kaplica	04.05.1959 r.	Kamieniec
8	A-699	Kuźnia	16.11.1967 r.	Kamieniec
9	A-700	Stajnia cugowa (w obrębie folwarku)	16.11.1967 r.	Kamieniec
10	A-708	Spichlerz (w obrębie folwarku)	16.11.1967 r.	Kamieniec
11	A-712	Dom	19.11.1967 r.	Kamieniec
12	A-715	Dom	19.11.1967 r.	Kamieniec
13	A-717	Czworak	16.11.1967 r.	Kamieniec
14	A-73	Rozplanowanie i zabudowa wsi Kamieniec	15.04.1950 r.	Kamieniec
15	A-898	Budynek mieszkalny – oficyna pałacowa	28.04. 1968 r.	Kamieniec
16	A-1	Pałac z parkiem	13.07.1949 r.	Nipkowie

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
17	A-698	Kościół filialny wraz z cmentarzem przykościelnym	16.11.1967 r.	Olbrachtowo
18	A-716	Dom podcieniowy	19.11.1967 r.	Różnowo
19	A-1220	Układ urbanistyczny miasto Susz leżące w obrębie murów miejskich wraz z zabudową wieków późniejszych (XVIII, XIX w.)	03.03.1977 r.	Susz
20	A-3499	Kościół parafialny p.w. św. Rozalii	11.05.1993 r.	Susz
21	A-540	Pozostałości murów obronnych	07.03.1961 r.	Susz
23	A-169	14 budynków	15.09.1956 r.	Susz
24	A-4179	Gazownia (ob. rozdzielnia gazu)	06.06.2000 r.	Susz
25	A-4147	Wieża ciśnień	01.02.2020 r.	Susz
26	A-226	Kościół p.w. św. Antoniego z wystrojem wnętrza	22.03.1957 r.	Susz
27	A-4422	Budynek mieszkalny wraz z otoczeniem obejmującym działki	29.06.2006 r.	Susz
28	A-195	Dom	24.11.1956 r.	Susz
29	A-916	Dom	18.05.1968 r.	Susz
30	A-4424	Budynek mieszkalny wraz z działką	29.06.2006 r.	Susz
31	A-3959	Budynek poczty wraz z ogrodzeniem i działką nr 103	24.02.1997 r.	Susz
32	A-4426	Budynek mieszkalny	29.06.2006 r.	Susz
33	A-190/T	10 budynków	15.09.1956 r.	Susz
34	A-3928	Dom mieszkalny	14.10.1996 r.	Susz
35	A-3962	Bryła Budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury, dawna Bożnica Żydowska	28.02.1997 r.	Susz
36	A-721	Dom	22.11.1967 r.	Ulnowo
37	A-2129	Budynek mieszkalny – dwór	24.08.1987 r.	Wiśniówek

Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków gminy Susz.

Ponadto do rejestru zabytków wpisane jest jedno stanowisko archeologiczne – zob. opis. w rozdz. 6.1.3.

6.1.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTEKÓW

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Susz ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Burmistrza w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wśród obiektów wpisanych do ewidencji znajdują się m.in.: zabytkowe budynki mieszkalne, dwory folwarczne, kapliczki, młyny, parki i cmentarze. Łącznie na terenie Gminy zidentyfikowano ponad 300 obiektów lub obszarów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, co świadczy o dużych zasobach zachowanych dóbr kultury materialnej.⁵³

⁵³ Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków gminy Susz.

6.1.3. CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW ZABYTKOWYCH

Poniżej dokonano opisu najważniejszych obiektów i zespołów zabytkowych w Gminie⁵⁴:

STARE MIASTO W SUSZU

Stare Miasto z XIV w. o owalnym kształcie, z kwadratowym rynkiem w centrum założenia, z ulicami wychodzącymi z naroży rynku, które prowadzą do ulicy obiegającej założenie po wewnętrznej stronie dawnych murów obronnych. Zachował się kościół farny w południowo-wschodniej części zespołu, natomiast znaczna część zabudowy mieszkalnej została zniszczona. Podobny los spotkał historyczne centra okolicznych miast, m.in. Biskupca, Kisielic, Dzierzgonia, Ławy, Miłomłyn, Prabut, Zalewa. Utrata tak wielkiego zasobu substancji zabytkowej byłaby niepowetowana. Choć niemożliwe jest odtworzenie oryginalnych zabytków, słuszną drogą jest odtworzenie zabytkowych zespołów staromiejskich⁴, tak aby zachowany został dawny układ ulic, działek i budynków, a także skala i forma budynków. W przypadku najcenniejszych obiektów właściwa byłaby ich rekonstrukcja, przy wkomponowaniu zachowanych elementów.

Kościół farny został zbudowany w latach 1330-1350 z funduszy kapituły pomezkańskiej i prepozytury kwidzińskiej. Wieża fary jest usytuowana asymetrycznie w północno-zachodnim narożu korpusu kościoła. Podobne rozwiązanie zastosowano wcześniej w katedrze kwidzińskiej. Oprócz funkcji sakralnej kościół był także elementem obwarowań miejskich. Został konsekrowany w 1350 r. przez biskupa pomezkańskiego Arnolda. Początkowo jego patronką była św. Rozalia, która była także patronką miasta (ówczesna nazwa miasta – Rosenberg). Odbываły się coroczne odpusty św. Rozalii. Po sekularyzacji Prus Zakonnych fara została przejęta przez luteran. Po wojnie kościół został ponownie przekazany parafii rzymskokatolickiej, a jego patronem został św. Antoni Padewski. Fara zachowała niemal w całości dawny wystrój o znacznych wartościach zabytkowych. Najstarszym elementem polichromii gotyckiej we wnętrzu kościoła jest fresk przedstawiający św. Weronikę. Zwiększająca się w II połowie XIX w. liczba katolików w Suszu wywołała konieczność budowy kaplicy katolickiej (1867), erygowania parafii (1902), w końcu – wzniesienia kościoła pw. św. Rozalii (1905). Jest to kościół neogotycki, jednonawowy, murowany z cegły, z wielobocznym prezbiterium i wieżą wzniesioną od strony południowej na osi korpusu kościoła. Wieżę jest zwieńczona hełmem w kształcie wysokiej iglicy. Zachowało się neogotycki wystrój i wyposażenie kościoła. Do najcenniejszych elementów wyposażenia i wystroju należy ołtarz główny ze scenami Niesienia Krzyża i Opłakiwania, Grupa Ukrzyżowania w łuku tęczowym, organy oraz witraże ze scenami przedstawiającymi św. Rozalię, Zmartwychwstanie i Wniebowstąpienie.

PRZEDMIEŚCIA PRABUCKIE ORAZ ŁAWSKIE ORAZ ZABUDOWA ŁĄCZĄCA MIASTO Z DWORCEM

Przedmieścia Prabuckie oraz Ławskie z XVI w. oraz zabudowa łącząca miasto z dworcem z końca XIX w. układzie dwustronnej zabudowy wylotowych dróg z miasta. Jeszcze w drugiej połowie XIX w. tereny te miały charakter wiejski. Ich zabudowa składała się przeważnie ze stodół, obór, stajni oraz innych zabudowań gospodarczych. Funkcjonowały tam też podmiejskie karczmy. Rozwój miasta doprowadził pod koniec XIX w. do zwiększenia obszaru zabudowy miejskiej, przede wszystkim wzdłuż szos wylotowych prowadzących do Prabut i Ławy oraz w kierunku dworca. Powstawały tam wille zamożniejszych obywateli, a także budowle publiczne.

⁵⁴ Materiał źródłowy: Gminny Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2018 dla gminy Susz.

OSIEDLA KOLONIJNE

Osiedla kolonijne z lat 1920-1940: przy ul. Mickiewicza, przy ul. Willowej-Żeromskiego, przy ul. Pułaskiego- Sikorskiego-Skargi, Mochowskie oraz Leśne. Osiedla te nie zostały zrealizowane w całości.

BABIĘTY WIELKIE

Zespół dworsko-parkowy (XVIII w., 1870, koniec XIX w.). Wieś kapituły pomezjańskiej lokowana w 1313 r. W XVIII w. własność szlachecka z folwarkiem i młynem. W XIX w. działał we wsi młyn, huta szkła i wiatrak. Założenie dworsko-parkowe składa się z dworu (XVIII w., przebudowa w stylu neomanierystycznym w końcu XIX w.), budynku gospodarczego (ryglowego z końca XVIII w.) oraz czworaka (koniec XVIII w.).

BAŁOSZYCE

Zespół pałacowo-parkowy (XVII, poł. XIX w.) z zabudowaniami folwarcznymi, kościół parafialny pw. Św. Rodziny (XIV, XVII, XVIII, XIX w.). Wieś lokowana w 1316 r., siedziba parafii. Zespół pałacowoparkowy i folwark został rozbudowany w połowie XIX w. Pałac, dawniej barokowy, został przebudowany w połowie XIX w. w stylu neogotyckim według projektu Luisa Runge. Zniszczony po wojnie, został odbudowany w latach 1973-1979. W skład zespołu, oprócz pałacu, wchodzi oficyna, brama, dom bramny, rządcówka, stodoła ryglowa, stajnie, owczarnia, ruiny budynków gospodarczych, czworaki oraz ogrodzenie parku, brama południowa, pozostałości amfiteatru

BRONOWO

Zespół dworsko-parkowy (XVII, pocz. XVIII w.) z zabudowaniami folwarcznymi. Wieś kapituły pomezjańskiej lokowana w 1333 r. W XVIII w. należała do rodziny zu Dohna. Założenie dworsko-parkowe obejmuje dwór i oficynę (poł. XIX w.) położone w parku. Zabudowania folwarczne składają się z ośmiu budynków gospodarczych – m.in. ryglowej stodoły (poł. XIX w.), stodoły (koniec XIX w.), trzech obór (poł. XIX – początek XX w.), gorzelnii (pocz. XX w.). Zabudowa mieszkalna folwarku obejmuje czworaki parterowe, nakryte dachem naczółkowym (XVIII/XIX w.), oraz półtorakondygnacyjne nakryte dachem dwuspadowym (koniec XIX w.).

JANUSZEWO

Zespół pałacowo-parkowy (1717 r., XIX w., park XIX w.) z folwarkiem. Wieś rycerska lokowana w 1362 r. Założenie dworsko-parkowe obejmuje neobarokowy pałac, piętrowy z mezaninem, z ryzalitem zwieńczonym wolutowym szczytem, ogrodzony ceglany murem oraz rozległy park. Folwark składa się z oficyny, spichlerza, rządcówki, kuźni (kaplicy), domu ogrodnika, pięciu budynków gospodarczych oraz sześciu czworaków

KAMIENIEC

Zespół pałacowo-parkowy (1700-20) oraz układ przestrzenny wsi folwarcznej wraz z kościołem parafialnym (poewangelicki, pw. Matki Boskiej Królowej Świata z 1706). Wieś kapituły pomezjańskiej lokowana w 1321 r. W XVIII w. na nowo rozplanowana. Zespół pałacowo-parkowy obejmuje ruiny pałacu zbudowanego w stylu francuskiego baroku, bramę i ogrodzenie, pawilon ogrodowy z oranżerią oraz rozległy park przylegający od wschodu do łąk nad jeziorem Gaudy. Pałac pierwotnie nakryty był mansardowym dachem z zielonej glazuranej cegły, z frontową attyką ozdobioną rzeźbami. Przez park przepływa rzeka Liwa. Zabudowa wsi składa się m.in. z kuźni, spichlerza, 2 stajni, 3 czworaków, wozowni, biura, leśniczówki, plebanii oraz kaplicy (koniec XVIII w.).

NIPKOWIE

Zespół dworsko-parkowy (II poł. XVIII w.). Wieś lokowana w 1399 r. Dwór jest usytuowany pomiędzy parkiem a zespołem budynków folwarku obejmującym 3 murowane obory, oborę murowano-drewnianą, drewnianą stodołę, spichlerz, studnię oraz pięć czworaków.

OLBRACHTOWO

Olbrachtowo zostało lokowane w 1312 r. Wieś folwarczna obejmująca budynki gospodarcze stojące wokół obszernego dziedzińca oraz czworaki po zachodniej stronie drogi. We wschodniej części wsi stoi kościół oraz wikarówka. Pierwotny kościół zbudowano w 1346 r. Wielokrotnie spalony, w 1732 r. wzniesiony nowy o konstrukcji szachulcowej.

6.1.4. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Łącznie na terenie gminy Susz zidentyfikowano ok. 150 stanowisk archeologicznych. Zostały one ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Spośród stanowisk, jeden obiekt jest wpisany do rejestru zabytków archeologicznych województwa – średniowieczne grodzisko wyżynne położone w Parku Miejskim w Suszu (nr rejestru: C-052 z 29.11.1968 r.).

6.1.5. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:

- działanie czasu;
- klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwie dla zabytku.

6.2. INSTYTUCJE KULTURY

SUSKI OŚRODEK KULTURY

Suski Ośrodek Kultury stanowi samorządową instytucję kultury, utworzoną na mocy Uchwały Rady Miejskiej w Suszu z dnia 19 kwietnia 2000 roku. Podstawowym celem niniejszej placówki jest upowszechnianie kultury, nauki i sztuki. SOK dąży do stymulowania oraz rozwoju aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w kulturze mieszkańców Gminy.

Do najważniejszych obszarów działalności gospodarczej Suskiego Ośrodka Kultury zalicza się:

- prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę, a także ułatwiania kontaktu z kulturą i sztuką, przede wszystkim poprzez tworzenie ofert i warunków dla możliwości kulturalnego spędzenia czasu wolnego społeczności lokalnej;
- tworzenie, gromadzenie oraz dokumentowanie dóbr kultury;
- upowszechnianie nauki, kultury i sztuki;
- integrowanie społeczności poprzez współtworzenie warunków do rozwijania lokalnych wartości rozwoju miejscowego ruchu kulturalnego;
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze i kontaktów ze sztuką oraz wspieranie amatorskiego uprawiania różnych form i dziedzin sztuki;
- rozpoznawanie i rozwijanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych społeczności oraz tworzenie warunków zaspokajania tych potrzeb;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi (stowarzyszeniami i fundacjami) o podobnych celach statutowych oraz innymi instytucjami kultury oraz placówkami oświatowymi.

W 2022 roku Suski Ośrodek Kultury był organizatorem takich wydarzeń jak m.in.: Obchody Narodowego Święta Niepodległości, Dożynki Gminne, VII Międzynarodowa Wystawa Psów Rasowych, II Festiwal Gier Planszowych i wiele innych. Łącznie w 2022 r. zorganizowano 118 wydarzeń, w tym szereg koncertów, seansów filmowych, wystaw artystycznych oraz spektakli teatralnych. Warto nadmienić, iż w 2023 roku SOK był organizatorem półkolonii dla młodzieży tzw. „Rock and Ball Susz Camp 2023 Obóz pod namiotami” z elementami harcerstwa.⁵⁵

BIBLIOTEKA MIEJSKA W SUSZU

Na terenie Gminy w Suszu funkcjonuje biblioteka miejska wraz z dwoma filiami w Redakach oraz Bałoszykach. Całkowity księgozbiór biblioteki w 2022 r. wyniósł ok. 23,0 tys. wolumenów, z której wypożyczono łącznie 12 415 książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 795 czytelników.⁵⁶

Do głównych zadań Miejskiej Biblioteki Publicznej należy:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych za szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu;
- udostępnianie materiałów bibliotecznych;
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej;

⁵⁵ Materiał źródłowy: <https://soksusz.pl/>

⁵⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

- popularyzacja książki i czytelnictwa;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwoju i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.

Warto nadmienić, iż w bibliotece organizowanych jest szereg wydarzeń, w tym lekcji bibliotecznych, warsztatów oraz spotkań autorskich. Jednostka ta uczestniczy w projektach zewnętrznych takich jak m.in. „Mała książka, wielki człowiek”. Szczególne zainteresowanie wśród mieszkańców budzi także wydarzenie tzw. „Noc Bibliotek”, które organizowane jest od kilku lat na terenie Gminy.⁵⁷

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Susz funkcjonują obecnie 22 świetlice wiejskie. Zlokalizowane są one w miejscowościach⁵⁸: Bornice, Brusiny, Bałoszyce, Chełmżyca, Czerwona Woda, Emilianowo, Jakubowo Kisielickie, Januszewo, Jawty Wielkie, Kamieniec, Krzywiec, Lubnowy Wielkie, Michałowo, Lipkowie, Olbrachtówko, Piotrkowo, Różnowo, Redaki, Rudniki, Ulnowo, Żakowice i Susz.

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

6.3. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

WYDARZENIA KULTURALNE

W 2022 r. na terenie Gminy zorganizowano w sumie 87 imprez kulturalnych, w których uczestniczyło łącznie 2 790 osób. Szczegółową charakterystykę wydarzeń kulturalnych i liczbę uczestników przedstawiono w poniżej tabeli:

Tab. 21 Struktura wydarzeń kulturalnych w 2022 r.

RODZAJ WYDARZENIA KULTURALNEGO	LICZBA WYDARZEŃ [SZT.]	LICZBA UCZESTNIKÓW [OS.]
Seanse filmowe	17	385
Wystawy	9	135
Festiwale i przeglądy artystyczne	5	300
Koncerty	15	600
Prelekcje, spotkania, wykłady	22	270
Imprezy turystyczne i sportowo - rekreacyjne	3	700
Pokazy teatralne	5	100
Warsztaty	11	300
OGÓŁEM	87	2 790

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na terenie gminy Susz od wielu lat organizowanych jest szereg imprez i wydarzeń kulturalnych integrujących lokalną społeczność. Przykładowo w sierpniu 2022 r. odbył się tutaj tzw. „Il Blender Art Festival” w ramach Dni Susza oraz zorganizowano koncert Blues Station oraz Damiana Lange.⁵⁹

⁵⁷ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023.

⁵⁸ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

⁵⁹ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023.

6.4. WNIOSKI

- ! Znaczące zachowanie stanu dziedzictwa kulturowego (duża liczba obiektów lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków).
- ! Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- ! Obecność instytucji kultury na terenie Gminy.
- ! Licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne dla różnych grup wiekowych, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

7 SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w Gminie zalicza się:⁶⁰

- stadion w miejscowości Susz oraz Ulnowo;
- hala sportowa przy Centrum Sportu i Rekreacji im. Jana Pawła II w Suszu;
- skate-park w Suszu;
- liczne siłownie zewnętrzne;
- liczne place zabaw.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

Warto nadmienić, iż na terenie Gminy funkcjonuje Centrum Sportu i Rekreacji im. Jana Pawła II w Suszu. Działania niniejszego podmiotu skupiają się na wspieraniu inicjatyw sportowych i rekreacyjnych poprzez m.in. organizację rozgrywek sportowych, festynów oraz wyjazdów na lodowisko. CSiR aktywnie promuje życie sportowe wśród mieszkańców Susza. Na terenie Gminy odbywają się liczne wydarzenia sportowe z różnych dziedzin. W 2022 r. zorganizowano tutaj m.in. turniej w piłce siatkowej, galę sportów walki, biegi.⁶¹

W 2022 r. na terenie gminy Susz funkcjonowały 4 kluby sportowe tj.:⁶²

- Klub Sportowy „Unia” Susz (uczestnictwo w rozgrywkach seniorskich Warmińsko-Mazurskiego Związku Piłki Nożnej w Klasie Okręgowej);
- Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł” Ulnowo (uczestnictwo w rozgrywkach seniorskich Warmińsko-Mazurskiego Związku Piłki Nożnej);
- Uczniowski Klub Sportowy „Herkules” w Babiętach Wielkich (organizacja aktywnych zajęć dla dzieci i młodzieży w okresie letnim);
- Uczniowski Klub Sportowy „Towarzystwo Rozwoju Sportu” Susz (rozwój triathlon-u).

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Susz wyróżnia się:

- atrakcyjny i urozmaicony krajobraz,
- walory wód powierzchniowych:
 - liczne jeziora polodowcowe, w tym Jez. Suskie, Januszewskie wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej w niektórych fragmentach, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowych, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej (urządzone miejsca rekreacji i wypoczynku); ponadto objęte ochroną rezerwatową Jez. Gaudy stanowić może cenną bazę dydaktyczną i naukową;

⁶⁰ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

⁶¹ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023.

⁶² Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

- sieć hydrograficzna, w tym przede wszystkim dolina rzeki Liwy wykazująca predyspozycje do rozwoju turystyki kwalifikowanej, zwłaszcza turystyki wodnej w niektórych fragmentach oraz wędkarskiej);
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczo - leśny charakter Gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności tzw. lasy iławskie o zróżnicowanym drzewostanie, sprzyjające pobytowi ludzi, osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska, mokradła, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);
- zwarte zbiorowiska leśne i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

Warto zaznaczyć, iż gminę Susz cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla osób szukających wyciszenia i spokoju.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Wśród walorów antropogenicznych, na terenie Gminy wyróżnia się zabytki architektury i budownictwa, w tym zwłaszcza:

- układ urbanistyczny miasta Susz, położone w obrębie murów miejskich wraz z zabudową wieków późniejszych (XVIII, XIX w.);
- Pozostałości murów obronnych w Suszu;
- Kościół parafialny p.w. św. Rozalii w Suszu;
- Kościół p.w. św. Antoniego z wystrojem wnętrza w Suszu;
- Zespół rezydencjonalny w Bałszycach;
- Zespół pałacowo-parkowy w Bałszycach;
- Kościół p.w. św. Rodziny w Bałszycach;
- Pałac wraz z pawilonem w parku, bramami wjazdowymi i parkiem krajobrazowym w Kamieńcu;
- Kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Świata wraz z wyposażeniem w Kamieńcu;
- Pałac w Kamieńcu;
- Rozplanowanie i zabudowa wsi Kamieniec;
- Pałac z parkiem w Nipkowie;
- Pałac wraz z otaczającym parkiem w Januszewie;
- Wieża ciśnień w Suszu (z potencjałem do utworzenia punktu widokowego);
- Kościół filialny wraz z cmentarzem przykościelnym w miejscowości Olbrachtowo;
- Liczne budynki mieszkalne wpisane do ewidencji lub rejestru zabytków.

Na terenie Gminy znajdują się również stadniny koni, w których można pobrać nauki jazdy konnej lub zorganizować wycieczkę. W Suszu znajduje się również wypożyczalnia sprzętu paintballowego, wraz z polem do gry i domkiem letniskowym⁶³. Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność gminnych ośrodków kultury, świetlic wiejskich, miejsko-gminnej biblioteki, w tym poprzez organizację licznych wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów (patrz. rozdz. 6.2. i 6.3.). Ponadto za atrakcje turystyczne można uznać szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy tj.: żółty Szlak Pocztyliona Elbląg - Pasęk - Małydy - Zalewo - Susz - Kisielice – Goryń oraz zielony szlak - Kanału Elbląskiego (patrz. rozdz. 2.3.3.).

⁶³ Materiał źródłowy: <https://paintballsusz.pl/>

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe.

Warto nadmienić, iż baza noclegowa w Gminie jest stosunkowo dobrze rozwinięta. W miejscowości Bałoszyce znajduje się wysokiej klasy hotel, wraz z parkiem, gdzie organizowane są m.in. konferencje, szkolenia, warsztaty i wesela. Łącznie znajdują się tutaj 34 pokoje o różnym stopniu wyposażenia. W Suszu funkcjonuje także hotel wraz z restauracją „Warmianka”. Ponadto w miejscowości Różnowo położone jest gospodarstwo agroturystyczne „Gościniec Pomezania”, które jako jedyne w powiecie iławskim należy do Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarного promującej rozwój tradycyjnej i nowoczesnej żywności.⁶⁴

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze Gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Susz w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym drogi wojewódzkie nr 515, 520, 521, drogi powiatowe oraz gminne;
- linie kolejową nr 9, wraz ze stacją kolejową w Suszu (połączenia regionalne i krajowe);
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnie, apteka, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z Gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

⁶⁴ Materiał źródłowy: <https://www.susz.pl/pl/>

7.3. WNIOSKI

- ! Liczne obiekty sportowo-rekreacyjne (stadiony, hala sportowa, skate-park, siłownie zewnętrzne, place zabaw).
- ! Funkcjonujące na terenie Gminy kluby sportowe.
- ! Sprzyjające walory przyrodnicze, wykazujące potencjał do rozwoju funkcji sportowo-rekreacyjnej.
- ! Stosunkowo wysokie walory antropogeniczne w tym kulturowe (stosunkowo duża liczba obiektów i obszarów zabytkowych).
- ! Stosunkowo dobrze rozwinięta baza noclegowa na terenie Gminy.
- ! W dalszym ciągu niewystarczająca zasobność w obiekty bazy turystycznej (zwłaszcza w okresie poza wakacyjnym).
- ! Brak lub znikomy udział wydatków na rozwój turystyki.

8 PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju). Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowują ważność do końca 2025 r. lub do uchwalenia planu ogólnego gminy.

W chwili obecnej obowiązującym, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostaje nadal zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz, przyjęta Uchwałą Nr XXI/165/2012 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 25 października 2012 r. zmieniająca przyjęte Uchwałą Nr XLVI/281/2010 z dnia 9 września 2010 r. Rady Miejskiej w Suszu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz. Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium, co do zasady definiuje kierunki polityki przestrzennej w zakresie:

- kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunków i wskaźników związanych z zagospodarowaniem oraz użytkowaniem terenu, w tym terenów wyłączonych spod zabudowy;
- obszarów i zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
- obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunków rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m² oraz obszarów przestrzeni publicznej;
- obszarów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszarów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- kierunków i zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych;
- obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
- obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujących na nich ograniczeniach prowadzenia działalności gospodarczej;
- obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 559,0 ha, co stanowi 2,2% całkowitej powierzchni Gminy.⁶⁵

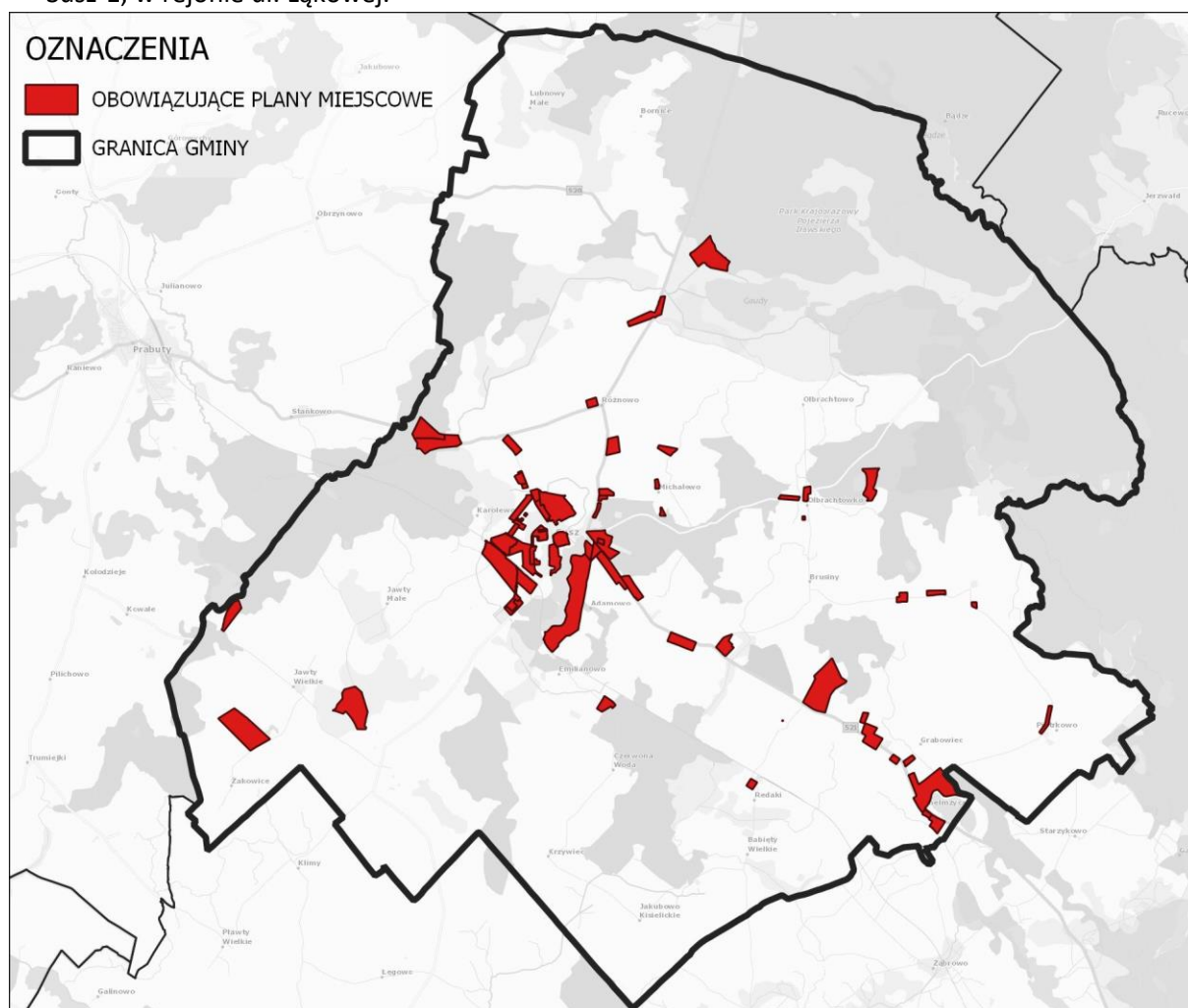
Na terenie Gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte lub zmienione następującymi uchwałami⁶⁶:

- Uchwała Nr XVI/152/2000 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz;
- Uchwała Nr XVI/153/2000 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Susz;
- Uchwała Nr V/33/2003 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 6 marca 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Susz, obręb Różanki, na części działki nr 12/5;
- Uchwała Nr XXXV/210/2006 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 19 stycznia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Susz w obrębie geodezyjnym Adamowo;
- Uchwała Nr XXXV/211/2006 Rady Miejskiej w Suszu z 19 stycznia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz dz. 41/4, 44 (obręb 4) i działki nr 176/4;
- Uchwała Nr III/22/2007 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 23 lutego 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Starego Miasta” w Suszu;
- Uchwała Nr XII/103/2007 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obszarze miasta Susz;
- Uchwała Nr XIX/155/2008 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 25 września 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Susz obejmującego części obrębów ewidencyjnych nr 1, 3, 4 i 5;
- Uchwała Nr XXVII/195/2009 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obszarze miasta Susz;
- Uchwała Nr XXXIII/216/2009 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 3 września 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Chełmżyca;
- Uchwała Nr XLII/253/2010 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 26 marca 2010 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Susz w obrębie geodezyjnym Bronowo dla działek nr 16/4 i 16/5;
- Uchwała Nr XIII/103/2012 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 8 lutego 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz;
- Uchwała Nr XXXVII/287/2014 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 12 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Susz w obrębie geodezyjnym Bronowo;
- Uchwała nr XL/299/2014 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 24 września 2014. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz;
- Uchwała Nr XIII/146/2016 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w gminie Susz w obrębie geodezyjnym Adamowo;

⁶⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁶⁶ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023 oraz <https://susz.e-mapa.net/wykazplanow/>

- Uchwała Nr XIII/147/2016 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w gminie Susz w obrębie geodezyjnym Redaki;
- Uchwała Nr XXI/226/2017 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz;
- Uchwała Nr XIV/165/2020 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 6 lutego 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Susz w obrębie geodezyjnym Chełmżyca;
- Uchwała Nr XIV/166/2020 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 6 lutego 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz w obrębie geodezyjnym Susz-4 w rejonie ul. Piastowskiej;
- Uchwała Nr XXIII/255/2021 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 20 maja 2021 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Starego Miasta” w Suszu;
- Uchwała Nr XXIII/327/2021 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Susz w obrębie geodezyjnym Susz-4, w rejonie ul. Koszarowej i ul. Dworcowej oraz w rejonie ul. Prabuckiej i ul. Wiejskiej;
- Uchwała Nr XLVII/505/2023 Rady miejskiej w Suszu z dnia 20 grudnia 2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miasta Susz w obrębie geodezyjnym Susz-1, w rejonie ul. Łąkowej.

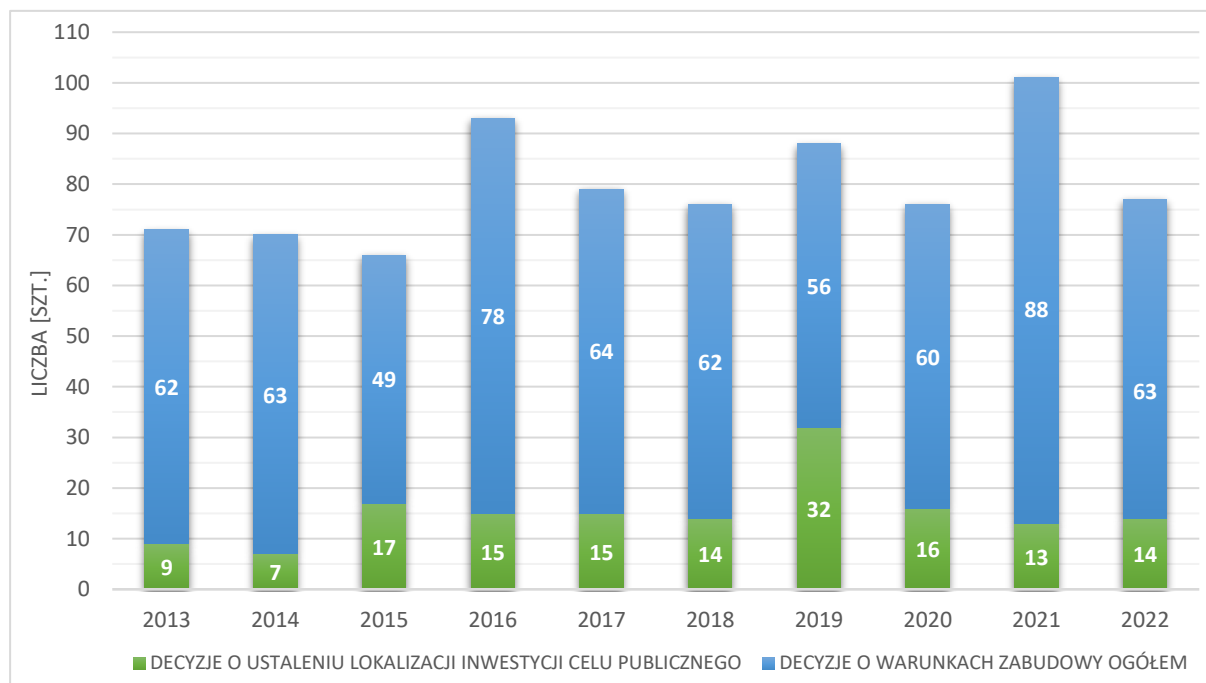

Ryc. 35 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie susz.e-mapa.net/wykazplanow/

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nieobjętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

Ryc. 36 Wydane w Gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Średnio w analizowanych latach wydawanych było ok. 80 decyzji/rok, z czego ok. 65 decyzji wz/rok i 15 decyzji icp/rok. W odniesieniu do decyzji ustalenia warunków zabudowy na przestrzeni omawianego okresu, średnio 23 decyzji/rok dotyczyły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, 1 decyzja rocznie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, dla inwestycji usługowych było to średnio 7 decyzji rocznie, zaś dla innej zabudowy średnio 34 decyzji rocznie.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

W skład Gminy wchodzi w sumie kilkadziesiąt miejscowości spośród których najważniejszym ośrodkiem funkcjonalnym jest miasto Susz.

SUSZ – HISTORYCZNIE⁶⁷

Miasto Susz zostało zbudowane przez kapitułę pomezzańską w latach 1305 – 1310 na miejscu wcześniejszej pruskiej osady *Suse*. W 1315 r. odnowiono przywilej lokacyjny, lecz wcześniej zbudowane zostały otoczone fosą mury obronne z siedemnastoma wieżami, furtą zamkową i trzema bramami – Prabucką, Wodną i Szpitalną. Miasto zbudowano w układzie przestrzennym zbliżonym do koła, z kwadratowym rynkiem pośrodku. W południowo-zachodniej części miasta w system fortyfikacyjny włączono kościół parafialny i niewielki zamek. Taki układ uwarunkowany był położeniem miasta na wzgórzu pomiędzy dwoma jeziorami. Od powstania było to miasto o charakterze rolniczym, posiadało

⁶⁷ Materiał źródłowy: Opis pochodzący ze: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz (2012)”

dwie wsie i część Nipkowa. Po zniszczeniach wojny w 1414 r. oraz wojny trzynastoletniej, w ramach pomocy, miasto otrzymało grunty wsi Halbersdorf (Kamieniec). W XVI w. powstało pierwsze przedmieście – ławskie. W XVII i XVIII w. miasto było wielokrotnie niszczone przez pożary w latach 1629, 1669, 1709, 1786 i 1807 oraz w trakcie wojen szwedzkich. Mimo charakteru rolniczego, rozwinęły się cechy tkaczy, sukienników i krawców, które jednak stopniowo upadały w II połowie XVIII w., oraz cechy szewców i piwowarów, co nie zmieniło głównego zajęcia mieszkańców. Miasto nie odnosiło korzyści z handlu, mimo organizowanych pięciu targów rocznie. W XVIII w. krótko działała fabryka tabaki i młyn dla mielenia śruty, a od 1720 r. cegielnia miejska. Pod koniec wieku wybrukowano kilka ulic i rozbudowywały się przedmieścia, bo tylko tam można było wznosić drewniane stodoły (do 1828 r. było ich 85).

W XIX w. nastąpił pewien rozwój miasta. W 1818 r. Susz został siedzibą powiatu, ponadto stacjonował tu pułk kirasjerów, dla którego wzniesiono koszary przy drodze do Nipkowa. W latach 1845-46 wybudowano przechodzącą przez miasto szosę, a w 1876 r. miasto uzyskało połączenie kolejowe – od tego momentu zaczęła się rozbudowa w kierunku dworca. Ulice miasta w 1867 r. oświetlono latarniami, a do końca XIX w. wybrukowano. W 1904 r. wybudowano gazownię i wprowadzono oświetlenie gazowe, a w latach 1914-15 powstała sieć wodociągowo-kanalizacyjna. W latach 1881-82 wybudowano szkołę przy obecnej ul. Piastowskiej, w 1884 r. szpital powiatowy – rozbudowany w 1899 r., a w 1901 r. pocztę przy obecnej ulicy Słowiańskiej. Od 1882 r. działało przedsiębiorstwo materiałów budowlanych, od 1849 r. do 1927 r. fabryka pieców, do 1900 r. pracowała XVIII-wieczna jeszcze cegielnia. Pozostały przemysł pracował dla potrzeb rolnictwa – w 1878 r. działało 6 wiatraków i młyn parowy (liczba młynów po 1900 r. spadła do 3), w 1892 r. zbudowano rzeźnię, a w 1904 r. mleczarnię. Od 1843 r. w mieście działała drukarnia i wydawano lokalne czasopismo „Rosenberger Kreisblatt”, potem „Rosenberger Kreiszeitung”. W tym okresie liczba mieszkańców wzrosła z 990 w 1809 r. do 3029 w 1920 r., ponadto w ciągu XIX w. podwoiła się liczba domów. W XIX w. w mieście obok protestantów żyło 253 katolików, stu kilkudziesięciu żydów i 153 menonitów.

Po I Wojnie Światowej zlikwidowano garnizon wojskowy. W 1921 r. powstała elektrownia, w latach 1928-29 wybudowano nową szkołę i halę sportową. Działania wojenne w 1945 r. doprowadziły do zniszczenia prawie całego miasta. Spalono i zburzono niemal całkowicie Stare Miasto w obrębie murów (ocalało zaledwie kilka budynków), spłonęły liczne domy na przedmieściach. Część domów na przedmieściach odbudowano, natomiast na Starym Mieście pozostałości zgruzowano i do lat 80. XX w. teren ten pozostawał prawie niezagospodarowany, za wyjątkiem odbudowy kilku budynków i niefortunnej lokalizacji kilku pawilonów oraz Domu Kultury przecinającego zachowane mury miejskie.

Mimo zniszczeń wojennych, na obszarze miasta można odszukać nawarstwiający się historycznie układ przestrzenny, na który składają się trzy zasadnicze jednostki:

- Stare Miasto, powstałe w XIV w., o kolistym kształcie wynikającym z ukształtowania terenu, z kwadratowym rynkiem pośrodku (dawniej z ratuszem i ławami kupieckimi), o siatce krzyżujących się pod kątem prostym ulic wychodzących z naroży, z kościołem w południowo-wschodniej części miasta przy dawnej bramie łączącej miasto z nieistniejącym zamkiem – dworem krzyżackim w rejonie zabudowań przy ul. Wodnej,
- przedmieścia Prabuckie oraz Ławskie z XVI w., a także zabudowa w kierunku dworca kolejowego powstała w końcu XIX w., o układzie dwustronnej zabudowy wylotowych dróg z miasta, gdzie do drugiej połowy XIX w. lokowane były przeważnie zabudowania gospodarcze, takie jak: stodoły, obory, stajnie oraz karczmy, a w końcu XIX w., głównie przy ulicy prowadzącej do dworca, zaczęto wznosić reprezentacyjne budynki miejskie oraz wille zamożniejszych mieszkańców miasta,
- osiedla kolonijne z lat 1920 – 1940, sytuowane w oddaleniu od zwartej i przedmiejskiej zabudowy; zaplanowano 5 takich osiedli: przy ulicy Mickiewicza, przy ulicach Willowej – Żeromskiego, przy

ulicach Pułaskiego – Sikorskiego – Skargi, na osiedlu Mochowskim oraz na osiedlu Leśnym, jednakże projekty nie zostały do końca zrealizowane; w każdym osiedlu wzniesiono kilka budynków (najwięcej przy ulicach Pułaskiego – Sikorskiego – Skargi, gdzie układ jest najbardziej czytelny wraz ze skomponowaną perspektywą ulicy Sikorskiego).

W układzie przestrzennym wyróżniają się tereny zieleni, obejmujące cmentarz przy kościele, cmentarze na rozjeździe dróg, skwer przy dawnym pomniku wojennym, obecnie z figurą Najświętszej Marii Panny, zieleń przy kościele Św. Rozalii i park przy murach obronnych.

SUSZ – OBECNIE

Miasto Susz, które zamieszkuje niemal 5,3 tys. os. stanowi centrum administracyjne i osadnicze z relatywnie rozbudowaną ofertą usług dla mieszkańców. W obrębie miasta skupiają się funkcje edukacyjne, kulturowe, handlowe, mieszkaniowe oraz produkcyjne. Ponadto, świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miasto odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy. W zakresie zabudowy mieszkaniowej występuje tu zarówno zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, jak i wielorodzinna, w tym na obszarze tzw. Starego Miasta. W ostatnich latach rozwój obserwowany jest zabudowy mieszkaniowej głównie wzdłuż ulic: Wiejskiej, Żwirki i Wigury, Staffa, Koszarowej, Akacjowej, Jaśminowej, Kalionowe, Łąkowej, Reja i Klonowa w Suszu.

TERENY WIEJSKIE – HISTORYCZNIE⁶⁸

Tereny wiejskie gminy posiadają charakter rolniczy, gdzie zachował się czytelny, wykształcony w XVI-XVII w. charakterystyczny układ przestrzenny dawnych majątków i folwarków, nierzadko z parkiem, z którymi powiązane są zabudowania pracownicze i sieć dróg lokalnych. Indywidualne gospodarstwa rolne występują przeważnie w układach kolonijnych. Tereny wiejskie współtorzą:

- układy przestrzenne poszczególnych miejscowości,
- zespoły pałacowo-dworskie z pałacem (dworem), folwarkiem, czworakami, z parkiem – Kamieniec, Bałszyce, Januszewo, Ulnowo, Nipkowie, Bronowo, Brusiny,
- układy dworskie połączone ze wsią, z parkiem i niewielkim folwarkiem – Babięty Wielkie, Redaki, Piotrkowo, Jawty Wielkie, Michałowo,
- folwarki z niewielkim dworem, kilkoma budynkami gospodarczymi i czworakami oraz małym parkiem – Falknowo, Brusiny Małe, Fabiany, Huta, Róża, Bałszyce Małe, Wiśniówko, Jawty Małe, Zielen, Dolina, Rudniki, Dąbrówka, Lubnowy Małe,
- wsie, na ogół ulicówki z licznymi koloniami lub łańcuchówki – Chełmżyca, Babięty Wielkie, Olbrachtowo, Olbrachtówko, Emilianowo, Czerwona Woda, Krzywiec, Żakowice, Lubnowy Wielkie, Różnowo,
- zorganizowana zieleń, którą tworzą powiązane krajobrazowo z kompleksami leśnymi duże założenia pałacowo-parkowe w Kamieńcu i Bałszycach, parki podworcze w Januszowie, Bronowie, Nipkowie, Brusinach, Ulnowie, Falknowie, Jawtach, Babiętach, Lipowie, Piotrkowie, Redakach i Różance, parki przyfolwarczne w Brusinach Małych, Jawtach Małych, Wiśniówku, Rudnikach, Lubnowie Małym, Zieleni, Falknowie, Róży, Hucie i Bałszycach Małych, aleje przy drogach i szpalery pośród pól, a także, w mniejszym stopniu zieleń przyzagrodowa i na cmentarzach – w Dolinie, Olbrachtowie (przy kościele i przy drodze do Zieleni), Olbrachtówku, Brusinach (w lesie), Piotrkowie, Falknowie, Grabowcu, Babiętach, Różance, Czerwonej Wodzie, Bałszycach (przy kościele w zachodniej części wsi), Jawtach Wielkich, Żakowicach, Kamieńcu (przy kościele, przy kaplicy i na północ od miejscowości), Lipowie, Różnowie, Nipkowie, Jawtach Małych, Bronowie (na zachód w lesie, we wschodniej części wsi) i Bornicach.

⁶⁸ Materiał źródłowy: Opis pochodzący ze: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz (2012)”

Spośród parków wiejskich ochroną są objęte parki we wsiach: Bałszyce, Falknowo, Babięty Wielkie, Januszewo, Kamieniec, Nipkowie, Ulnowo, Brusiny, Bronowo, Piotrkowo i Jawty Wielkie. Zabudowa wsi jest mało zróżnicowana i reprezentuje trzy główne typy, związane z okresem powstania:

- w XVIII w. – w czasie reformowania wielkich majątków i folwarków, kiedy oddziaływały wzory z Kamieńca i Bałszyc,
- w okresie od trzeciej ćwierci XIX w. do lat dwudziestych XX w. – w czasie unowocześniania się majątków junkierskich, których budownictwo oparte na urzędowych wzorach wykorzystywane było w gospodarstwach chłopskich,
- w okresie po 1920 r. – dominują budynki kolonijne w specyficznej, lokalnej odmianie.

TERENY WIEJSKIE – OBECNIE

Przeważa zabudowa zagrodowa, a zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna związana jest z przedwojennymi zespołami dworsko-folwarcznymi lub gospodarstwami uspołecznionymi okresu powojennego (PGR). Obserwowany jest trend rozwoju mieszkalnictwa jednorodzinnego – głównie w sąsiedztwie Susza, oraz zabudowy rekreacyjnej (leśniczki) – w okolicach jezior., a mianowicie w miejscowościach: Adamowo, Bronowo, Chełmżyca, Falknowo, Różnowo Babięty Wielkie, Czerwona Woda, Emilianowo, Karolewo, Michałowo, Nipkowie, Olbrachtowo, Różnowo, Falknowo.

Głównymi ośrodkami wspomagającymi miasto Susz, tj. miejscowościami odznaczającymi się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Suszu) oraz istotnymi z punktu widzenia funkcji turystyczno-wypoczynkowych edukacyjnych, religijnych, kulturowych, czy handlowo-gospodarczym, są głównie: Lubnowy Małe, Kamieniec, Bałszyce, Babięty Wielkie i Bronowo.

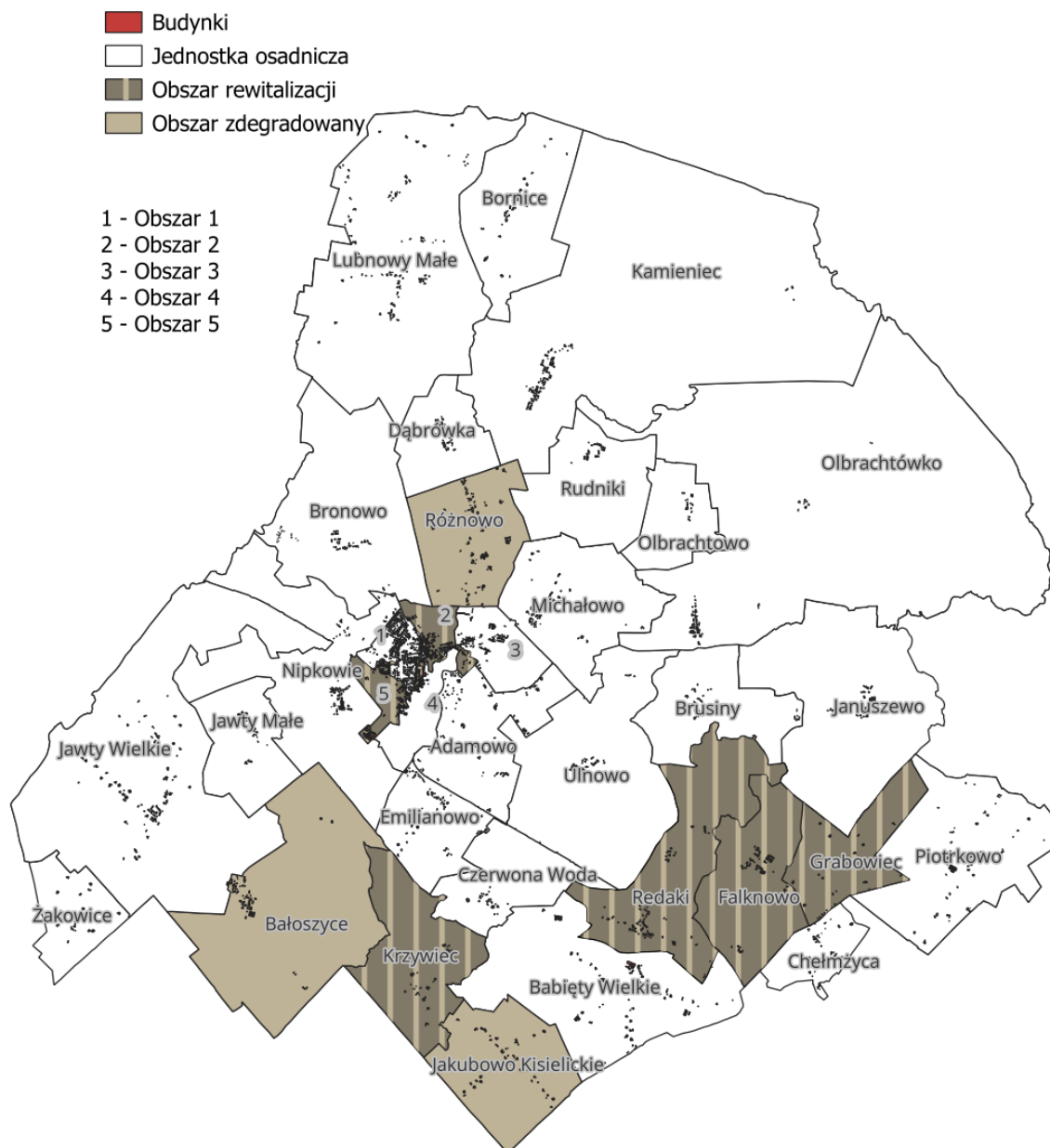
Pozostałe miejscowości pełnią przede wszystkim funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i często rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprzedzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Aktualnie obowiązuje Gminny Program Rewitalizacji Gminy Susz na lata 2024-2030, przyjęty uchwałą Nr XLVIII/514/2024 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 9 lutego 2024 r. Granice obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji wyznaczono na podstawie Uchwały Nr XLI/459/2023 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 22 czerwca 2023 r. Zgodnie z w/w Uchwałą jako obszar rewitalizacji wskazano sołectwa Falknowo, Grabowiec, Redaki oraz Obszar 2 i Obszar 2 w mieście Susz.

Ryc. 37 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na obszarze gminy Susz

Materiał źródłowy: Uchwała Nr XL/459/2023 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dla Gminy Susz (Dz. Urz. Woj. Warm. Maz. 2023 poz. 3752).

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Susz na lata 2024-2030 sformułowano wizję zakładającą, że: *W wyniku przeprowadzenia rewitalizacji sołectwa Falknowo, Grabowiec, Krzywiec oraz Redaki, a także Obszar 2 i Obszar 5 są miejscami ożywionymi społecznie i gospodarczo. Obszar rewitalizacji jest atrakcyjny dla jego mieszkańców, stanowi przyjazną przestrzeń do życia i jest dobrym miejscem do zamieszkania. Oferta społeczna, kulturalna i sportowo-rekreacyjna jest dostosowana do potrzeb osób w różnych grupach wiekowych. Chętnie korzystają z niej dzieci i młodzież, ale również dorośli. Inicjatorzy przedsięwzięć rewitalizacyjnych rozpoznają zjawisko wykluczenia społecznego, niwelują ograniczenia, dostosowując swoją ofertę do osób ze szczególnymi potrzebami. Zapewnione jest także bezpieczeństwo mieszkańców w ruchu drogowym. Obszar rewitalizacji posiada rozwiniętą infrastrukturę sanitarno-kanalizacyjną. Mieszkańcy mają zapewniony komfort życia. Środowisko naturalne nie jest zagrożone zanieczyszczeniami wynikającymi ze słabo rozwiniętej infrastruktury sanitarno-kanalizacyjnej. Budynki użyteczności publicznej oraz mieszkalne będące w zasobie mieszkaniowym Gminy są w dobrym stanie technicznym. Obszar rewitalizacji przyciąga także*

przyjezdnych i turystów, sprzyja prowadzeniu działalności gospodarczej, co powoduje, że jest miejscem ożywionym społecznie i gospodarczo. W szczególności Obszar 5 w Suszu jest miejscem, gdzie znajduje się prężnie rozwijający się zakład pracy. Pracownicy mogą bezpiecznie przemieszczać się między miejscem zamieszkania, a miejscem pracy.

W ramach wdrażania założeń ww. wizji wskazano następujące cele rewitalizacji:

- Wzmocniony kapitał społeczny;
- Efektywnie zagospodarowana i funkcjonalna przestrzeń publiczna;
- Dobry stan środowiska.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa⁶⁹:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Susz położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

8.5. OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU PONAREGIONALNYM

W obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (2018 r.) zostały określone obszary funkcjonalne województwa, które stanowią narzędzie wspomagające do sformułowania polityki przestrzennej województwa. W Planie określono osiem obszarów funkcjonalnych, w tym cztery o znaczeniu ponadregionalnym oraz cztery o znaczeniu regionalnym.

Do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym należą:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna;
- Obszar Funkcjonalny Żuławy;
- Przygraniczny Obszar Funkcjonalny;
- Obszar Funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich.

Jednocześnie w znaczeniu regionalnym wyznaczono:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Regionalnego Elbląga;
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Ełku;

⁶⁹ Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

- Przybrzeżny Obszar Funkcjonalny;
- Obszar Funkcjonalny Ostródzko-Iławski.

Gmina Susz zlokalizowana jest poza zasięgiem obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym. Gmina sąsiaduje natomiast od strony wschodniej z Obszarem Funkcjonalnym Ostródzko-Iławskim.

8.6. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na terenie gminy Susz planuje się realizację inwestycji celu publicznego w zakresie:

- Infrastruktury drogowej:
 - Remont nawierzchni ulic w miejscowości Susz w ciągu drogi wojewódzkiej nr 521 - Poprawa w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- Infrastruktury technicznej:
 - Rozbudowa GPZ Susz;
 - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej;
- Ochrony środowiska:
 - Budowa składowiska odpadów niebezpiecznych (azbest) w miejscowości Różanki;
 - Budowa instalacji do przetwarzania odpadów tworzyw sztucznych;
 - Kształtowanie poprzeczne i podłużne koryta rzeki Bałoszycka Struga w km 0+000 – 11+743;
 - Kształtowanie poprzeczne i podłużne koryta rzeki Osówka w km 6+140 - 15+200.

Ponadto gmina Susz jest obecnie na etapie uzgodnień z Zarządem Dróg Wojewódzkich w sprawie projektu rozbudowy dróg wojewódzkich nr 613, 515, 521 na odcinku Bronowo – Różnowo – Susz.⁷⁰

8.7. WNIOSKI

- ! Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.**
- ! Niewystarczający stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 2,2%).**
- ! Zwarta struktura przestrzenna zabudowy, zwłaszcza miasta Susz.**
- ! Zachowanie historycznie ukształtowanych układów zabudowy, w tym Stare Miasto w Suszu oraz zabudowa w wielu miejscowościach.**

⁷⁰ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

9 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne Gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty, które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Susz to Burmistrz, Policja, Ochotnicza Straż Pożarna i Straż Leśna. Na terenie Gminy, przy ul. Piastowskiej 9 w Suszu znajduje się komisariat policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Ławie.

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia sprawuje trzech dzielnicowych.⁷¹

Zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego realizują tutaj jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego, w tym⁷²:

- OSP w Suszu;
- OSP w Redakach;
- OSP w Babiętach Wielkich;
- OSP w Jakubowie Kisielickim.

9.2. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Susz obserwuje się wzrost poziomu przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz przeciwko mieniu.⁷³

Tab. 22 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Susz w latach 2017-2022

ROK	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA PRZESTĘPSTW	125	194	222	290	242	261
W TYM: GOSPODARCZYCH	8	9	21	100	21	41

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023.

W roku 2022 r. stwierdzono w sumie 261 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 22,4 przestępstw. Jednocześnie wskaźnik ten jest nieco wyższy w stosunku do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (19,9) i zbliżony w stosunku do całego kraju (22,8).

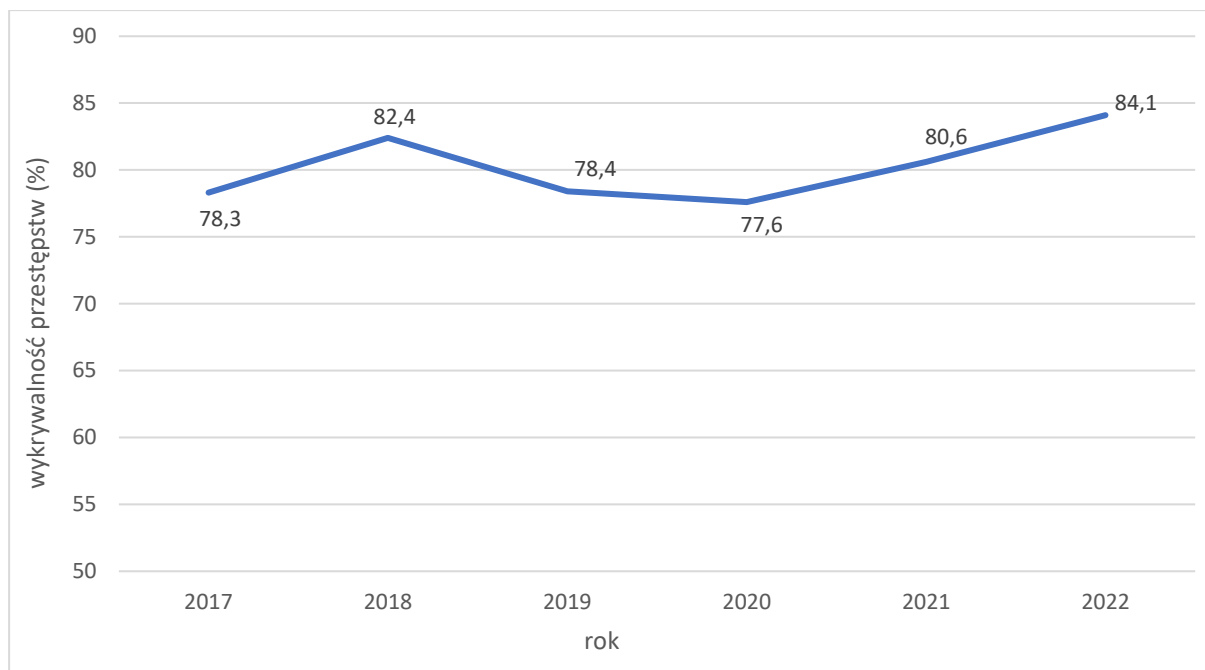
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie wynosi 84,1%, co jest wartością wyższą w stosunku do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (ok. 75%) i kraju (ok. 71%)⁷⁴.

⁷¹ Materiał źródłowy: <https://ilawa.policja.gov.pl/>

⁷² Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Susz za 2022 rok, 2023.

⁷³ Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/>

⁷⁴ Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/> oraz Raport o stanie Gminy Susz za 2022 rok, 2023.

Ryc. 38 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie w Susz w latach 2017-2022

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023.

9.3. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.3.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Susz jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Susz najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. dróg wojewódzkich nr 515, 520 i 521. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych.

Zagrożenie zanieczyszczeniem tzw. emisją punktową związane jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi, odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany. Na terenie gminy Susz nie są zlokalizowane zakłady produkcyjne szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.3.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Susz. Analizując wybrane lata (2014 r., 2017 r., 2019 r.) można zauważyć, że w porównaniu do okresu wielolecia 1971-2000, w rejonie Gminy wystąpiło:

- ocieplenie (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza),
- okresowe zmniejszenie ilości opadów, w tym wydłużenie okresów suchych,
- zwiększenie średniego, rocznego usłonecznienia,
- coraz częstsze występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci:
 - intensywnych burz i nawałnic,
 - gradobić,
 - huraganowych wiatrów i trąb powietrznych.

Prognozuje się, że postępujące zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne⁷⁵:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.:
 - wydłużenie okresu wegetacyjnego,
 - skrócenie okresu grzewczego,
 - wydłużenie sezonu turystycznego,
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.:
 - niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze),
 - zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof;
 - nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód,
 - zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza,
 - większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

9.3.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

W dolinach rzecznych Liwy, Gardęgi oraz fragmentu cieką przebiegającego w południowej części Gminy wyznaczony został obszar szczególnego zagrożenia powodzią. Jego zasięg zidentyfikowany został na podstawie map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach Gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat)⁷⁶. Aby przeciwdziałać zagrożeniu bezpieczeństwa ludności i jej mienia w obszarze szczególnie zagrożonym powodzią nie

⁷⁵ Materiał źródłowy: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

⁷⁶ Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie zawierają się wewnątrz obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie. Zatem zewnętrzną granicą obszaru szczególnego zagrożenia powodzią są obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

powinno lokalizować się nowej zabudowy stale związane z gruntem, a ewentualne odstępstwo od zakazu zabudowy w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią w terenach istniejącej zabudowy lub dla obiektów niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, może nastąpić za zgodą właściwych organów, stosownie do przepisów prawa.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia:

- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300);
- Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2379);

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) zlokalizowane przy dolinach rzecznych. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również tereny leśne i zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Zgodnie z mapą obszarów zagrożonych podtopieniami (PIG) stwierdza się, iż gmina Susz położona jest poza strefą zasięgu występowania podtopień.⁷⁷

Nie mniej jednak należy podkreślić, iż intensywne opady deszczu w okresie letnim oraz gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej podczas wczesnej wiosny przyczynić się mogą do podwyższenia poziomu wód gruntowych i powstania lokalnych rozlewisk. Tego typu zjawisko może mieć potencjalnie miejsce na terenach położonych w bliskim sąsiedztwie dolin rzecznych, na obszarach zabagnionych z płytko zalegającą pierwszą warstwą wodonośną oraz w obrębie lokalnych zagłębień bezodpływowych.

Należy jednocześnie podkreślić, iż tereny te obejmują stosunkowo niewielkie areale. Obszar Gminy w większości położony jest na falistej morenie dennej, gdzie powierzchniową warstwę geologiczną budują głównie utwory trudno-przepuszczalne (gliny zwałowe), co utrudnia miejscową koncentrację wód opadowo-roztopowych.

Ponadto zjawisko podtapiania terenu znacząco ograniczają licznie występujące zwarte kompleksy leśne. Systemy korzeniowe drzewostanów skutecznie magazynują wodę, zmniejszając tym samym ryzyko wystąpienia potencjalnego zagrożenia. Dodatkowo niektóre fragmenty Gminy położone

⁷⁷ W latach 2003-2006 w Państwowym Instytucie Geologicznym wykonane zostały tzw. „Mapy obszarów zagrożonych podtopieniami”. Wyznaczono wówczas obszary przedstawiające maksymalne możliwe zasięgi występowania podtopień (czyli położenia zwierciadła wody podziemnej blisko powierzchni terenu, co skutkuje podmokłościami) w rejonie i sąsiedztwie doliny rzecznej. Obszary te nie są natomiast obszarami zalewów wód powierzchniowych (czyli powodzi).

są na równinie sandrowej, gdzie przypowierzchniowa warstwa litologiczna Gminy zbudowana jest z utworów łatwo przepuszczalnych, głównie piasków. W związku z czym nadmiar wody opadowej lub roztopowej infiltruje w głąb podłoża, przez co ryzyko wystąpienia zagrożenia w tych rejonach jest znacznie mniej prawdopodobne.

W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne i letnie podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone oraz zwarte przestrzenie leśne.

9.3.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Dla terenów Polski pozakarpackiej obszarami predysponowanymi są najczęściej zbocza dolin, stoki form glacialnych i wzgórze zbudowane ze skał przedczwartorzędowych w powiązaniu z występowaniem ilastych serii mioceńskich i czwartorzędowych, czy lessowych. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości⁷⁸.

Obszar gminy Susz położony jest na pograniczu równiny sandrowej oraz moreny dennej. W ujęciu generalnym ukształtowanie powierzchni jest płaskie lub lekko faliste. Spadki terenowe rzadko przekraczają 5°. Obszary o nachyleniach przekraczających 10° obejmują niewielkie arealy i są zlokalizowane jedynie w rejonie skarp dolin rzecznych, form pochodzenia glacialnego (stoków ozów i kemów) oraz lokalnych wzniesień i pagórków.

Na obszarze gminy Susz nie występują tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi. W związku z powyższym stwierdza się, iż rzeźba terenu nie stwarza większych ograniczeń dla rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

9.3.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Susz w zróżnicowanym stopniu narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy. Wynika to w dużej mierze z aktualnej struktury użytkowania terenu.

Najmniejsze ryzyko wystąpienia suszy występuje w północno-wschodniej części Gminy, gdzie znajduje się duży oraz zwarty kompleks leśny. Należy nadmienić, iż są to jednocześnie rejon, w których istnieje realne niebezpieczeństwo wystąpienia pożaru. W przypadku niekorzystnych warunków wietrznych oraz upalnej i bezdeszczowej pogody może dojść do niekontrolowanego rozprzestrzeniania się ognia na większe pałacie lasów.

Obszary umiarkowanie zagrożone suszą obejmują przede wszystkim rejon dolin rzecznych oraz przestrzenie rolnicze, gdzie pierwsza warstwa wód gruntowych znajduje się stosunkowo płytko pod powierzchnią terenu. Obszary silnie zagrożone zjawiskiem suszy obejmują niektóre fragmenty terenów rolniczych, gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się głęboko.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodne.

⁷⁸ Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Susz w ok. 1/3 pokryty jest gruntami leśnymi. Niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych jest zatem znaczne. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym m.in. papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2022 roku na terenie gminy Susz odnotowano łącznie 36 pożarów, z czego 33 sklasyfikowane zostały jako „mały” i 3 jako „średnie”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 182 zdarzenia, z czego: 121 dotyczyły silnego wiatru, 22 zdarzenia w komunikacji, 9 zdarzeń medycznych oraz 14 zdarzeń związanych z opadem deszczu.⁷⁹

9.3.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Susz nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA)⁸⁰.

Na terenie Gminy zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej nie jest szczególnie duże. Nie mniej, występujące w obszarze Gminy zakłady produkcyjne są narażone, jak każdy zakład tego typu, na wystąpienie zdarzeń losowych, np. awarii sprzętu, pożarów itp. Dotyczy to w szczególności spółdzielni mleczarskiej, zakładu mięsnego i przedsiębiorstw produkcyjno-usługowo-handlowych.

W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren Gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (drogi wojewódzkie nr 515, 520 i 521) stanowi nie tylko potencjał

⁷⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2022 r.

⁸⁰ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

rozwojowy, ale także zwiększają możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

9.4. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące na terenie Gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- ! Wzrastający wskaźnik popełnianych przestępstw.
- ! Stosunkowo wysoki wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- ! Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- ! Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.
- ! Występowanie obszarów zagrożonych powodzią od niektórych rzek oraz podtopieniami od wód gruntowych.
- ! Obecność sieci melioracyjnej, jako obiektów służących przeciwdziałaniu skutkom potencjalnej powodzi.
- ! Brak terenów predysponowanych do występowania ruchów masowych.
- ! Stosunkowo niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.
- ! Wystąpienie na odcinkach dróg wojewódzkich zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).

10 POLITYKA SPOŁECZNA

10.1. OCHRONA ZDROWIA

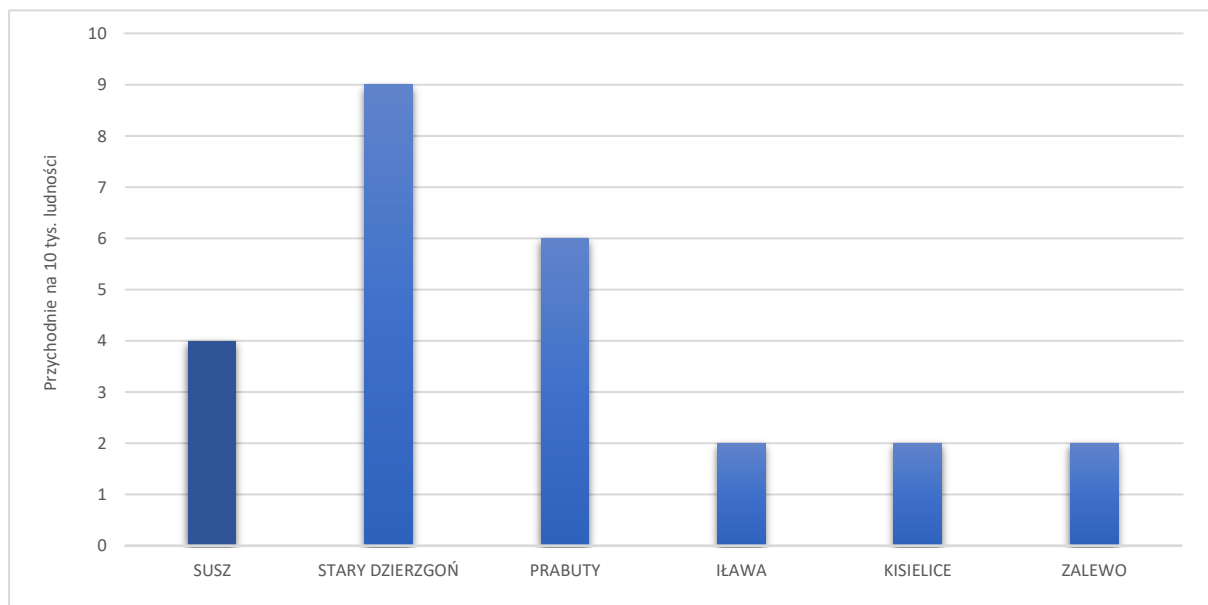
Na terenie Gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia⁸¹:

- Grupa Zdrowie Susz Sp. z o.o. w Suszu;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia „Medyk” w Suszu;
- 3 apteki ogólnodostępne.

Należy zaznaczyć, iż stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Iławie, natomiast miejsca stacjonowania karetok rozlokowane są m.in. na terenie miasta Susz.⁸² W przypadku specjalistycznych świadczeń zdrowotnych mieszkańcy Gminy mogą korzystać z Powiatowego Szpitala im. Władysława Biegańskiego w Iławie, który posiada bardziej rozbudowaną ofertę medyczną.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 4 obiekty na 10 tys. osób. W zestawieniu z sąsiadującymi gminami wyraźnie przoduje Stary Dzierżgoń (9 obiektów/10 tys. osób) i Prabuty (6 obiektów/10 tys. osób). W przypadku większych ośrodków miejskich do których zaliczają się Prabuty, liczba ośrodków medycznych jest zazwyczaj wyraźnie wyższa. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się natomiast w gminie wiejskiej Iława, Kisielice i Zalewo (2 obiekty/10 tys. osób).

Jednocześnie dla powiatu iławskiego wskaźnik ten wynosi 4 obiekty na 10 tys. osób, natomiast w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego jest to 6 obiektów/10 tys. osób. W związku z powyższym sytuacja w Gminie jest identyczna w stosunku do średniej powiatowej i nieco niższa w porównaniu do całego województwa.

Ryc. 39 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich

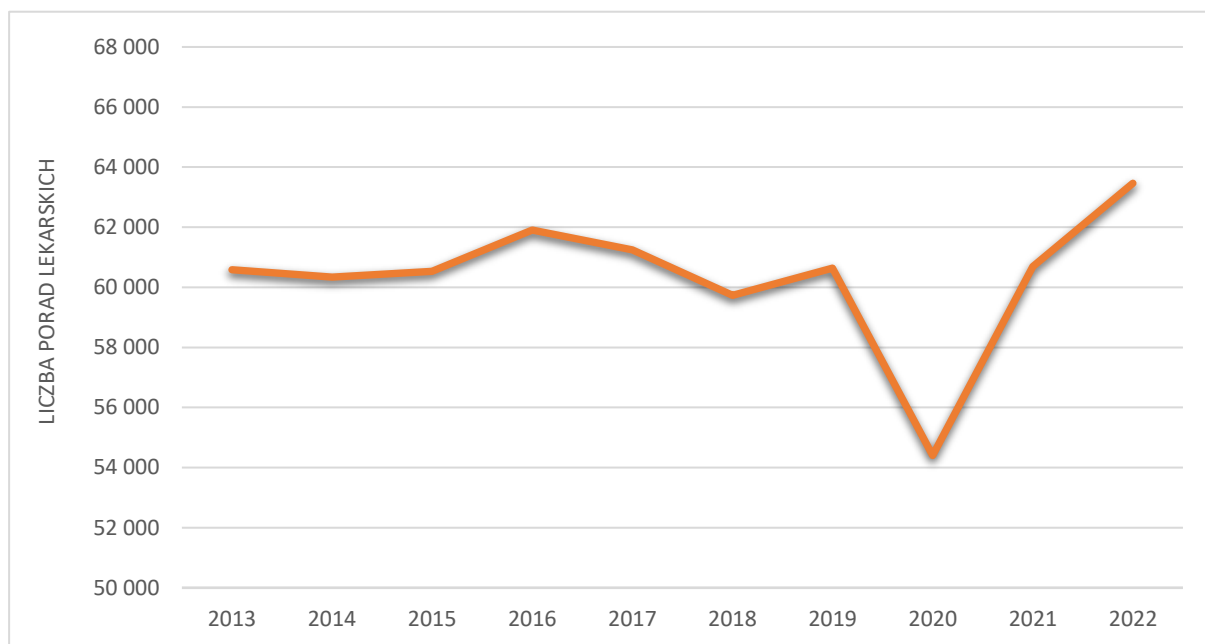
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

W związku z powyższym uznać można, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Susz jest dobry. Należy nadmienić, iż realizowane są tutaj usługi stomatologiczne oraz rehabilitacyjne. Poza tym w mieście Susz oferowany jest także dostęp do usług weterynaryjnych. Poza tym ograniczona jest dostępność lekarzy specjalistów z refundacją NFZ.

⁸¹ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

⁸² Materiał źródłowy: <https://szpital.ilawa.pl/>

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rokrocznie od ok. 54,4 tys. do ok. 63,5 tys. porad lekarskich, przy czym 2020 rok odznaczał się wyraźnym spadkiem udzielanych porad. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i znaczącymi obostrzeniami dotyczącymi odwiedzania placówek publicznych.

Ryc. 40 Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Susz na lata 2021-2029, a także bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2023-2026 (Uchwała Nr XXXVII/431/2022 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 22 grudnia 2022 r.);
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Susz na lata 2022-2024 (Uchwała Nr XXIX/350/2022 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 16 marca 2022 r.);
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności na terenie Gminy Susz (Uchwała Nr XXIX/348/2022 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 16 marca 2022 r.).

Institucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej m.in. poprzez przyznawanie i wypłacanie świadczeń socjalnych, a także doprowadzenie do możliwie pełnego usamodzielnienia osób i rodzin oraz integracji ze środowiskiem.

Na terenie Gminy funkcjonuje także Środowiskowy Dom Samopomocy w Suszu, który jest placówką działającą w ramach Stowarzyszenia Rozwoju z siedzibą w Bratianie. Obiekt ten przeznaczony jest na pobyt osób z zaburzeniami psychicznymi, którzy w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym jak i społecznym. Działalność ukierunkowana jest na pomoc osobom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych poprzez ich aktywizację społeczną.

Tab. 23 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA OSÓB (OS.)	3 233	3 008	2 814	2 516	2 048	1 937	1 729	1 588	1 385	1 283
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	24,7	23,1	21,7	19,5	15,9	15,2	13,6	13,1	11,6	10,8

Materiał źródłowy: Dane GUS.

W Gminie zauważalny jest znaczny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2022 roku z opieki społecznej skorzystały 1 283 osoby, czyli o 1 950 osób mniej niż w 2013 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są:⁸³

- ubóstwo,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- bezrobocie,
- potrzeba ochrony macierzyństwa,
- niepełnosprawność,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Należy nadmienić, iż Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu realizuje także świadczenia z zakresu świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, świadczeń wychowawczych, zasiłku dla opiekuna, dodatków mieszkaniowych i zryczałtowanych dodatków energetycznych oraz stypendiów szkolnych. W 2022 r. przeznaczono łącznie ok. 30,0 mln zł na wydatki związanymi z pomocą społeczną.

Ponadto od kilku lat realizowany jest program pn. „Posiłek w szkole i w domu”, na którego cele w 2022 r., w tym zapewnienie posiłku u dla dzieci w szkołach, internatach, ośrodkach szkolno-wychowawczych, przeznaczono ponad 396 tys. zł. Z posiłków i zasiłków na żywność skorzystały wówczas 544 osoby.

Gmina Susz realizuje również projekty z obszaru pomocy społecznej dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego lub z budżetu państwa, a mianowicie:

- „Gmina Susz stawia na seniorów - utworzenie Klubu Seniora”;
- „Rodzina to drużyna”;
- „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”;
- „Opieka wytchnieniowa”;
- dodatek osłonowy;
- dodatek węglowy;
- dodatek dla gospodarstw domowych;
- pomoc obywatelom Ukrainy.

⁸³ Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Susz za rok 2022, 2023.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie Gminy znajduje się 1 867 budynków mieszkalnych, natomiast sama liczba mieszkań wynosi 3 773. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 70,9 m², co jest wartością niższą w stosunku do średniej dla powiatu ławskiego (74,6 m²).⁸⁴

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy i powiatu, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

Tab. 24 Gospodarka mieszkaniowa Gminy na tle powiatu olsztyńskiego w latach 2014-2022

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
liczba budynków mieszkalnych										
gmina Susz	1 688	1 702	1 713	1 728	1 736	1 748	1 808	1 824	1 853	1 867
powiat ławski	13 290	13 416	13 547	13 675	13 788	13 928	14 262	14 256	14 628	14 814
liczba mieszkań										
gmina Susz	3 678	3 692	3 704	3 720	3 728	3 742	3 761	3 749	3 760	3 773
powiat ławski	28 866	29 116	29 463	29 727	30 019	30 830	31 266	31 836	32 275	32 806
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę										
gmina Susz	19,0	19,2	19,4	19,7	19,8	20,1	20,3	21,8	22,2	22,6
powiat ławski	22,5	22,8	23,2	23,5	23,8	24,3	24,7	25,9	26,5	27,1
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²										
gmina Susz	67,4	67,7	67,9	68,2	68,4	68,6	68,8	70,5	70,7	70,9
powiat ławski	72,6	72,8	73,0	73,3	73,4	73,3	73,4	74,2	74,4	74,6

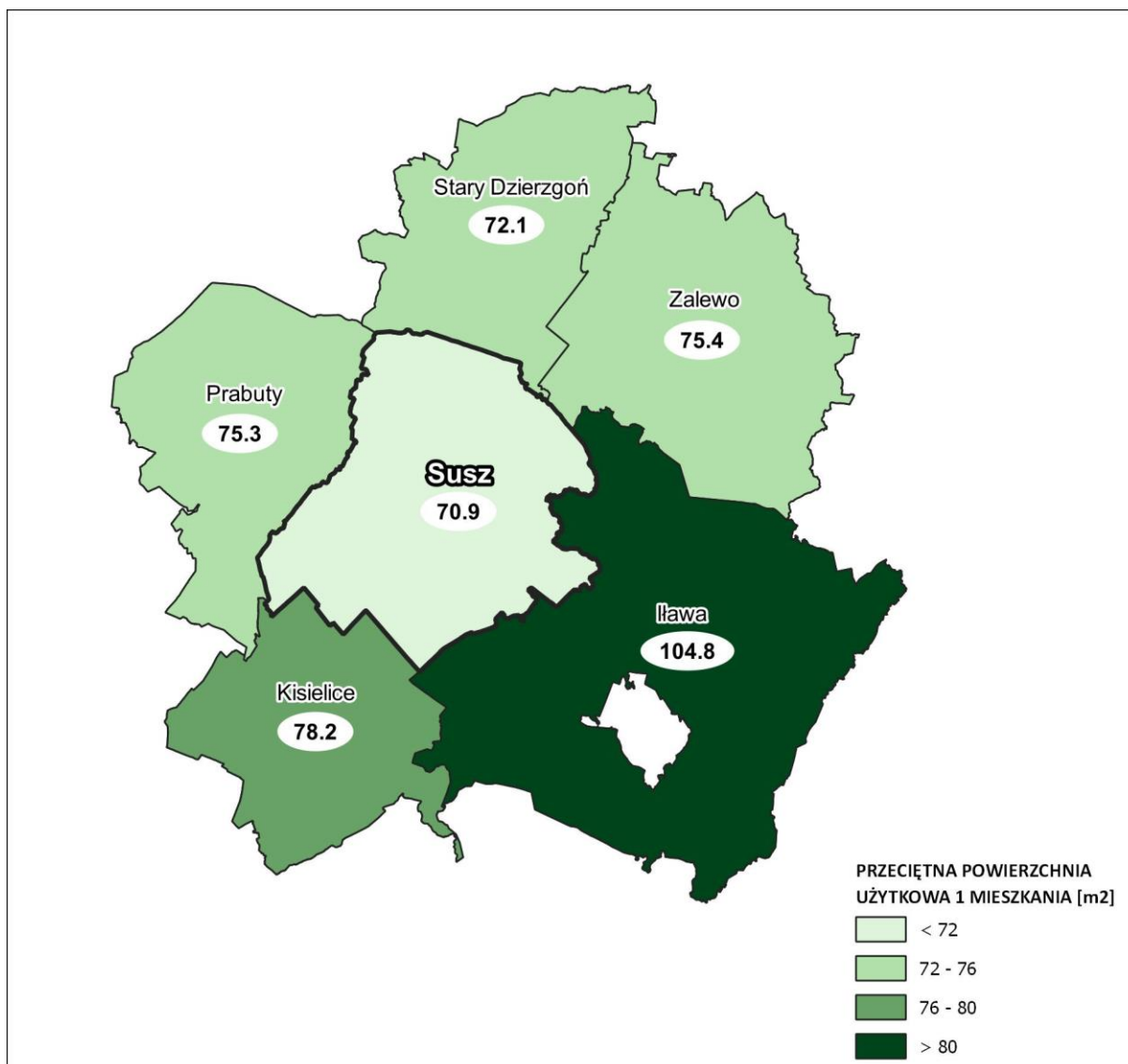
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Susz:

- wzrasta liczba mieszkań oraz liczba budynków mieszkalnych;
- sukcesywnie wzrasta przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania;
- sukcesywnie wzrasta przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę.

Gmina Susz w porównaniu do wszystkich gmin ościennych odznacza się najniższym wskaźnikiem przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania (70,9 m²). Najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się w gminie wiejskiej Ława (104,8 m²), gdzie powierzchnia jest zdecydowanie najwyższa.

⁸⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ryc. 41 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Susz oraz gminach ościennych w 2022 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

Gmina Susz posiada zasoby komunalne w liczbie 248 mieszkań o dobrym stanie technicznym, w tym 232 lokale mieszkalne objęte są najmem komunalnym, a 16 lokali mieszkalnych objętych jest najmem socjalnym.⁸⁵

W zakresie wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne należy zaznaczyć, iż sytuacja w zakresie dostępności w urządzenia techniczno-sanitarne kształtuje się bardzo korzystnie. Dotyczy to zwłaszcza podłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.⁸⁶

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się korzystnie, gdyż jedynie na terenie gminy miejsko-wiejskiej Prabuty znajduje się wyższa liczba mieszkań komunalnych (380 mieszkań) o całkowitej powierzchni wynoszącej 16 192 m². Jednocześnie zaznacza się, iż na obszarze miasta znaczną część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wielorodzinne, przez co wynik ten nie jest reprezentatywny. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie wiejskiej Ława, gdzie znajduje się w sumie 30 mieszkań komunalnych, o całkowitej powierzchni wynoszącej 1 594 m².

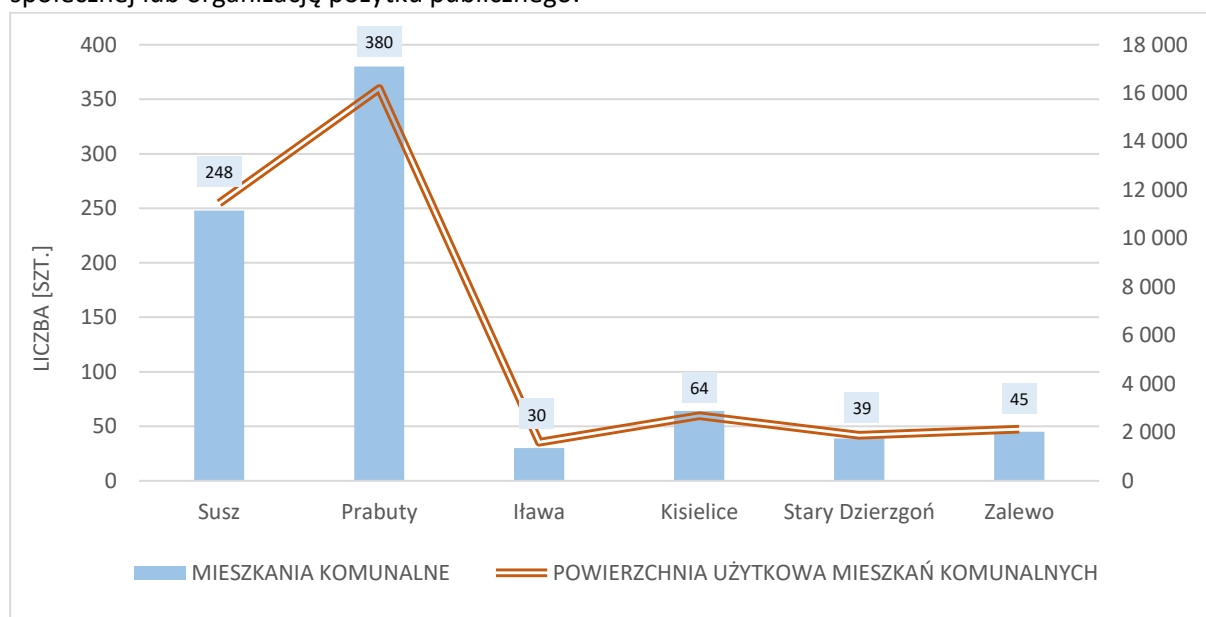
Na terenie Gminy nie ma dostępnych mieszkań treningowych lub wspomaganych, natomiast w kolejnych latach planuje się realizację jednego mieszkania tego typu.⁸⁷ Mieszkania treningowe lub

⁸⁵ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

⁸⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁸⁷ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

Ryc. 42 Mieszkania komunalne w gminie i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2020 r. oraz dane Urzędu Miejskiego w Suszu.

10.4. WNIOSKI

- ! Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- ! Ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- ! Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.
- ! Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej (Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Środowiskowy Dom Samopomocy).
- ! Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń finansowych pomocy społecznej w ostatnich latach.
- ! Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomani oraz wspierania rodziny.
- ! Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm).
- ! Wysoka liczba mieszkań komunalnych w stosunku do większości gmin ościennych.
- ! Brak mieszkań na sprzedaż oraz pod wynajem.
- ! Brak zabudowy wielorodzinnej.
- ! Brak mieszkań treningowych lub wspomaganych.
- ! Najniższy wskaźnik przeciętnej wielkości mieszkań w stosunku do wszystkich gmin sąsiednich.

11 EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Susz funkcjonują następujące placówki oświatowe⁸⁸:

- przedszkola i punkty przedszkolne:
 - żłobek w Suszu;
 - przedszkole w Suszu;
- szkoły podstawowe:
 - Szkoła Podstawowa im. Gen. Józefa Bema w Suszu;
 - Szkoła Podstawowa w Piotrkowie;
 - Szkoła Podstawowa im. Ziemi Suskiej w Babiętach Wielkich;
 - Szkoła Podstawowa w Jawtach Wielkich;
 - Szkoła Podstawowa w Kamieńcu;
 - Szkoła Podstawowa w Lubnowych Małych;
- szkoły ponadpodstawowe:
 - Zespół Szkół im. Ireny Kosmowskiej w Suszu (w tym Branżowa Szkoła II Stopnia).

11.2. LICZBA UCZNIÓW, WYNIKI EZGAMINÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI

Na przestrzeni ostatnich lat liczba uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Susz kształtowała się następująco:

Tab. 25 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Susz w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	465	436	391	451	439	408	383	340	319	362
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI**)										
Uczniowie	867	908	978	853	995	1 124	1 105	1 072	1 064	978
Absolwenci	163	143	139	149	-	-	136	131	132	184
SZKOLNICTWO PONADPODSTAWOWE										
Uczniowie	303	269	255	220	212	214	338	340	341	361
Absolwenci	94	69	85	86	65	51	37	63	46	97

Materiał źródłowy: Dane GUS.

* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

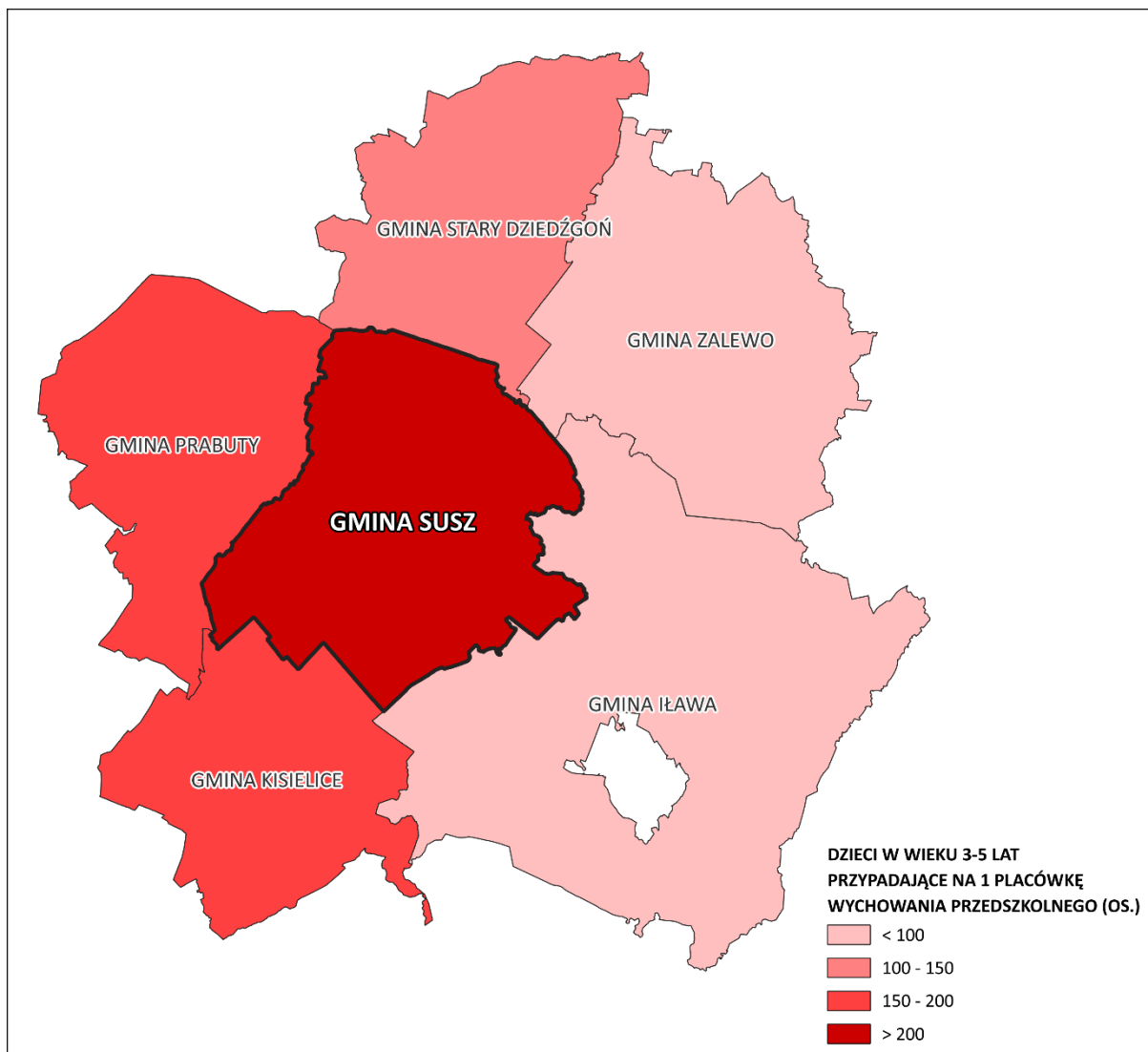
W gminie Susz na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest spadek liczby dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych (o ok. 22%). W przypadku szkolnictwa podstawowego na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba uczniów wzrosła natomiast o 111 osób (ok. 13%), a zatem średniorocznie przybywało ok. 11 uczniów.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż skokowy wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz początkiem

⁸⁸ Materiał źródłowy: Urząd Miejski w Suszu.

roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne⁸⁹ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

W gminie Susz na 1 placówkę wychowania przedszkolnego przypadają w przybliżeniu 392 dzieci w wieku 3-5 lat. Jest to zdecydowanie najmniej korzystny wynik na tle gmin sąsiadujących. W niniejszym zestawieniu przoduje natomiast gmina Zalewo oraz Ława, gdzie wartość ta nie przekracza 100 osób.

Ryc. 43 Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w gminie Susz na tle gmin ościennych w 2022 r.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ponadto w Suszu znajduje się placówka ponadpodstawowa tj. Zespół Szkół im. Ireny Kosmowskiej, w której znajdują się oddziały technikum, szkoły branżowej oraz liceum.⁹⁰

Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

⁸⁹ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

⁹⁰ Materiał źródłowy: <https://zssusz.pl/>

Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania⁹¹.

Zgodnie z danymi GUS za 2022 rok stwierdza się, iż współczynniki skolaryzacji w szkołach podstawowych w gminie Susz (81,03% brutto; 80,28% netto) są wyraźnie niższe w stosunku do całego powiatu iławskiego (93,31% brutto; 91,69% netto).

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Susz funkcjonuje obecnie 25 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców funkcjonuje tutaj zatem 2,1 organizacji, co jest wskaźnikiem zbliżonym w stosunku do średniej ogólnokrajowej (2,3).

Na terenie gminy Susz funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia⁹²:

- Gminny Związek Rolników, Kótek i Organizacji Rolniczych w Suszu;
- Ognisko Miejskie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej w Suszu;
- Stowarzyszenie Rozwoju Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej w Suszu;
- Warmińsko-Mazurski Związek Triathlonu;
- Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Suszu;
- Stowarzyszenie Klub Europejski „Eurokłos”;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Jakubowie Kisieleckim;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Redakach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Suszu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Babiętach Wielkich;
- Stowarzyszenie na rzecz Jeziora Suskiego;
- Stowarzyszenie Aktywne Społeczeństwo „AS”;
- Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości „Kreator”;
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej;
- Związek Zawodowy Pracowników Pomocy Społecznej oraz Ochrony Zdrowia przy Domu Pomocy Społecznej w Suszu;
- „Fundacja AMEAH-Alchemia Dźwięku”;
- „Hard Ride MTB Susz”;
- „Fundacja Blue Point”;
- „Fundacja Egesta”;
- Klub Sportowy „Dęby”;
- Stowarzyszenie „Taka Szkoła”;
- Stowarzyszenie „Trzecia Młodość”;
- Stowarzyszenie na Rzecz Społeczności Lokalnej Miasta i Gminy Susz „Arka”;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Piotrkowie;
- Uczniowski Klub Sportowy „Towarzystwo Rozwoju Sportu” Susz;

Ponadto Gmina należy do trzech związków międzygminnych tj.:

- „Związek Gmin Jeziorak”;
- „Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich”;
- „Stowarzyszenie łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania”.

⁹¹ Definicje Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

⁹² Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące kraju oraz mniejsze jednostki samorządu.

Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Susz w latach 2014-2024 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 26 Frekwencja wyborcza w Gminie podczas Wyborów Powszechnych oraz Referendum Ogólnokrajowym w latach 2014-2024

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2014	Wybory do Parlamentu Europejskiego	11,0	16,9
2014	Wybory Samorządowe	52,9	47,2
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	35,1	48,9
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	41,7	55,3
2015	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	31,6	50,9
2018	Wybory Samorządowe	53,8	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	29,4	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	45,4	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	51,4	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	56,9	68,1
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	61,8	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	38,2	40,9
2024	Wybory Samorządowe	51,1	51,9

Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl/>.

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Susz w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2014-2024 jest stosunkowo nieregularna. Należy zaznaczyć, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w Gminie jest zazwyczaj wyraźnie niższa niż średnia dla Polski. Jedynie podczas wyborów samorządowych w 2014 oraz 2018 roku wskaźnik ten był wyższy niż średnia ogólnokrajowa.⁹³

⁹³ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

11.4. WNIOSKI

- ! Dostateczny poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym (w tym obecność żłobka).
- ! Spadek liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli.
- ! Wzrost liczby uczniów w placówkach oświatowych (w szkołach podstawowych i szkole ponadpodstawowej).
- ! Niski współczynnik skolaryzacji w stosunku do średniej dla powiatu.
- ! Obecność placówki ponadpodstawowej (w tym szkoły branżowej).
- ! Stosunkowo wysoka liczba funkcjonujących organizacji i stowarzyszeń lokalnych, o wskaźniku liczebności zbliżonym w stosunku do średniej dla kraju.
- ! Zazwyczaj niska na tle kraju frekwencja wyborcza.

12 FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym, a finansami Gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania. Gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

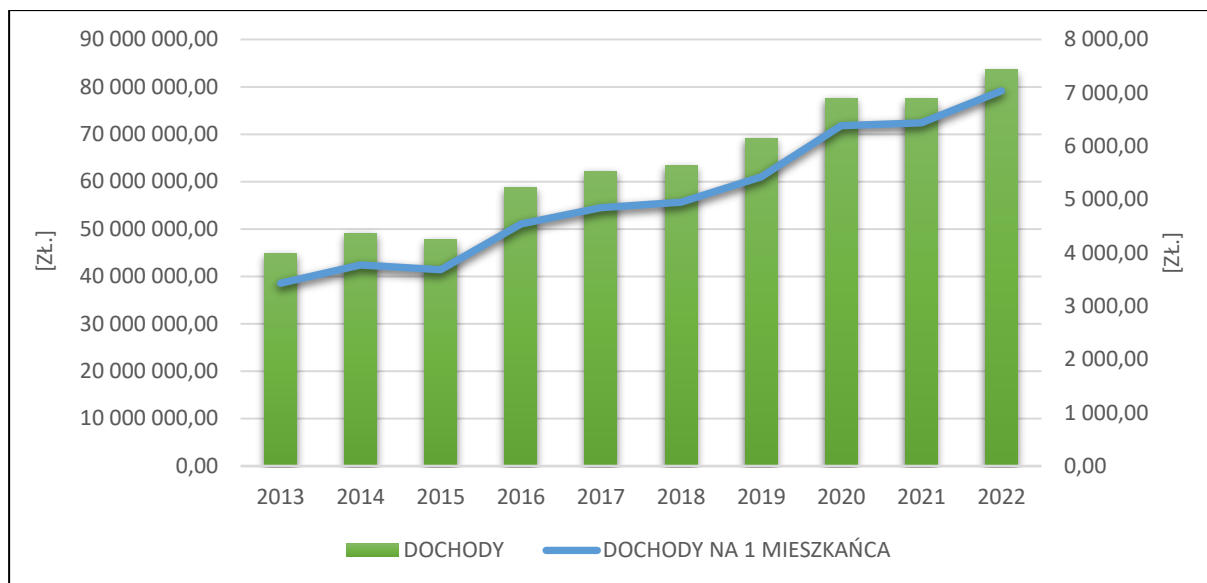
Dochody ogółem gminy Susz na przestrzeni analizowanych lat wzrosły blisko dwukrotnie (z ok. 44,9 mln zł w 2013 r. do ok. 83,6 mln zł w 2022 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 428 zł/os. w 2013 r. do ok. 7 036 zł/os. w 2022 r.).⁹⁴

Tab. 27 Dochody ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2013	44 869 552,31	3 428,04
2014	49 148 052,89	3 771,63
2015	47 849 085,48	3 681,83
2016	58 841 365,81	4 539,18
2017	62 199 277,65	4 847,96
2018	63 453 431,73	4 947,25
2019	69 136 142,29	5 422,87
2020	77 589 920,35	6 382,32
2021	77 439 871,28	6 438,30
2022	83 627 117,51	7 035,77

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁹⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2022 r.

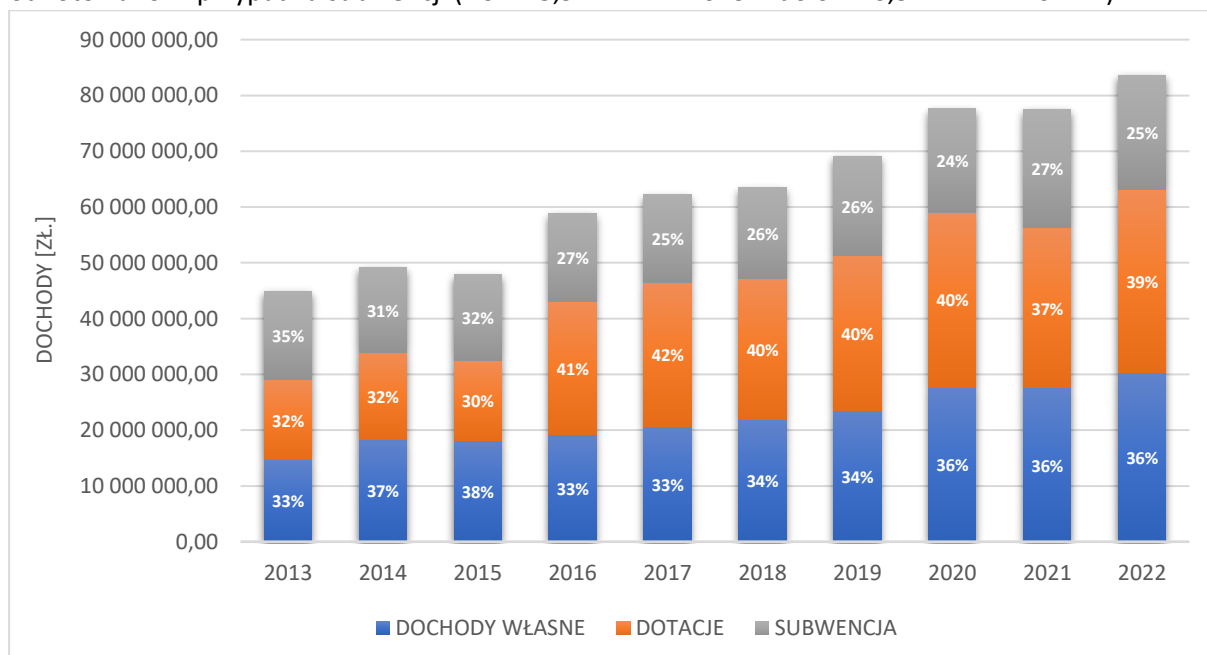

Ryc. 44 Dochody ogółem Gminy w latach 2013-2022 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywczą pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

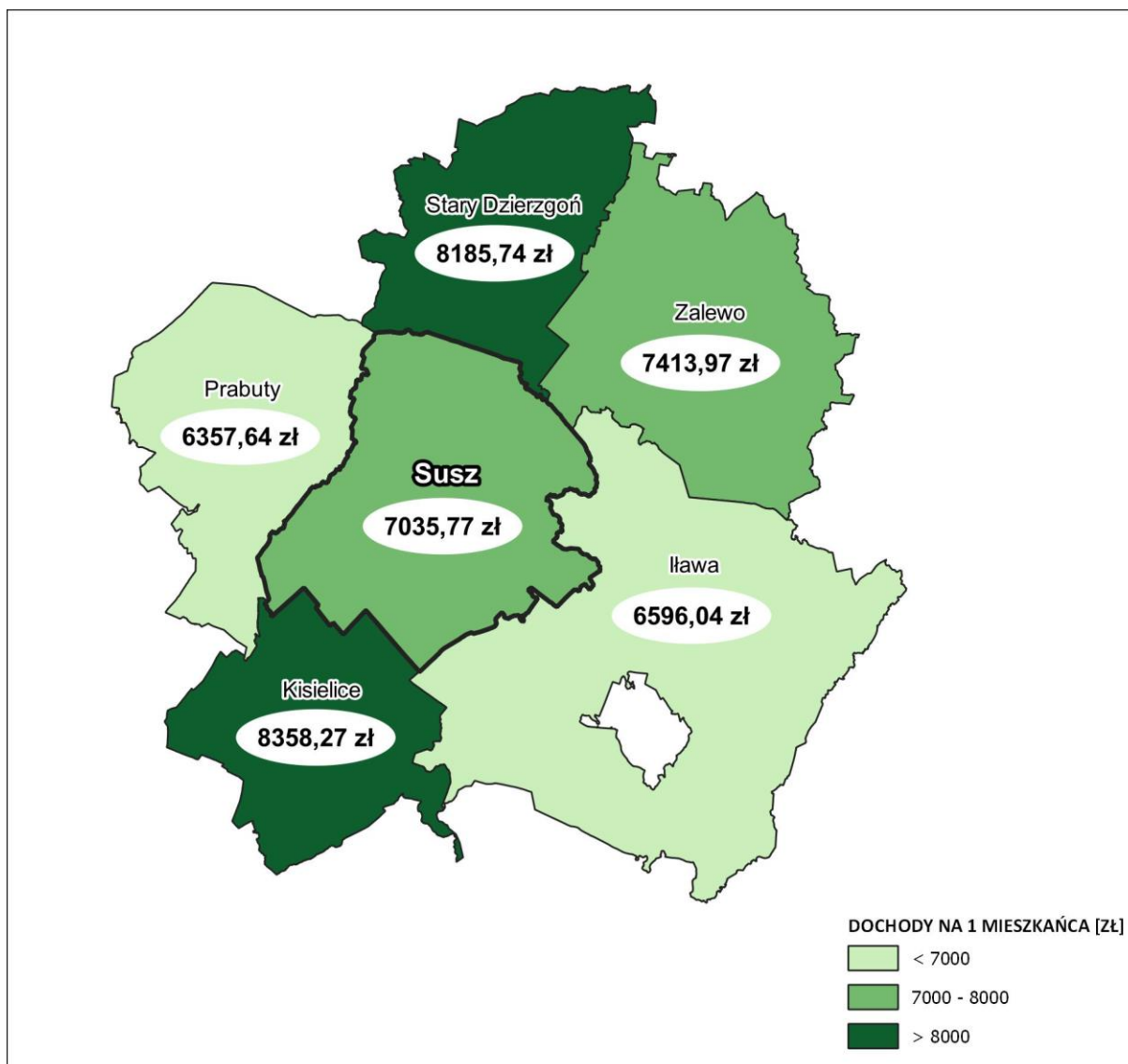
Strukturę dochodów gminy Susz tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2013-2022 całkowita suma dochodów własnych wzrosła ponad dwukrotnie (z ok. 14,7 mln zł w 2013 r. do ok. 30,3 mln zł w 2022 r.). Dotacje wśród źródeł dochodów Gminy mają największy udział i jednocześnie charakteryzują się najbardziej dynamicznym wzrostem (z ok. 14,3 mln zł. w 2013 r. do ok. 32,9 mln zł w 2022 r.). Najmniejszy udział w dochodach Gminy i jednocześnie najmniej dynamiczny wzrost na przestrzeni lat, w porównaniu do pozostałych źródeł dochodu, odnotowano w przypadku subwencji (z ok. 15,9 mln zł w 2013 r. do ok. 20,5 mln zł w 2022 r.).⁹⁵

Ryc. 45 Struktura dochodów w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁹⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r.

Ryc. 46 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Susz i w gminach sąsiednich w 2022 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

12.2. WYDATKI GMINY

Konsekwencją wzrostu dochodów Gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły blisko dwukrotnie, z poziomu ok. 44,9 mln zł w 2013 r. do ok. 82,1 mln zł w 2022 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 434 zł/os. w 2013 r. do ok. 6 908 zł/os. w 2022 r.).⁹⁶

Tab. 28 Wydatki ogółem Gminy w latach 2013-2022

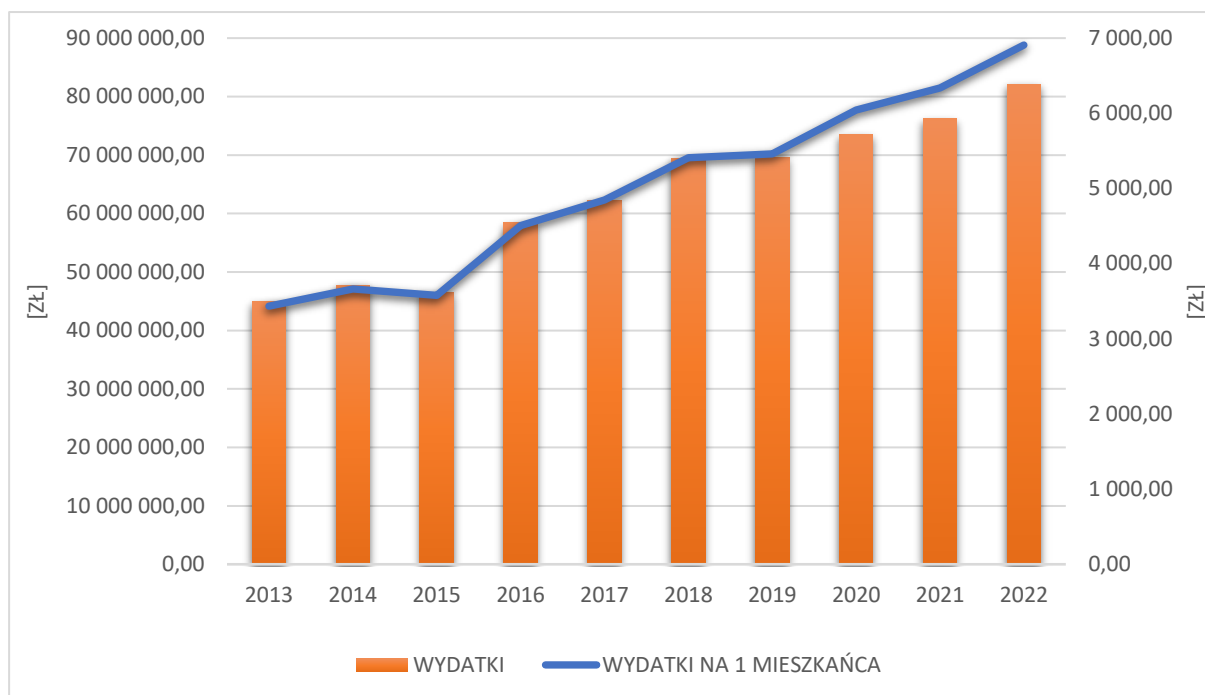
ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2013	44 945 127,64	3 433,81
2014	47 703 133,53	3 660,74
2015	46 508 909,60	3 578,71
2016	58 389 662,47	4 504,33
2017	62 200 001,33	4 848,01

⁹⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

2018	69 372 803,31	5 408,76
2019	69 598 065,33	5 459,10
2020	73 461 018,09	6 042,69
2021	76 226 835,24	6 337,45
2022	82 104 262,06	6 907,64

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w Gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

Ryc. 47 Wydatki ogółem Gminy w latach 2013-2022 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Wydatki budżetów Gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2022 r. suma wydatków bieżących wyniosła ok. 74,8 mln zł, natomiast wydatków majątkowych (inwestycyjnych) ok. 7,3 mln zł, co stanowiło 8,9% wydatków ogółem.

Realizacja wydatków budżetu Gminy w 2022 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 29 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w Gminie w 2022 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	IŁOŚĆ WYDATKÓW [ZŁ.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	1 947 716,40	2,43
Dział 600	Transport i łączność	3 383 273,44	4,22
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	1 949 780,51	2,43
Dział 750	Administracja publiczna	7 031 785,13	8,77
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 481 497,01	1,85
Dział 801	Oświata i wychowanie	19 170 063,37	23,92
Dział 851	Ochrona zdrowia	283 233,64	0,35

Dział 852	Pomoc społeczna	8 035 452,89	10,03
Dział 853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	7 891 738,35	9,85
Dział 855	Rodzina	16 095 363,97	20,08
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5 469 099,67	6,82
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 561 862,69	3,20
Dział 926	Kultura fizyczna	4 849 291,08	6,05
Ogółem		68 888 334,32	100%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Największy udział wydatków Gminy w 2022 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 23,92%), Dział 855 – Rodzina (ok. 20,08%) oraz Dział 852 – Pomoc społeczna (ok. 10,03%). Najmniej środków przeznaczono na ochronę zdrowia (ok. 283,23 tys. zł). Relatywnie niską kwotę przeznaczono również na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową (ok. 1,5 mln zł).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych Gminy. Ponadto, wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność Gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2013-2022 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Susz kształtował się następująco:

Tab. 30 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
UDZIAŁ %	12,6	15,4	12,2	12,4	12,4	19,4	11,9	11,3	9,4	8,9

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2022 r.

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów Gminy stanowiły źródła zewnętrzne, a mianowicie dotacje (w tym środki uzyskane z Unii Europejskiej). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych. Gmina Susz w 2022 roku otrzymała m.in.:⁹⁷

- dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej – 19 428 036,35 zł;
- dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne – 2 944 593,38 zł;
- dochody z dotacji na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego – 41 000,00 zł;
- dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst na dofinansowanie własnych zadań – 45 000,00 zł;
- pozostałe dochody o charakterze celowym – 8 526 329,70 zł.

⁹⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

12.4. WNIOSKI

- ! Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- ! Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych, głównie dotacji unijnych.
- ! Przeciętny wskaźnik dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do gmin ościennych.
- ! Regularny wzrost wydatków ogółem.
- ! Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

13 PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwości składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności Gminy.

(DO PÓŹNIEJSZEGO UZUPEŁNIENIA)

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 1688).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2023 poz. 40 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1094 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2024 poz. 324).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1478 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Susz za 2022 rok, 2023.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Susz na lata 2021-2029, 2021.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz, 2012.
- Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego, 2020.

Najważniejsze witryny internetowe:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://www.wuoz.olsztyn.pl/>
- <https://zabytek.pl/>